

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

REDACTIE: RIDDER RENÉ VICTOR, HOOFDREDACTEUR

E. BOONEN, C. CAENEPEEL

REDACTIEADRES: PROF. MR. RIDDER RENÉ VICTOR, BRITSELEI 40, 2000 ANTWERPEN

HET INTERNATIONAAL ZEERECHT TUSSEN CARACAS EN GENÈVE*

Bescheidenheid past de internationalist, niet alleen omdat hijzelf de inhoud van de rechtsregel niet bepaalt – al is zijn medewerking bijzonder aan te bevelen en zelfs onontbeerlijk – maar ook omdat hij, in de huidige samenhang, wordt geconfronteerd met een weelde aan oude en nieuwe problemen, met een verscheidenheid van rechtsbronnen, met een complexiteit eindelijk, waarbij allerlei elementen op elkaar inspelen: politieke, economisch-sociale, wetenschappelijke, militair-strategische.

Het is dan ook onbegonnen werk te trachten een volledig beeld op te hangen van de toestand van het internationaal zeerecht, dat thans ergens zit te zweven tussen het klassieke stel regels dat in 1958 te Genève was opgebouwd en dat voor een deel is voorbijgestreefd, en het nieuwe recht dat zich moeizaam een weg baant onlangs te Caracas¹ en weldra te Genève. Veeleer zou ik, met U en aan de hand van talrijke uit

de praktijk gegrepen voorbeelden, even willen mijmeren over de merkwaardige evolutie, over de fundamentele kentering die het recht van de zee meemaakt, niet in het minst onder de druk van de technologische ontwikkeling.

I. *Recht en techniek*

Aan die ontwikkeling is het inderdaad toe te schrijven dat nu naar oplossingen moet worden gezocht voor een reeks vragen die de laatste twintig jaar op de dagorde kwamen te staan. Voorbeelden zijn er bij de vleet.

1. Toen in 1958 te Genève het statuut van het continentaal plateau ter sprake kwam, werd beslist dat de kuststaat soevereine rechten mocht uitoefenen inzake exploratie en exploitatie van zijn plateau tot op een diepte van 200 meter of tot daar waar exploitatie mogelijk was. Daarmee dacht men het probleem voor lange jaren te hebben geregeld omdat exploitatie toentertijd de 200 meter veruit niet haalde. Sindsdien echter is de wetenschap zo gevorderd dat exploitatie over deze grens heen mogelijk werd, wat onmiddellijk de vraag deed rijzen tot waar exploitatie was toegelaten: tot in het oneindige of slechts in een zone die grensde aan de kuststaat²?

* Lezing gehouden op 24 november 1974 voor de Marine Academie te Antwerpen, in aanwezigheid van zijne Koninklijke Hoogheid Prins Albert.

¹ BELLANGER, F., "L'évolution contemporaine du droit de la mer", *Archiv des Völkerrechts*, 1974, 194-203; Bos, A., "De derde zeerechtconferentie", *Int. Spectator*, 1974, 372-381; BOUCHEZ, L.J. & KAIJEN, L., *The future of the law of the sea*, Nijhoff, Den Haag, 1973; BROWN, E.D., "The U.N. Conference on the law of the sea, a progress report", *Current legal problems*, 1973, p. 131-165; FAWCETT, J.E.S., "The law of the sea, issues at Caracas", *World Today*, 1974, 239-246; GUTTERIDGE, J.A.C., "The U.N. and the law of the sea", *New Directions in the law of the sea*, 1973, III, p. 313-334; LEVY, J.P., "La 3e conférence sur le droit de la mer", *A.F.D.I.*, 1971, 784-832; STEVENSON, J.R. & OXMAN, B.H., "The preparations for the law of the sea conference", *A.J.I.L.*, 1974, 1-32; SUY, E., "Naar een herziening van het internationaal zeerecht", *Int. Spectator*, 1972, 873-888; VITZTHUM, W., "Auf dem Wege zu einem neuen Meeresvölkerrecht", *Jahrbuch int. Recht*, 1974, 229-265, en de bijdragen van MANN BORGESE, E. en Lord RITCHIE CALDER in *The Center Magazine* (Santa Barbara), Nov. Dec. 1974, p. 25-34 en 35-38.

² BROWN, E.D., "The outer limit of the continental shelf", *Juridical Review*, 1968, 111-146; FINLAY, L.W., "The outer limit of the continental shelf", *A.J.I.L.*, 1970, 42-61-72; GOLDIE, L.F.E., "The exploitability test: interpretation and potentialities", *Natural Resources Journal*, 1968, 434-477, en "A lexicographical controversy: the word 'adjacent' in art. 1 of the continental shelf convention", *A.J.I.L.*, 1972, 829-835; HENKIN, L., "The changing law of sea-mining", *Annals of int. law studies*, 1973 e.a. p. 285-291; LANGAVANT, E., "L'étendue du plateau continental", *D.M.F.*, 1970, 131-143; NAWAZ, M.K., "Alternative criteria for delimiting the continental shelf", *Indian Journal of int. law*, 1973, 25-40; VALLÉE, C., *Le plateau continental dans le droit international positif actuel*, Parijs, Pédone, 1971, p. 115-147.

2. Erger of bewonderenswaardiger, de diepzeebodem zelf, d.i. die onmetelijke abyssale gebieden die de continenten scheiden, bleek rijk te zijn aan ontzettende minerale rijkdommen die als het ware voor het grijpen liggen onder de vorm van knollen of plaketten van mangaan, ijzer, nikkel, kobalt, koper en zo meer. Hier ook behoort technische ontginning, zij het met buitengewoon spitsvondige midelen, niet meer tot het ondenkbare en zijn er reeds proeven gedaan om deze rijkdommen aan te boren.

Vandaar de vraag, in 1967 plechtig gesteld door de heer Pardo, ambassadeur van Malta bij de Verenigde Naties, welk statuut ter zake diende toegepast: dat van de vrijheid van de zee op gevaar af dat de meest ontwikkelde landen er het profijt van opstrijken of, zoals de Algemene UNO-Vergadering het later in een befaamde resolutie uitdrukte, dat van een gemeenschappelijk erfgoed van de mensheid, "a common heritage of mankind"? Ongetwijfeld een mooie en achtenswaardige proclamatie, waarvan de praktische modaliteiten evenwel niet zo gemakkelijk zullen worden omschreven, laat staan in acht genomen.

3. De bouw van reuzetankers en het manoeuvreren van die logge gevaarten, de noodzakelijkheid om olie-resten en allerlei schadelijke stoffen kwijt te geraken hebben het probleem van de verontreiniging van de zee voorts in het daglicht gesteld⁴. Dat het nu zij wegens ongeval of vrijwillige lozing, de zee is een vuilnisbelt geworden... en de gevolgen hiervan zijn onoverzichtelijk.

Gedeeltelijke of regionale regelingen werden getroffen waaronder in elk geval dient vermeld de Con-

ventie van Brussel 1969, waarbij een kuststaat het recht wordt toegekend zich te beveiligen tegen de gevolgen van olievervuiling wegens ongeval door drastische maatregelen te nemen, die kunnen gaan tot en met het doen zinken van het schip oorzaak van de verontreiniging⁵. Thans gaat er geen jaar voorbij of fragmentaire regelingen worden ontworpen, ondertekend en, eventueel, bekrachtigd⁶. Voegt men daaraan toe het unilaterale optreden van bepaalde Staten en men heeft een idee van de dringende noodzaak van een algemene, liefst uniforme regeling ter zake⁷.

4. Ook wat de visserij betreft doet zich een leemte voor die tot hiertoe, ondanks een bijzonder hoog aantal bi- of multilaterale verdragen, niet op afdoende wijze is gevuld. De biologische rijkdommen van de zee zijn niet onuitputtelijk. Gedreven echter door de groeiende eetbehoeften der mensheid varen nu armada's hoogst geperfectioneerde fabrieksschepen uit om de rijke visgronden uit te kammen in volle zee zelf of langs de kusten waar deze schepen nog toegang hebben. Bestaande maatregelen tot behoud van die rijkdommen moeten dus uitgebreid en verbeterd worden en effectief toegepast ten einde de verdwijning van bepaalde speciën te voorkomen en de instandhouding van de stocks te verzekeren⁸.

5. Een ander probleem vindt zijn oorsprong in het feit dat de zee niet meer uitsluitend door schepen wordt bevolkt. Gezien de autonomie, de beweegbaarheid van het schip werd het, door vlagverlening, met één bepaald rechtssysteem verbonden. Meteen werd

³ Res. 2749 (XXV) van 17 december 1970. Reeds had Res. 2574 D (XXIV) op 15 december 1969 een moratorium inzake ontginning van de diepzeebodem voorgesteld. Zie AUBURN, J.M., "The international seabed area", *I.C.L.Q.*, 1971, 173-194; BURKE, W.T., *Towards a better use of the oceans*, Stockholm, 1968; DE MESTRAL, A.L.C., "Le régime juridique du fond des mers", *R.G.D.I.P.*, 1970, 640-667; DENORME, R., "La question des fonds marins et son examen par les N.U.", *C.P.E.*, 1969, 407-431; EUSTACHE, L., "Le fond des mers et le droit des gens", *J.D.I.*, 1970, 844-897; GOLDIE, L.F.E., "A general international law doctrine for seabed regimes", *Int. Lawyer*, 1973, 796-824; SKUBISZEWSKI, K., "La nature juridique de la déclaration des principes sur les fonds marins", *Annals of int. law studies*, 1973, 237-248; SOMMERREYN, R., "De diepe zeebodem, hoofdbekommernis van de derde zeerechtconferentie der Verenigde Naties", *N.T.I.R.*, 1971, 299-341.

⁴ BOUCHEZ, L.J., *De verontreiniging van de zee en het volkenrecht*, Meded. Ned. Ver. Int. Recht, 1972, n° 65; CAFLISCH, L.C., "International law and ocean pollution: the present and the future", *R.B.D.I.*, 1972, 7-33; DU PONTA-VICE, E., *La pollution des mers par les hydrocarbures*, Parijs, L.G.D.J., 1968, en "Pollution", *The future of the law of the sea*, 1973, p. 104-153; PETACCIO, V., "Water pollution and the future of the law of the sea", *I.C.L.Q.*, 1972, 15-42; QUENÉUDEC, J.P., "Les incidences de l'affaire du Torrey Canyon sur le droit de la mer", *A.F.D.I.*, 1968, 701-718; SCHACHTER, O. & SERWER, D., "Marine pollution problems and remedies", *A.J.I.L.*, 1971, 84-111.

⁵ *I.L.M.*, 1970, 25-45 en 1974, 605-610; LUCCHINI, L., "La pollution des mers par les hydrocarbures: les Conventions de Bruxelles de novembre 1969 ou les fissures du droit classique", *J.D.L.*, 1970, 795-843; SCHEFFER, H.E., "Pollution of the sea by oil", *N.T.I.R.*, 1971, 2-24.

⁶ DE MESTRAL, A.L.C., "La Convention sur la prévention de la pollution résultant de l'immersion de déchets - Londres, 13.11.1972", *C.Y.I.L.*, 1973, 226-243; DUNCAN, R.N., "The 1972 Convention on the prevention of maritime pollution by dumping of wastes at sea", *J.M.L.C.*, 1974, 299-315; *I.L.M.*, 1972, 262-266.

⁷ Zie bv. Arctic waters pollution prevention act, 26.6.1970 van Canada, *I.L.M.*, 1970, 543-552; Oil in navigable waters act, 2.11.1971 van Groot-Brittannië, *I.L.M.*, 1971, 584-590; Intervention on the high seas act 5.2.1974, van de U.S.A., *I.L.M.*, 1974, 434-435.

⁸ BOYER, A., *La réglementation internationale des pêches maritimes*, Notes et études documentaires, 1969, nr. 3618; BURKE, W.T., "A contemporary legal problem in ocean development", *Int. Lawyer*, 1969, 536-559; GOLDIE, L.F.E., "The ocean's resources and international law: possible developments in regional fisheries management", *Columbia Journal of transnational Law*, 1969, 1-53; KOERS, A.W., *International regulation of marine fisheries*, London, 1973, en "The international regulation of marine fisheries: some problems and proposals", *Annals of international studies*, 1973, 191-211; MONTAZ, D., "Vers un nouveau régime juridique des pêcheries adjacentes", *R.C.D.I.P.*, 1974, 228-245; SOETENS MASSART, A., "De verdragsregels i.v.m. het behoud van de visvangst", *Int. Spectator*, 1971, 1819-1831.

het mogelijk het recht ingang te doen vinden in een domein dat niet is onderworpen aan welke staatssoevereiniteit ook⁹.

Wat moet er dan aangevangen worden met allerlei andere tuigen of installaties die nu in zee aanwezig zijn en die ofwel klaarblijkelijk wat anders zijn dan een schip, ofwel met een schip sommige karakteristieken gemeen hebben zonder ermee gelijkgeschakeld te kunnen worden? In de eerste categorie kunnen genoemd worden een op de zeebodem verankerde, permanent gevestigde boortoren, radar of lichtbaken, in de tweede de hovercraft, drijvende installaties ter ontginning van het continentaal plateau en dgl.

Ingewikkelde jurisdictieproblemen en toepasselijkheidsvoorwaarden van volkenrechtelijke normen komen hierbij opdagen... om dan te zwijgen over het statuut van eventuele afval- of vermaakeilanden, van artificiële havens buiten de territoriale zee enz.¹⁰.

6. Een ander voorbeeld van de invloed van de techniek op de rechtsregel is dat van de verkeersveiligheid ter zee. In sommige gebieden, uiteraard in de Noordzee maar ook langs de kusten van de Verenigde Staten of in de straat van Malakka is de scheepvaart zo toegenomen, met een dergelijke diversiteit van scheepsoorten en ook van richtingen, dat safety lanes met bijhorende controleapparatuur als een noodzaak worden ervaren en ook geleidelijk ingevoerd¹¹. Zodoende wordt de vrijheid van de volle zee – dat eertijds zo fundamenteel en absoluut beginsel – ongetwijfeld beperkt. Daarom heeft zij niet afgedaan... Per slot van rekening heeft die reglementering ten doel de uitoefening van die vrijheid te handhaven, haar in gewijzigde omstandigheden nog mogelijk te maken.

7. Een laatste illustratie... De oceanen zijn nog grotendeels onbekend: mare incognitum. De laatste

decennia heeft men grootscheepse programma's op touw gezet die slaan zowel op de geologische structuur van de zeebodem, als op de stromingen, de voorhanden rijkdommen, minerale en biologische, de gebruiks- of verbruiksvoorwaarden...

In welke mate mag dat wetenschappelijk onderzoek worden doorgevoerd in de nabijheid – het woord is met opzet vaag gekozen – van de kuststaat, in hoever dient hij zijn toestemming te geven, erbij te worden betrokken of de waarborg te krijgen dat de resultaten ervan binnen een behoorlijke tijdsperiode kenbaar worden gemaakt? Moet dat onderzoek soms onder de voogdij van een internationale autoriteit worden geplaatst? Allerlei vragen die voornamelijk i.v.m. het continentaal plateau aan bod kwamen, geen afdoend antwoord hebben gekregen en zich nu op een meer algemeen vlak voordoen¹².

De technologische vooruitgang doet zich dus onbetwistbaar gevoelen en op zichzelf bekeken zou het reeds lastig genoeg zijn een oplossing te zoeken voor al de problemen die hij deed ontstaan.

II. Recht en politiek

1. Deze toestand wordt echter ingewikkelder doordat de techniek hoofdzakelijk bij de industrielanden berust: zij staan aan de spits van het onderzoek, zij beschikken over kapitalen, know how en technici. Geen wonder dat zij de zeebodem verkennen, de biologische rijkdommen dank zij uitgelezen vismethoden afromen of de olievelden langs eigen of andermans kusten ontginnen... met alle sociaal-economische gevolgen van dien.

De reactie heeft niet lang op zich laten wachten en de oppositie tussen industrie- en ontwikkelingslanden heeft de hele Caracasconferentie gedomineerd, zij het met veel schakeringen, want van homogene groepen kan er bezwaarlijk gesproken worden. Hoe dan ook, de minst of minder bevoordeelde landen hebben gepoogd zich veilig te stellen door de instelling hetzij van een territoriale zee die de eenmaal traditionele 3 mijl te buiten gaat, hetzij van een uitsluitende visserijzone van bv. 50 mijl in het geval van IJsland in 1972¹³, hetzij nog van een economische zone waar de kuststaat exclusiviteit eist voor de ontginning van alle rijkdommen in en onder de zee...

¹² BROWN, E.D., "Development of the freedom of scientific research and the legal regime of hydrospace", *Indian Journal int. law*, 1969, 327-380; SCHAEFFER, M.B., "Freedom of scientific research and exploration in the sea", *Stanford Journal of int. studies*, 1969, 46-70.

¹³ BILDER, R.B., "The anglo-icelandic fisheries dispute", *Wisconsin Law Review*, 1973, 37-132; KATZ, S.R., "Issues arising in the icelandic fisheries case", *I.C.L.Q.*, 1973, 83-108; ROJAHN, O., "Die Fischereigrenze Islands von 1 September 1972", *Archiv des Völkerrechts*, 1973, 37-59.

⁹ BONASSIES, P., "La loi du pavillon", *R.C.A.D.I.*, 1969, III, 505-629; FAY, F.H., "La nationalité des navires en temps de paix", *R.G.D.I.P.*, 1973, 1000-1080; MEYERS, H., *The nationality of ships*, Den Haag, Nijhoff, 1967; VAN DER MENSBRUGGHE, Y., "De nationaliteit van zeeschepen in het volkenrecht en in de Belgische wetgeving", *R.W.*, 1966-67, 825-852.

¹⁰ CHARLES, H., "Les îles artificielles", *R.G.D.I.P.*, 1967, 342-368; LAZARATOS, G., "The definition of ship in national and international law", *Revue hell. droit international*, 1969, 57-99; VAN DER MENSBRUGGHE, Y., "Réflexions sur la définition du navire dans le droit de la mer", *Actualités du droit de la mer*, Parijs, Pédone, 1973, p. 62-75, 95-97, en de preadviezen van JITTA, J.W.J. en VAN SANTEN, C.W. in *Meded. Ned. Ver. Int. Recht*, 1969, nrs. 59 en 60 en van HEYMANS, A.M.J., *ibid.*, 1974, nr. 68.

¹¹ BONASSIES, P., "Les routes imposées de l'O.M.C.I.", *Actualités du droit de la mer*, Parijs, Pédone, 1973, p. 48-61, 93-95; DICKSON, C.F., "Extension des routes recommandées pour réduire les risques d'abordage dans les zones à trafic intense", *Revue Maritime*, 1965, 446-462; KNIGHT, H.G., "Shipping safety fairways: conflict amelioration in the Gulf of Mexico", *J.M.L.C.*, 1969-70, 1-20; WARBRICK, C., "The regulation of navigation", *N.D.L.S.*, III, 1973, 137-156.

2. Deze aanspraken zijn vaak unilateraal, soms regionaal¹⁴. Zij zijn veelal uiteenlopend in die zin dat iedere Staat reageert met eisen die zijn nationale bekommernissen tegemoetkomen en dan ook diverse vormen aannemen. Het valt ook voor dat zij, gewild of ongewild, niet met de gewenste precisie worden geformuleerd, zodat men zich soms afvraagt in welke categorie zij eigenlijk moeten ondergebracht worden...

Het lijdt dan ook geen twijfel dat de wettigheid van vele aanspraken – om het zacht uit te drukken – vatbaar is voor betwisting, althans wanneer men het huidige recht in acht neemt. In de overgangperiode waarin wij ons klaarblijkelijk bevinden worden inderdaad heel wat regels door een niet onaanzienlijk deel van de volkengemeenschap eenvoudig niet meer genomen¹⁵.

De redenen hiervoor zijn talrijk: bezorgdheid om de soms beperkte rijkdommen te vrijwaren, poging om een aanvaardbaar levensstandaard te bereiken, streven naar onafhankelijkheid, zucht naar compensatie van de weeten van het vroegere kolonialisme en, meer juridisch, de wil om het rechtsbestel te wijzigen dat eertijds, zo wordt beweerd, zonder hun samenwerking of onder verwaarlozing van hun belangen, was tot stand gekomen¹⁶.

3. Van nature distancieert zich het recht van de realiteit. Deze evolueert, en heden evolueert zij snel. Wel is het mogelijk de rechtsregel te interpreteren, aan te vullen, zelfs om te buigen. Periodiek echter moet hij worden herzien omdat hij niet meer aan de maatschappelijke toestand beantwoordt. Zulke herziening vertoont op internationaal vlak bijzondere moeilijkheden, daar zij de instemming vergt van diegenen waarop de nieuwe rechtsregel van toepassing zal zijn.

Wanneer het dan gaat om een problematiek waarbij de respectieve belangen én gevarieerd én tegenstrijdig zijn, hoeft men er zich niet over te verwonderen dat oplossingen niet in een handomdraai worden gevonden en dat, in die omstandigheden, staten er niet voor terugdeinzen het nationale te laten prevaleren op het internationale.

¹⁴ Zie de meest recente aanspraken van Nigeria (30 mijl TZ), Gabon (100 mijl TZ), Guinea (130 mijl TZ) en Marokko (70 mijl TZ) in *R.G.D.I.P.*, 1972, 1198; 1973, 1216; 1974, 510, 513, en de Verklaringen van Santiago (1952), Montevideo (1970), Lima (1970), Santo Domingo (1972) en Yaoende (1972) in *N.D.L.S.*, 1973, I, 231-256, alsmede BROWN, E.D., "Maritime zones, a survey of claims", *ibid.*, III, 157-192.

¹⁵ DUPUY, R.J., PIQUEMAL, A., "Les appropriations nationales des espaces maritimes", *Actualités du droit de la mer*, Parijs, Pédone, 1973, p. 109-157; QUENEDEC, J.P., "La remise en cause du droit de la mer", *ibid.*, 9-47.

¹⁶ ANAND, R.P., "Interests of the developing countries and the developing law of the sea", *Annals of international studies*, 1973, 16-18; DUPUY, R.J., "Le fond des mers, héritage commun de l'humanité et le développement", *Pays en voie de développement et transformation du droit international*, Parijs, Pédone, 1974, p. 235-252.

De onaantastbaarheid van de regel wordt zoek... en dan mag het Internationaal Gerechtshof, in juli 1974, in het geschil tussen Groot-Brittannië en IJsland, het vaandel nog hoog houden en de unilaterale vestiging van een uitsluitende 50 mijl visserijzone afkeuren, wat aangevangen indien de betrokkene, gesteund door vele anderen, zich aan de uitspraak niet stoort? Zonde of inbreuk tegen de regel maakt deze niet ongedaan... toegegeven. Maar het komt erop aan te weten of wij ons in de internationale rechtsorde, waar het soms zo delicaat is om uit te maken of een regel nog geldingskracht heeft en tegenover wie, niet bevinden voor een corpus voorschriften, dat niet meer met de sociale werkelijkheid overeenstemt. Goedschiks, kwaadschiks, wij moeten ons neerleggen bij dit feit: het internationaal zeerecht staat thans op losse schroeven.

4. Dit heeft verreikende gevolgen, niet in het minst m.b.t. een aantal noties die de jurist placht te hantieren met de zekerheid dat de vlag de lading dekte en die nu een andere klemtoon, ja een andere inhoud krijgen, wanneer zij niet worden overvleugeld door andere begrippen waarvan de draagwijdte niet altijd zomaar duidelijk is.

Vroeger was het inderdaad vrij eenvoudig: men kende de territoriale zee waar de kuststaat volledige soevereiniteit bezat met uitzondering van het recht van onschuldige doorvaart, de aansluitende zone waar hij gefragmenteerde bevoegdheden mocht uitoefenen i.v.m. de bescherming van specifieke belangen (doel, hygiëne, immigratie en fiscaliteit), het continentaal plateau waar hem soevereine rechten inzake exploratie en exploitatie toekwamen en voor de rest had men de volle zee, d.i. al wat zeewaarts gelegen was van de buitengrens der territoriale zee af, waar principieel de algehele vrijheid gold.

5. Evenmin als de Codificatieconferentie van Den Haag in 1930, was de Conferentie van Genève in 1958 en 1960, hoe voortreffelijk werk zij ook had verricht, erin geslaagd een uniforme breedte voor de territoriale zee vast te leggen. In deze mislukking speelde de visserijproblematiek een belangrijke rol. Bepaalde staten, waarvan de kustbevolking en soms de economie grotendeels van de visserij afhing, vroegen inderdaad over een uitsluitende zone te mogen beschikken waar zij, zoniet de exclusiviteit, dan toch de prioriteit inzake exploitatie van de biologische rijkdommen zouden genieten. Een zeer uitgebalanceerd voorstel waarbij een territoriale zee van 6 mijl werd aangevuld met een uitsluitende visserijzone van eveneens 6 mijl maar waar de andere staten hun verworven rechten gedurende 10 jaar bleven behouden, haalde de vereiste 2/3 meerderheid op één stem na niet en de Conferentie strandde op dit punt.

Het duurde echter niet lang eer de uitsluitende visserijzone, een nieuwe notie die niet te herleiden was tot de aansluitende zone, in de praktijk der staten in-

gang vond. Zij verkreeg zelfs een wettigheidslabel in het Londense Verdrag inzake de visserij van 1964 maar het ging hier om een gezamenlijk overlegde, regionale regeling, waarbij de uitoefening van de traditionele visserijrechten werd geëerbiedigd en de bevoegdheid van de kuststaat tot 12 mijl maximum werd beperkt¹⁷.

Deze limiet zou niet door alle staten worden in acht genomen¹⁸. Reeds vóór deze evolutie zich voltrok, en wel sinds 1946, hadden Latijns-Amerikaanse staten aanspraak gemaakt op een 200 mijl zone, die wel eens de vorm van een territoriale zee-eis aannam. Bij nader toezien blijkt evenwel dat zulke eis geen betrekking had op alle bevoegdheden die normaliter behoren tot de notie van de territoriale zee. In die zone bleef inderdaad de vrijheid van scheepvaart gewaarborgd maar vorderde de kuststaat exclusiviteit van de visserij op of maakte hij de uitoefening van het visserijrecht door vreemden afhankelijk van vergunningen, die slechts tegen betaling werden verleend¹⁹. Wij stellen hier dus een vervorming van de notie territoriale zee vast.

6. Er werd reeds gewezen op de dubbele en dubbelzinnige bepaling van het continentaal plateau in de Conventie van Genève. Deze juridische afbakening, die afwijkt van de geologische, wordt nu betwist en men gaat de richting op van veel ruimere rechten ten voordele van de kuststaat. Overigens wordt de splitsing tussen het regime van het continentaal plateau en dat van de daarboven gelegen vrije zee met inbegrip van de biologische rijkdommen die er zich bevinden, door bepaalde landen niet meer genomen. Niet helemaal ten onrechte maken zij gewag van een ecologische eenheid, het plateau zijnde de broedplaats van de visstocks die, evenals het plateau, voor exploitatie door de kuststaat zouden moeten voorbehouden worden.

Recent hebben deze tendensen zich samengebondeld in de eis tot een patrimoniale zee of economische zone, sterk verdedigd door Afrikaanse, Caraïbische en Latijns-Amerikaanse staten. In deze zone, die zich tot 200 mijl zou uitstrekken, zou de kuststaat de exclusiviteit bekomen van alle "economische" rechten inzake exploitatie van de biologische rijkdommen, het plateau en de zeebodem. Aan de vrijheid van de scheepvaart zou niet getornd worden²⁰. Indien deze aanspraak aanvaard wordt, wat tot hertoe – zeker formeel – niet het geval is, vervalt grotendeels het belang van andere bevoegdheidszones zoals het continentaal plateau versie Genève 1958, de uitsluitende visserijzone, de aansluitende zone en zelfs de territoriale zee.

7. Om het nog steeds over zones te hebben, sommige staten maken aanspraak op een "pollutie"-zone waarin zij bepaalde voorschriften aan de scheepvaart zouden mogen opleggen, de inachtneming ervan controleren en de inbreuken bestraffen. Wel hebben auteurs verdedigd dat een staatsoptreden reeds is toegelaten in het raam van de traditionele aansluitende zone die o.m. maatregelen toelaat ter beveiliging van de sanitaire belangen van de kuststaat, maar de zone waarvan sprake reikt verder dan de 12 mijl maximaal toegeschreven aan de aansluitende zone. Hier nogmaals is een nieuwe notie in statu nascendi, in zoverre zij niet wordt opgeslorpt in de economische zone, wat niet ondenkbaar is²¹. Een zone van 200 mijl, al dan niet territoriale zee gedoopt, zou ook een pluraliteit van regimes met diverse afstanden kunnen behelzen...

8. Wat nu het statuut van de zeebodem betreft, vroeger viel het zonder meer onder de vrijheid van de volle zee. Er was geen probleem aangezien de zeebodem toch onbereikbaar was. Nu dit wel voor de rijkdommen ervan mogelijk is, rijst de vraag aan wie zij ten goede zullen komen. Allerlei voorstellen werden ingediend waarbij de ontginning van een deel van de zeebodem onder de jurisdictie van de kuststaat zou vallen terwijl de exploitatie van de resterende middenzone rechtstreeks zou afhangen van een op te richten

¹⁷ DE BREUCKER, J., "La Convention de Londres sur la pêche du 9 mars 1964", *R.B.D.I.*, 1966, 142-166; RIPHAGEN, W., "De Londense visserijconferentie van 1963-1964", *Int. Spectator*, 1964, 328-362; VAN DER MENSBRUGGHE, Y. & DE SCHUTTER, B., "Les zones de pêche exclusives et la Convention de Londres du 9 mars 1964", *La Belgique et le droit de la mer*, Brussel, 1969, 63-94; VIGNES, D., "La conférence européenne sur la pêche et le droit de la mer", *A.F.D.I.*, 1964, 670-688; VOELCKEL, M., "Aperçu sur l'application de la Convention européenne des pêches", *A.F.D.I.*, 1969, 761-773.

¹⁸ Zie supra voetnoten 13 en 14.

¹⁹ CASTANEDA, J., "La position des Etats latino-américains", *Actualités du droit de la mer*, Parijs, Pédone, 1973, p. 158-163; GARCIA-AMADOR, F.V., "The latin-american contribution to the development of the law of the sea", *A.J.I.L.*, 1974, 33-50; HJERTONSSON, K., *The new law of the sea*, Leyden, Sijthoff, 1973; THIBAUT, F., "L'Amérique latine et l'évolution du droit international de la mer", *R.G.D.I.P.*, 1971, 742-758; ZACKLIN, R., "Latin America and the development of the law of the sea", *Annals of int. studies*, 1973, 31-44.

²⁰ BOUCHEZ, L.J., "Some basic problems of coastal state jurisdiction and the future conference on the law of the sea", *Annals of int. studies*, 1973, o.a. p. 161-163; CASTANEDA, J., "The concept of patrimonial sea in international law", *Indian Journal int. law*, 1972, 535-542; NELSON, L.D.M., "The patrimonial sea", *I.C.L.Q.*, 1973, 668-686; QUENEDEC, J.P., "La notion de zone économique dans le droit de la mer", *D.M.F.*, 1974, 639-648.

²¹ Zie o.a. WULF, "Contiguous zones for pollution control", *J.M.L.C.*, 1972, 537; POULANTZAS, N.M., *The right of hot pursuit in international law*, Leyden, Sijthoff, 1969, p. 137-141; FLEISCHER, C.A., "Pollution from seaborne sources", *N.D.L.S.*, 1973, III, 99.

internationale autoriteit, die voor een rechtmatige verdeling van de inkomsten zou instaan²².

Overbodig er de nadruk op te leggen dat die groot-scheepse plannen een werkelijke revolutie zouden betekenen. Al hebben zij onmiskenbare kwaliteiten, zij stuiten op praktische moeilijkheden, politieke tegenkanting en economische bezwaren. Men denke slechts aan de functies en bevoegdheden van de autoriteit, aan de beslissingsmodaliteiten, aan de criteria voor het toekennen van exploitatievergunningen, aan de verdeelsleutel der inkomsten enz...

9. Ook de vrijheid van de zee evolueert... Als nu eenmaal de vrijheid van visserij wordt ingekrompen door het bestaan van uitsluitende of economische zones en voor de rest conventioneel gereguleerd, de scheepvaart langs safety lanes wordt geleid en voorschriften inzake verontreiniging effectief worden toegepast, de ontginning van plateau en zeebodem wordt gecontroleerd, dan is er geen sprake meer van de absolute vrijheid van weleer. Een treurzang hieromtrent aanheffen lijkt ongegrond op één, weliswaar fundamentele, voorwaarde nl. dat beperkingen en reglementeringen het algemeen welzijn beogen én deze vrijheid niet overbodig aan banden leggen. Al heeft zij bij vele ontwikkelingslanden geen goede naam, wezenlijk dient de vrijheid der zee alle volken²³.

10. Nog in dat verband enkele woorden over een probleem dat thans veel stof of water doet opwaaien. In het raam van de grote reorganisatie die zich aanmeldt, gaat men er nu reeds praktisch mee akkoord om aan de territoriale zee een breedte van 12 mijl te geven. Hierdoor zouden evenwel tal van straten, meer dan honderd, waardoor heden een strook volle zee loopt, helemaal tot de territoriale zee van de kuststaten behoren.

Nu bepaalt art. 16 van de Conventie van Genève inzake de territoriale zee, dat in zeestraten die gebruikt worden voor de internationale scheepvaart tussen een deel van de volle zee en een ander deel van de volle zee of de territoriale zee van een vreemde staat, het recht van onschuldige doorvaart niet mag worden opgeschort, maar daartegenover staat dat sommige landen de doorvaart van oorlogsbodems in hun territoriale zee afhankelijk maken van voorafgaande notificatie of toelating, dat duikboten in de territoriale zee aan de oppervlakte moeten varen en dat er aldaar

²² JENNINGS, R.Y., "The U.S. draft treaty on the international seabed area", *I.C.L.Q.*, 1971, 433-452; LEVY, J.P., "L'ordre international et le développement des fonds marins", *R.G.D.I.P.*, 1971, 356-391; MORIN, J.Y., "Les nouvelles utilisations du milieu marin et l'avenir du droit de la mer", *Canadian Bar Review*, 1973, 333-388; SOHN, L.B., "Die Ausbeutung des Meeresgrundes jenseits des Kontinentalschelfs", *Jahrbuch int. Recht*, 1969, 101-127.

²³ FRIEDMAN, W., "Selden redivivus - Towards a partition of the seas?", *L.J.I.L.*, 1971, 757-770; BOUCHEZ, J., "The freedom of the high seas", *The future of the law of the sea*, 1973, p. 21-50.

geen recht van overvliegen bestaat. Voor velen, waaronder de Verenigde Staten en de U.S.S.R., is dit om klaarblijkelijke redenen, onaanvaardbaar.

Vandaar de voorwaarde, door die landen gesteld tot hun aanvaarding van een territoriale zee van 12 mijl breedte, dat in die straten vrijheid van transit zou bestaan d.i. een recht van doorvaart en overvliegen zoals in de volle zee, wat dan ook weer niet wordt genomen door de staten die de oevers van de straten beheersen...²⁴

Kortom, het ontbreekt werkelijk niet aan nieuwe begrippen, die, al naargelang hun belangen, door de staten worden verdedigd of betwist. Des guten zu viel...

III. Caracas : factoren en tendensen

Alvorens de perspectieven te schetsen waarin het internationaal zeerecht van morgen zich zou kunnen ontwikkelen, enkele woorden over sommige factoren die de aan de gang zijnde negotiaties ongemeen ingewikkeld maken.

1. In de discussie stuit men op een eerste grote moeilijkheid nl. dat geen enkel probleem op zichzelf kan worden bekeken, dat zij alle aan elkaar zijn vastgehaakt en een echt kluwen vormen.

Raakt men bv. aan de breedte van de territoriale zee, dan heeft dit onmiddellijk een weerslag op de aansluitende zone, de uitsluitende visserijzone, de omvang van de kuststaatsbevoegdheden in de straten, de bewegingsvrijheid der zeestrijdkrachten enz. De economische zone heeft natuurlijk gevolgen voor de rechtsfiguur van het continentaal plateau, die eveneens wordt beïnvloed door het statuut van de zeebodem. Hoe zullen "pollutie"- of veiligheidszones zich verhouden tot de economische zone? In welke mate zal een afdoende regeling inzake instandhouding van de biologische rijkdommen van de zee of lozing van schadelijke afvalstoffen geen afbreuk mogen doen aan het beginsel van de uitsluitende bevoegdheid van de vlaggestaat op zijn schepen in volle zee?

2. Al deze problemen zijn nog op een andere wijze ineengestrengeld en wel in hoofde van de staten zelf. Elk land heeft eigen belangen te verdedigen: het ene heeft geen plateau maar rijke visgronden vóór zijn kust en heeft het op een economische zone gemunt; een ander doet aan verre-zeevisserij en wenst dat zo weinig mogelijk zeegebieden aan de kuststaat worden voorbehouden; het derde is geografisch benadeeld met een ingesloten plateau en ziet uit naar de ontginning van de diepzeebodem; voor een vierde is het

²⁴ LAPIDOTH, R., *Les détroits en droit international*, Parijs, Pédone, 1972; SLOMANSON, W.R., "Free transit in territorial straits: jurisdiction on an even kneel", *California Western int. law Journal*, 1972-1973, 375-396; SUX, *op. cit.*, p. 880-884; *N.D.L.S.*, 1973, III, 554-556, 885-892.

ecologisch evenwicht kapitaal; voor een vijfde is de vrijheid van scheepvaart commercieel en militair doorslaggevend... en het is duidelijk dat al deze standpunten zich kunnen combineren in de meest uiteenlopende vormen. Meer nog, intern, in de staat zelf, moet de strijd dikwijls eerst nog worden uitgevochten tussen tegenstrijdige tendensen en belangengroepen eer er een nationaal standpunt kan worden verdeeld!

Onder de staten grijpen dan ook hergroeperingen plaats in functie van de belangen waar zij het meest aandacht aan schenken.

3. De toestand heeft men dikwijls beschreven als een oppositie tussen rijk en arm, de industrielanden enerzijds, de ontwikkelingslanden anderzijds. Zo eenvoudig is de zaak niet.

Afgezien van de traditionele en weliswaar tanende verdeling in drie blokken, Oost, West en Derde Wereld, die toch in een bepaalde mate blijft spelen, dient in de eerste plaats te worden opgemerkt dat de groep der ontwikkelingslanden bijlange geen homogene categorie vormt: tussen Brazilië en Lesotho bestaat er enig verschil... ook tussen Koeweit en Zuid-Vietnam. Hun maritieme bezorgdheden van kant latend, moet toch wel worden toegegeven dat zij niet hetzelfde politiek, economisch of... financieel gewicht vertonen²⁵. Mutatis mutandis kan hetzelfde van de industrielanden gezegd worden. Daar komt nog bij de aparte situatie van landen zonder zee kust, een dertigtal, die uiteraard belang stellen in de ontginning van de diepzeebodem of van de biologische rijkdommen van de zee... maar ook hier mogen zij niet over één kam geschoren worden: Zwitserland is Opper Volta niet²⁶.

Kortom, de verscheidenheid der belangen, hun com-

²⁵ ANAND, *op. cit.*, p. 14-15; DE LA CHARRIÈRE, G., "La catégorie juridique des pays en voie de développement", *Pays en voie de développement et transformation du droit international*, Parijs, Pédone, 1974, p. 41-46.

²⁶ IBLER, V., "The land- and shelflocked states and the development of the law of the sea", *Annals of int. studies*, 1973, 55; TABIDI, A.H., "The right of land-locked countries to free access to the sea", *Österr. Zeitschrift für öffentl. Recht*, 1972, 117-146.

De Europese Gemeenschap was als waarnemer op de Conferentie vertegenwoordigd maar kon er slechts een bescheiden rol spelen. Op 4 juni 1974 had de Raad inderdaad beslist dat de Gemeenschap als zodanig wel mocht optreden inzake problemen waarvoor zij bevoegd was nl. visserij en sommige "environment" aspecten, maar dat het overige – en meest belangrijke – tot de bevoegdheid der Lid-staten behoorde, die ter plaatse hun standpunten zouden coördineren, iets waar zij niet altijd in slaagden. De woordvoerder van de Gemeenschap drong aan op het behoud van de vrijheid van scheepvaart en erkende een bepaalde prioriteit ten bate van de kuststaat inzake visserij, maar dan rekening houdend met de verworven rechten van derden en met de belangen van landen waarvan de economie grotendeels van de visserij afhankelijk is. De samenwerking in het kader van regionale organisaties werd aangeprezen ten einde een zo rationeel mogelijke exploitatie te bereiken. Zie VIGNES, D., "The E.E.C. and the law of the sea", *N.D.L.S.*, 1973, III, 335-347.

plexiteit, de mogelijke gevolgen, het aantal betrokken staten – en dat zijn zij alle, d.i. ongeveer 140 –, de reeks problemen te berde (op de dagorde van de Caracasconferentie prijken haast alle punten van het internationaal zeerecht), ziedaar enkele redenen die deze problematiek tot een der moeilijkste opgaven maken waarvoor de internationale gemeenschap ooit kwam te staan.

4. Nu is het wel zo, principieel tenminste, dat de diversiteit der toestanden en aspiraties het ook mogelijk maakt, in het raam van een zeer ruim vergelijk, compensaties te vinden voor de gedane toegevingen.

Zulke ordening vraagt evenwel tijd om de geschillen te laten decanteren en staatsmanschap om over het eng, partijdig nationalisme heen te stappen. In dat verband heeft men de onvoldoende juridische voorbereiding van de Conferentie gehekelend en met name de afwezigheid niet van voorstellen, want die waren legio, maar van globale ontwerpen waarover de delegaties zich duidelijk hadden kunnen uitspreken. Dit mag betreurd worden maar m.i. is het verwijt toch grotendeels ongegrond. Bij de opening van de Conferentie bevond men zich inderdaad in een stadium waarin juridische concretisering wellicht voorbarig, zoniet onmogelijk was. Eer tendensen en opties in teksten ter bespreking kunnen gegoten worden, is toch een minimum aan consensus vereist. Politieke beslissing behoort niet tot de taak van de jurist als zodanig. Daarom gaat de vergelijking met de Conferenties van Genève van 1958 en 1960, die juridisch uitmuntend waren voorbereid, ook niet op. Voor een deel heeft men toen aan codificatie van bestaande regels gedaan, voor een deel heeft men vorm gegeven aan oplossingen die tamelijk ruimschoots waren aanvaard en, indien al op sommige punten geen overeenstemming werd bereikt, dan betrof het specifieke, wel omlijnde problemen waarbij de politieke tegenstellingen te groot bleken te zijn.

De Commissie voor Internationaal Recht heeft het trouwens toen niet raadzaam geacht een voorstel te doen inzake de breedte van de territoriale zee, juist omdat zij wel aanvoelde dat de zaak niet rijp was. Misschien mag de vraag dan worden gesteld of men de Conferentie van Caracas niet te vroeg heeft bijeengeroepen. Er mag echter niet uit het oog verloren worden dat, voor sommige problemen althans, een oplossing dringend moet gevonden worden: voorbereidselen worden reeds getroffen om bepaalde gedeelten van de zeebodem te ontginnen, ongeacht het statuut daarvan. Omgekeerd en slechts schijnbaar contradictorisch, kan de afwezigheid van een statuut voor de oceaan de exploitatie ervan – die toch de wereld-economie rechtstreeks of onrechtstreeks moet ten goede komen – remmen omdat de maatschappijen, die de werken moeten aanvatten, zich niet zonder waarborg daaraan zullen willen wagen...

Overigens kan een ruime confrontatie, waartoe een dergelijke conferentie de gelegenheid biedt, het naar

voren treden der krachtlijnen bespoedigen en de politieke wilsvorming in de hand werken. Weliswaar kan zij ook de opposities verscherpen maar alles bij elkaar genomen en rekening houdend met het gevaar dat staten unilateraal te werk gaan, lijkt het nog beter dat het probleem werd aangepakt, met de hoop dat het tijdens de volgende zittijden tot ontknoping komt, zij het gedeeltelijk. Illusies mag men inderdaad niet koesteren. Kunnen er voor de voornaamste punten die te Caracas werden aangesneden, oplossingen gevonden worden, dan kan de uitgedokterde en precies geformuleerde uitwerking daarvan nog jaren in beslag nemen.

5. Wat zijn nu de resultaten of liever de bevindingen, knelpunten en oriënteringen van Caracas die de afgevaardigden der staten in maart 1975 te Genève wederom zullen aantreffen?

Over de uitbreiding van de territoriale zee tot 12 mijl is men het vrijwel eens maar de vrijheid van transit in de straten blijft een struikelblok, om dan nog te zwijgen over de landen die reeds een territoriale zee van 200 mijl hebben geproclameerd en die zonder gezichtsverlies moeilijk tot 12 mijl kunnen terugkeren...²⁷

De economische zone van 12 tot wellicht 200 mijl heeft ongetwijfeld ingang gevonden, maar over de draagwijdte van de bevoegdheden van de kuststaat aldaar (exclusieve of preferentiële rechten, jurisdictie, controle) heerst nog grote onenigheid. Wanneer men bedenkt dat drie vierde van de biologische rijkdommen zich in die zone zou bevinden en het grootste deel van de continentale plateaus, waar thans olieboorings plaatsvinden, zou behelzen, begrijpt men waar het om gaat. 35 % van de totale zeeoppervlakte zouden aldus onder nationale jurisdictie komen te staan en het zijn veruit niet alleen de ontwikkelingslanden die hieruit voordeel zouden halen.

Voorts, komt deze zone met uitsluitende exploitatiebevoegdheid voor de kuststaat erdoor, dan mag ogenschijnlijk de rechtsconstructie van het continentaal plateau vervallen. Ja, behalve voor die staten (Australië, Canada, Argentinië) die zich over een plateau mogen verheugen dat de 200 mijl ruim overschrijdt en die er natuurlijk weinig voor voelen de rechten, die hun krachtens de Conventie van Genève toekwamen, zo maar prijs te geven.

En dan laten wij nog in het midden het zeer netelige probleem van de eilandengroepen, soms enkele plekje verloren in de oceaan, zoals de Fidji's, die ineens op enorm uitgestrekte gebieden bevoegdheden zouden mogen uitoefenen. Maar wat is een archipel? Welke geologische, geografische, ethnische of politieke criteria zal men hierbij hanteren? Hoe zal het

recht van doorvaart in de archipelwateren eruitzien?²⁸

Daagt ook op het geval van de zg. gesloten of half-gesloten zeeën... een vage notie, maar waarbij zich een tendens aftekent naar een aparte, regionale exploitatie met prioriteit voor de kuststaten...

6. Inzake visserij zag het er op een bepaald ogenblik naar uit dat de Verenigde Staten en de U.S.S.R. zich wel bij een uitsluitende exploitatiebevoegdheid van de kuststaat tot 200 mijl zouden kunnen neerleggen, mits zij slechts op de sedentaire vissoorten zou slaan maar niet op de migrerende en op voorwaarde dat bij afwezigheid van exploitatie door de kuststaat, bv. bij gebrek aan middelen, de andere landen in diens zone actief zouden mogen zijn om onderbevising te voorkomen.²⁹

Op het stuk van "pollutie"-bestrijding trad op de voorgrond de oppositie tussen de maritieme mogendheden die het eerder bij de traditionele bevoegdheid van de vlaggestaat hielden en de ontwikkelingslanden die een uitbreiding van de bevoegdheden van de kuststaat beogen. Hierbij mag wel worden aangestipt dat grenzen en demarcatielijnen inzake visserijbehoud of ecologie niet veel betekenen.

Ook het wetenschappelijk onderzoek – laten wij het delicate onderscheid tussen het fundamentele en het toegepaste, tussen het industriële en het militaire terzij – stelt een moeilijkheid. De grootmogendheden aanvaarden geen beperking desbetreffend terwijl Latijns-Amerikaanse landen het in hun zone willen controleren. Alle staten erkennen wel de vrijheid van scheepvaart aldaar, maar laatstgenoemden slechts in zover die scheepvaart er vredelievende doeleinden op nahoudt. Wie zal daarover oordelen en aan de hand van welke criteria?

7. Nog minder eensgezindheid is te bespeuren betreffende de diepzeebodem. De ontwikkelingslanden, de zg. groep van de 77, die er ondertussen 106 zijn geworden (op 138 deelnemers) wil aan een internationale instelling zeer ruime bevoegdheden toekennen en haar belasten met het beheer van dit zeepatrimonium in het belang van de hele internationale gemeenschap, maar dan toch met speciale aandacht voor de minst bedeelden.

De industrielanden daarentegen gaan uit van het privé-initiatief, aanvaarden wel dat het organisme vergunningen zou uitdelen aan entiteiten, staten of be-

²⁸ Zie o.a. AMERASINGHE, C.F., "The problem of archipelagoes in the international law of the sea", *I.C.L.Q.*, 1974, 539-575; MARSTON, G., "International law and mid-ocean archipelagoes", *Annals of int. studies*, 1973, 171-190; McLOUGHLIN, D., "The approach by Fiji, a mid-ocean archipelago, to the conference on the law of the sea", *Melanesian Law Journal*, 1971-1972, 37-46; O'CONNELL, D.P., "Mid-ocean archipelagoes in international law", *B.Y.I.L.*, 1971, 1-77.

²⁹ LORIS, W.T., "Preparations for the third U.N. Conference on the law of the sea: maritime jurisdiction over fisheries", *N.T.I.R.*, 1973, 233-265.

²⁷ Vandaar het voorstel van Madagascar de notie zelf van territoriale zee overboord te werpen en een economische zone van 200 mijl te aanvaarden waarvan de 12 eerste een soort veiligheidszone zouden vormen...

drijven, maar verzetten zich tegen het in een keurslijf wringen van hun actiemogelijkheden en eisen waarborgen inzake exclusiviteit en stabiliteit³⁰.

Gezien de reusachtige belangen die op het spel staan en die de wereldeconomie in de volgende decennia mede kunnen bepalen – nieuwe bronnen van grondstoffen kunnen immers de huidige productieschema's grondig wijzigen en meteen de betalingsbalansen van heel wat staten, o.a. van ontwikkelingslanden, in het gedrang brengen – ontwikkelt zich thans een hardnekkige strijd, die veelal achter de schermen wordt gevoerd, voor de gehele of gedeeltelijke controle op die rijkdommen³¹. Ook gaan er stemmen op om de "seabed authority" om te scheppen in een "ocean space authority" met bevoegdheden niet alleen op bodem en ondergrond maar ook op de waterkolom daarboven en op de oppervlakte...

Rekening houdend met het feitelijk overwicht van de grote industriële mogendheden zou men de uitslag kunnen vermoeden, was er niet het feit dat zijzelf er belang bij hebben in een algemeen aanvaard kader te mogen ageren. In een wereld die vernauwt is er ook voor hen geen heil in een blijvende armoedetoestand van drie kwart van de mensheid. Zij weten best dat unilaterale maatregelen aanstekelijk werken en zullen trachten hun relatieve vrijheid op dit stuk via compensaties op andere gebieden door de derde wereld te doen aanvaarden. Maar de prijs zal hoog zijn... indien de koop wordt gesloten.

Dit overzicht is summier, onvolledig en in zekere zin onbetrouwbaar. De standpunten der staten worden niet steeds duidelijk en met alle implicaties naar voren gebracht, zij evolueren ook en zijn soms ingegeven door tactische overwegingen die niet noodzakelijk met hun werkelijke of uiteindelijke visie overeenstemmen.

IV. Toekomstperspectieven

1. Hoe dan ook, de huidige situatie en de rechtsregels die er eventueel uit zullen voortspruiten, betekenen voor het internationaal zeerecht een grondige koersverandering, die even, in onvermijdelijk algemene termen, moet worden toegelicht aan de hand van een zeer mooie synthese van de Franse hoogleraar RENÉ-JEAN DUPUY³².

³⁰ ANAND, R.P., "International machinery for the seabed: issues and prospects", *Indian Journal int. law*, 1973, 351-361; ALEXANDER, L.M., "The seabed and the ocean floor: future regimes, a survey of proposals", *N.D.L.S.*, 1973, III, 119-136; AUBURN, F.M., "The 1973 conference on the law of the sea in the light of current trends in state seabed practice", *Canadian Bar Review*, 1972, 87-109; HAYASHI, M., "An international machinery for the management of the seabed: birth and growth of the idea", *Annals of int. studies*, 1973, 251-279.

³¹ Cfr. het artikel van VANHECKE, C., in *Le Monde* van 1-2 september 1974.

³² In *Actualités du droit de la mer*, Parijs, Pédone, 1973, p. 184-185.

Vroeger was dat recht universeel. Natuurlijk werden er akkoorden gesloten die op lokale of specifieke aangelegenheden betrekking hadden, maar wezenlijk gold dat recht overal ter zee en was het staatsingrijpen tot een minimum beperkt. Dat is niet meer het geval en men heeft niet ten onrechte beklemtoond dat dit recht meer en meer regionale aspecten gaat vertonen. De eensgezinde houding van de meeste Latijns-Amerikaanse landen, de vorming van een Afrikaans blok, de aanspraken die ten doel hebben bepaalde aangelegenheden in half gesloten zeeën te regelen, het unilateraal optreden van vele staten wijzen op een afzwakking van het universaliteitskarakter van het recht ter zee. Deze tendens is onmiskenbaar. Ze dient evenwel in een juist daglicht te worden gesteld.

Het is m.i. niet waar dat algemeen geldende regels voorbijgestreefd zijn en dat een verbroekeling onafwendbaar is. Unilaterale maatregelen kunnen trouwens aan een nieuwe gewoonte ten grondslag liggen. De toestand mag niet simplistisch worden gezien. Er zullen ongetwijfeld meer regionale schikkingen worden getroffen. Dit lijkt niet onverantwoord zolang ze door lokale of specifieke belangen zijn gewettigd, plaatsvinden in een algemeen stramien en geen al te grote ongelijkheid of discriminatie in de hand werken.

De rechtsregel zal rekening moeten houden met een complexer geworden werkelijkheid en dus zelf meer genuanceerd, minder strak worden. Daarom hoeft hij niet te verdwijnen. Bepaalde problemen eisen trouwens een algemene aanpak. Men kan zich bv. moeilijk voorstellen dat een schip anti-"pollutie"-voorschriften inzake bouw of apparatuur zou moeten naleven, die variëren al naargelang de zone waarin het zich bevindt.

2. Voorts, het internationaal zeerecht betrof destijds hoofdzakelijk de oppervlakte: scheepvaart, visserij... Met het statuut van het continentaal plateau is daar reeds verandering in gekomen; met dat van de zeebodem wordt het nu een recht van de diepte.

De bron, eindelijk, van het staatsgezag ter zee wordt nu meer dan voorheen gezien als een uitstraling, een verlengstuk van zijn territoriale soevereiniteit. Het arrest van het Internationaal Gerechtshof in het geschil tussen de Bondsrepubliek enerzijds, Nederland en Denemarken anderzijds, heeft zich hierover zeer formeel uitgelaten wat het continentaal plateau betreft³³. Het vaandel haalt het op de vlag...

³³ EUSTACHE, F., "L'affaire du plateau continental de la mer du Nord devant la C.I.J.", *R.G.D.I.P.*, 1970, 590-639; LANG, J., *Le plateau continental de la mer du Nord*, Parijs, L.G.D.J., 1970; MENZEL, E., "Der Festlandssockel der Bundesrepublik Deutschland und das Urteil des Internationalen Gerichtshofs vom 20. Februar 1969", *Jahrbuch int. Recht*, 1969, 13-100; MÜNCH, F., "Das Urteil des Internationalen Gerichtshofs vom 20. Februar 1969", *Zeitschrift ausl. öff. Recht u. Völkerrecht*, 1969, 455-475.

3. Daarom verdwijnt het "oude" recht niet. Maar zoals in alle overgangperiodes moet het een evolutie doormaken, een synthese bereiken waarin nieuwe, opkomende rechtsregels worden verwerkt. Deze proces-sus kan van lastige aanpassingen niet gespaard worden. Er moet echter onderstreept worden dat het ge-wenste evenwicht tussen de respectieve belangen er niet noodzakelijk komt... Het zou de eerste maal niet zijn dat de internationale gemeenschap een kans ver-kijkt. Dit kan vrij pessimistisch klinken maar de mo-gelijkheid dat men tot een aanvaardbaar compromis niet geraakt mag, veritatis causa, niet uitgesloten wor-den. Komen de huidige spanningen tot bedaren of lei-den zij tot een chaos, geen mens kan het nu voorspel-len. Men zou geneigd kunnen zijn in de opposities die de Conferentie van Caracas hebben gekenmerkt een aanwijzing te zien die pleit voor de tweede hypothese. Zó dramatisch is de toestand nu ook niet. Er werd voldoende de nadruk gelegd op de aanzienlijke moei-lijkheden waarmee de Conferentie te kampen had en op de onmogelijkheid in zulke korte tijdspanne de negotiaties tot een goed einde te brengen. Hopelijk wordt de volgende ronde vruchtbaarder.

4. Een vergelijk is noodzakelijk. Niet alleen is er daar de druk der landen die met de ontginning van de diepzeebodem niet meer willen talmen, de wil van an-deren die het internationaal zeerecht als een instru-ment voor ontwikkeling willen hanteren, ook is bij velen de verleiding aanwezig om eenzijdig op te treden en zich nu reeds veilig te stellen of om de evolutie te versnellen.

Niet zozeer wordt hier de recente Italiaanse beslis-sing bedoeld om de territoriale zee tot 12 mijl uit te breiden dan wel de bekendmaking, op 26 september van dit jaar, dat de Noorse regering progressief een uitsluitende visserijzone van 50 mijl zou instellen in afwachting dat een economische zone van 200 mijl in-ternationaalrechtelijk mogelijk wordt. Aldus heeft men een voorsmaak van wat op grote schaal zou ge-beuren, en niet met dezelfde voorzorgen, mocht er geen akkoord kunnen bereikt worden.

5. In de veronderstelling nu dat wél, zij het voor bepaalde problemen, te Genève of elders een oplos-sing kan worden gevonden, is de zaak daarom nog niet gered.

Een conventie, die op een internationale conferen-tie wordt aanvaard³⁴, is daarom nog geen geldend recht. Slechts wanneer een voldoende aantal staten ze

hebben bekrachtigd wordt ze van toepassing en dan nog alleen onder die partijen... Wat zou er gebeuren indien een betrekkelijk groot aantal staten, omwille van hun eigen, nationale en eerbiedwaardige belan-gen, niet tot de Conventie toetreden?

Laten wij niet vergeten dat de Conventies van Ge-nève slechts door een vijftigtal staten werden gerati-ficeerd en het ging toen voornamelijk om de codifica-tie van bestaand recht! En de zee die deinde voort... Nu kan men nog aannemen dat het afzijdig blijven van een reeks staten in specifieke aangelegenheden niet zó erg is, maar indien voor de diepzeebodem bv. een systeem wordt op touw gezet, een organisatie wordt opgericht waartoe elk lid van de internationale gemeenschap wordt geroepen of waardoor het toch wordt getroffen of betroffen, kan een dergelijk stelsel stand houden, is het "workable", zonder de instem-ming van de overgrote meerderheid der staten?

Tot welke oneindige geschillen zou de instelling van een economische zone van 200 mijl niet aanlei-ding geven indien zij door een bepaald aantal staten van de hand gewezen zou worden? Ook dat gevaar moet men voor ogen houden bij het zoeken naar een oplossing. De instelling van een internationaal ge-rechtshof inzake het recht van de zee, zoals voorge-steld door de Verenigde Staten, zou wel nuttig zijn. Maar het precedent van het Internationaal Prijzen-hof dat in 1907 werd ontworpen en nooit het licht zag³⁵ en vooral de reticente houding van de meeste staten t.a.v. de verplichte rechtsmacht van het Hof van Den Haag stemmen op dat stuk niet optimis-tisch³⁶.

Dit was een portret zonder "make-up". Het tradi-tionele recht wordt algemeen gecontesteerd. De enen willen het opfrissen, de anderen het gebruiken als ont-wikkelingsinstrument, allen hebben de verleiding het om te buigen in functie van hun eigen bekommernis-sen.

Ondanks wantrouwen, tactiek, machtspolitiek én ge-brek aan realisme ligt het in een ieders belang toege-vingen te doen om de nieuwe sociale kloof, ditmaal op wereldvlak, te overbruggen.

Een punt staat vast: het internationaal zeerecht is thans in de branding en, wat dan ook de uitslag van latere besprekingen moge zijn, het zal grondig afwij-ken van wat men voorheen heeft gekend.

Yves VAN DER MENSBRUGGHE
Buitengewoon hoogleraar K.U.L.
Hoogleraar U.I.A.

³⁴ Na een lang debat kwam men te Caracas overeen dat de stemming over kwesties ten gronde met de 2/3 meerderheid der aanwezigen zou plaatshebben, waaronder minstens de meerderheid der deelnemers aan de Conferentie (75 lan-den). Voordien echter zou worden getracht een akkoord on-der de vorm van consensus te verkrijgen.

³⁵ DONKER CURTIUS, F., "La Cour internationale des pri-ses", *R.G.D.I.P.*, 1909, 5-36; SCOTT, J.B., "The international Court of prize", *E.J.I.L.*, 1911, 302-324

³⁶ SOHN, L.B., "A tribunal for the seabed of the oceans", *Zeitschrift ausl. öffentl. Recht. u. Völkerrecht*, 1972, 253-264.

RISICO EN RECHT

DE ROL VAN DE VERZEKERING IN DE MODERNE RECHTSVINDING

Ubi remedium ibi jus

1. Dat het recht niet alles goed maakt weet ieder jurist die de huidige regels i.v.m. de aansprakelijkheid moet toepassen.

Een illustratie voor de omkering van het Romeins dictum hierboven geparodieerd, biedt de openbare les gehouden op 19 juni 1962 door prof. W. VAN GERVEN¹, waarin deze eminente rechtsgeleerde diepgaande beschouwingen gewijd heeft aan de invloed die de verzekering uitoefent op het moderne verbintenissenrecht, nl. op het stuk van de aansprakelijkheid.

In zijn conclusie oppert prof. VAN GERVEN de mening dat in ons atoomtijdperk met zijn ontelbare en vaak onmetelijke schaderisico's het aansprakelijkheidsrecht grondig zal moeten herzien worden. "Wellicht", schrijft hij, "kan het voorstel om de verzekeringsplicht, en niet de schuld, binnen zekere grenzen, hoofdgrond voor aansprakelijkheid te laten zijn, tot deze aanpassing bijdragen."

Als verzekeringspracticus is het onze bedoeling in deze nota na te gaan welke mogelijkheden de verzekering biedt om aan de evoluerende rechtsopvattingen concrete vormen te geven. Maar alvorens de meer technische zijde van het probleem te benaderen, zouden wij willen aantonen dat de verzekering, als stuwend element van de rechtsvinding, reeds enkele merkwaardige resultaten op haar actief heeft.

A. De invloed van de verzekering op de wetgeven- de rechtsvinding

2. De vergaande omwenteling die de Wet van 24 december 1903² inzake arbeidsongevallen in de traditionele begrippen over aansprakelijkheid heeft gebracht zou niet hebben plaatsgevonden indien, reeds in die tijd, de verzekeringstechniek niet het middel had geboden om de verzwaarde en voor kleine en middelgrote ondernemingen ondraaglijke last, van de objectieve aansprakelijkheid van de patroon op te vangen.

Deze nieuwe vorm van aansprakelijkheid gebaseerd op het brede begrip van het bedrijfsrisico, met volledige uitschakeling van de schuldvraag in hoofde van de aansprakelijke, kon niet verzekerd worden door de gebruikelijke aansprakelijkheidspolissen die de bewezen fout (art. 1382 B.W.) of het door wettelijke fictie gesteld vermoeden van fout (art. 1384 B.W.) als conditie van de risicodekking poneren.

Maar buiten de aansprakelijkheidsverzekering ken-

den de assuradeuren de verzekering van lichamelijke ongevallen. De ervaring in die branche maakte het mogelijk de aansprakelijkheid van de patroon t.o.v. zijn werknemers, technisch, te beschouwen als een collectieve ongevallenverzekering beperkt tot de risico's van het bedrijfsleven. Een nieuwe vorm van wettelijke gehoudenheid tot vergoeding van schade werd dus mogelijk gemaakt door de toepassing van een verzekeringstechniek die met de aansprakelijkheid niets uit te staan heeft.

3. Een meer recent en nog typischer voorbeeld van de rol die de verzekering kan spelen bij de schepping van nieuwe wettelijke normen wordt geboden door de internationale overeenkomsten inzake aansprakelijkheid door kernenergie. Deze materie is geregeld door een reeks verdragen waarvan wij de belangrijkste hier even onder ogen brengen.

De Conventie van Parijs van 29 juli 1960³ ontstond in de schoot van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (O.E.S.O./O.C.D.E.). Aan de voorbereidende werkzaamheden nam deel het Europees Comité voor Verzekering (C.E.A.) waarin de vertegenwoordigers van de Europese verzekeringsmaatschappijen zitting nemen. Alle essentiële bepalingen van de overeenkomst werden vastgelegd met de actieve medewerking van dat Comité.

De uitsluitend objectieve aansprakelijkheid van de exploitant voor kernschade (principe van de kanalisering) b.v. moet de cumulatie van aansprakelijkheden en bijgevolg van de verzekeringen voorkomen. Hier hebben de verzekeraars in hun eigen vlees gesneden omdat de kanalisering van de aansprakelijkheid op de exploitant van het atoombedrijf een noodzaak bleek. De last van de verzekeringen van uitzonderlijke hoge kapitalen die alle mogelijke aansprakelijken (exploitant, constructeur, architect, leveranciers, hun medewerkers enz...) afzonderlijk hadden moeten onderschrijven zou ondraagbaar geweest zijn en de cumulatie van al die verzekeringen een economische ongerijmdheid⁴.

³ Conventie van Parijs van 29 juli 1960 (met aanvullend protocol van 28 januari 1964), officiële uitgave O.C.D.E., Parijs 1964; in België goedgekeurd door de Wet van 18 juli 1966 (*Staatsbl.*, 23 augustus 1966). Die Conventie is thans van kracht o.a. in Frankrijk, Groot-Brittannië, België, Denemarken, Noorwegen, Zweden. Voor meer informatie over de beginselen van de Conventie zie men de rede van procureur-generaal J. MATTHYS, *R.W.*, 1962-63, 113.

⁴ Zolang de Conventie niet van kracht was hebben de verzekeraars in hun polissen van aansprakelijkheid voor kernschade de z.g. "regenschermclausule" ingelast, waarbij zij een collectieve dekking verleenden aan al de personen betrokken bij de oprichting en de exploitatie van atoombedrijven.

¹ *R.W.*, 1962-63, 777.

² Thans vervangen door de Wet van 10 april 1971, in werking getreden op 1 januari 1972.

Het maximum bedrag van de schadevergoeding dat volgens de Conventie ten laste van de exploitant kan worden gelegd, nl. 750 miljoen BF., werd bepaald met inachtneming van de mogelijkheden die voor de dekking van dat nieuwe, nog onbekende risico, konden geboden worden, voor welke dekking de verzekeraars speciale syndicaten hebben opgericht, de zg. "nationale atoompools"⁵.

Hoe vergaand de invloed van de verzekeringstechniek tijdens de voorbereidende besprekingen is geweest zal nog blijken uit een passus van de memorie van toelichting nopens artikel 3.a. van de Conventie. Dat artikel bepaalt dat de exploitant niet aansprakelijk is voor kernschade toegebracht aan zaken die zich binnen de omheining van de kernonderneming bevinden en voor de exploitatie ervan bestemd zijn. Het commentaar geeft als reden voor die immuniteit: "Les dommages aux biens qui sont l'objet de contrats passés par l'assuré ne sont normalement pas couverts par l'assurance responsabilité civile"⁶. Wat die tekst hier bedoelt is de gebruikelijke dekking van een polis "B.A. Exploitation" die, inderdaad, normaal geen contractuele aansprakelijkheid dekt. Een commerciële-technische verzekeringspraktijk heeft dus als grondslag gediend voor een uitzonderlijke, van het gemeene recht afwijkende, regeling van de aansprakelijkheid t.o.v. bepaalde schaden.

Een beter voorbeeld van wat de verzekering vermag op gebied van rechtsvinding kan men zich moeilijk voorstellen. Het zou echter verkeerd zijn te menen dat de verzekeraars hier een slag hebben thuis gehaald. De ware bedoeling is niet zo zeer geweest de verzekeraars te ontlasten van de vergoeding van de schade bedoeld door artikel 3.a. dan wel de kapitalen die de verzekeraars konden opbrengen te reserveren voor meer dringende behoeften, nl. de vergoeding van de lichamelijk getroffen slachtoffers.

Uit het voorgaande blijkt duidelijk dat essentiële bepalingen van de Conventie werden ingevoerd aan de hand van wat de verzekering kon bieden voor de dekking van de nieuwe vorm van aansprakelijkheid die men in het leven riep.

B. Een aleatoir contract als middel tot vergoeding van schade

4. Artikel 1964 B.W. deelt de verzekeringsovereenkomst, samen met het spel en de lijfrente, in bij de kanscontracten, d.w.z. de overeenkomsten waarvan de

gevolgen met betrekking tot winst en verlies van een onzekere gebeurtenis afhangen.

Op het eerste gezicht past die omschrijving wel volledig op de verzekering: indien het risico zich verwezenlijkt verliest de verzekeraar de vergoeding die hij moet betalen; in het tegenovergestelde geval verliest de verzekerde de betaalde premie.

Als men echter dieper op de zaak ingaat zal men moeten constateren, dat de verzekeraar feitelijk niets zal verliezen en normaal gesproken nog een winst zal maken en dat hij bij het uitblijven van een schadegeval bij een bepaalde verzekerde toch niet de volledige door deze betaalde premie zal overhouden daar hij met die premie de schadegevallen aan medeverzekerden overkomen in een zelfde verzekeringsstak zal moeten vergoeden.

De verzekering heeft eigenlijk tot doel het individueel onzekere dat verspreid is in tijd en ruimte, met behulp van de statistiek collectief zeker te maken zodat de verzekeraar de schadelijders die aan een bepaald risico waren blootgesteld, kan vergoeden door middel van de bijdragen van al diegenen die voor die zelfde risico's een polis bij hem hebben onderschreven.

Die compensatie van risico's door toepassing van het mutualiteitsbeginsel is de essentie van de moderne verzekering.

In hoofde van de verzekeraar is de verzekeringsovereenkomst geen kanscontract.

Daartegenover staat echter dat in hoofde van de verzekerde de verzekering daadwerkelijk een aleatoir karakter heeft, en moet hebben, want anders is de verzekering niet denkbaar. Een zekere gebeurtenis kan men met niets compenseren. Dan staat immers de premie, de zuivere premie gelijk aan het bedrag van de schade. Daarom is b.v. de pollutie, n.l. het bewust lozen van schadelijke stoffen, niet verzekeraar.

5. De techniek van de compensatie is geen panacee en de verzekering is slechts binnen bepaalde grenzen doelmatig.

De compensatie onderstelt een voldoende frequentie van risico. Wanneer de kans op schade uiterst gering is, ontbreekt de nodige materie tot compensatie. Het risico van schade door inslag van een meteoriet is niet verzekeraar, wel dat van het inslaan van een vallend vliegtuig.

Er is ook een grens naar boven; de uiterste grens hebben wij reeds aangehaald. Zelfs onzekere maar te frequent optredende voorvallen kunnen het economisch nut van de verzekering ondermijnen. Te hoge premies schrikken de kandidaat-verzekerde af en een te gering aantal verzekerden maakt een voldoende spreiding van risico's en dus een degelijke compensatie niet mogelijk; waarbij dan nog het wel bekend verschijnsel van de anti-selectie in de hand wordt gewerkt: alleen verzekerden die slechte risico's te bieden hebben worden bereid gevonden een hoge prijs te

⁵ Schade boven de gehoudenheid van de exploitant valt tot 3,5 miljard BF ten laste van de Staat waarin de exploitatie gelegen is. De overige schade tot 6 miljard BF valt, volgens een bepaalde verdelingsleutel, ten laste van de landen die tot de Conventie van Brussel van 31 januari 1963 zijn toegetreten (waaronder de landen vermeld in voetnoot 3; maar België heeft die Conventie nog niet geratificeerd).

⁶ Conventie van Parijs, Uitgave O.C.D.E., "Exposé des motifs", nr. 40.

betalen. Een vicieuze kringloop wordt aldus geschapen die uiteindelijk de verzekeraars ertoe aanzet de marginaal geworden branche af te schaffen.

De verplichte verzekering kan wel het euvel van de gebrekkige compensatie opvangen omdat de spreiding dan maximaal is, maar te hoge premies kunnen steeds wanneer een zeker niveau van frequentie is bereikt, de verzekering oneconomisch maken. Voor risico's met kans van 1 op 10 is de zuivere premie, voor een gedekt kapitaal van 1 miljoen, 100.000 frank. Zulke premie is slechts in uitzonderlijke gevallen economisch verantwoord.

Men heeft b.v. suggesties gedaan om de medische aansprakelijkheid te objectiveren. Maar als men de schuldvraag uitschakelt voor de aansprakelijkheid van de chirurg, als iedere mislukking van een heilkundig ingrijpen de automatische vergoeding van de patiënt of van zijn rechthebbenden meebrengt zal de prijs van de verzekering zo hoog oplopen (men denke aan de desperate gevallen) dat de honoraria van de geneesheren, die uiteraard de te betalen premie op hun patiënten zullen afwentelen, ondraaglijk zullen worden; en er is weinig kans dat de R.M.Z. voor zulke verzekeringskosten zal willen instaan.

Een ander noodzakelijk element voor de compensatie is de specialiteit van het risico. Men kan geen appels met citroenen compenseren. De risico's moeten naar hun aard vergelijkbaar zijn.

Men kan echter verzekeringsbranches creëren zonder rekening te houden met juridische elementen. Een determinatie naar de aard van het materieel risico, van het feitelijk gegeven is voldoende.

Het is dat pragmatische aspect, die soepelheid, die de verzekering de mogelijkheid bieden een creatieve rol te spelen op juridisch vlak omdat zij technisch niet gebonden is aan juridische concepten.

Een degelijke compensatie onderstelt ook een voldoende spreiding, een "atomisatie" van de risico's. Geconcentreerde risico's, die bij rampen een groot aantal slachtoffers treffen, zoals catastrofes, risico's van overstromingen, orkanen en aardbevingen, zijn niet verzekeraar in alle gebieden.

6. De compensatie vergt tevens, in principe, een statistiek, een ervaring. De premie kan niet met zekerheid worden bepaald indien men de kansen van verwezenlijking van de gedekte risico's niet van tevoren kent.

Toch heeft de verzekering een aanvang genomen zonder statistiek.

Het is waar dat, oorspronkelijk, de verzekering een spel was en het is ook daarom dat zij in de middeleeuwen soms werd verboden.

Wanneer thans de verzekeraars met een nieuw risico van grote omvang worden geconfronteerd bundelen zij hun krachten samen om een zo groot mogelijke spreiding van de risico's te bekomen. Zoals zij het gedaan hebben vroeger voor de luchtvaartrisico's en

meer recent voor de kernrisico's, richten zij syndicaten of pools op. Iedere maatschappij, lid van de pool, staat in voor een bepaalde som die zij desnoods bereid is te verliezen zonder compenserende tegenprestaties. Ten einde hun solvabiliteit t.o.v. de andere verzekeringsstakken niet in het gedrang te brengen, wordt dit bedrag laag gehouden. Dat verklaart waarom een grote meerderheid van de Europese maatschappijen, gezamenlijk, voor de "atoompools", slechts een kapitaal van 750 miljoen frank kon beloven⁷.

De premies die de syndicaten aanvankelijk bepalen zijn, zelfs wanneer men technische referentiepunten bij analogie kan uitwerken, in ruime mate een gok. Uiteraard is de daarbij genomen veiligheidsmarge tamelijk groot. Niettemin, dit zij terloops gezegd, zijn de gevraagde premies voor kernrisico's lager dan voor sommige andere gevaarlijke industrieën. Dit is misschien een geruststelling voor wie zou twifelen aan de veiligheid van nucleaire installaties.

C. Aansprakelijkheid als element van het verzekerd risico ?

7. Nagenoeg iedereen is vandaag verzekerd voor zijn aansprakelijkheid, van de huisvader tot de grote multinational. De grote vlucht die deze verzekeringsbranche heeft genomen moet ons niet weerhouden ze kritisch onder de loep te nemen en na te gaan in hoeverre het begrip aansprakelijkheid zoals het in de Code Napoleon werd neergelegd en zoals het de aansprakelijkheidsverzekering conditioneert, in onze huidige maatschappij nog doelmatig kan werken en of het niet anders kan.

Vrijwel iedere advocaat heeft het meegemaakt dat de vordering die hij had ingediend voor een onschuldig slachtoffer van een autoongeval, werd afgewezen omdat geen voldoende bewijs van schuld in hoofde van de tegenpartij kon worden geleverd, en dat hij daarbij de grootste moeilijkheden heeft ondervonden om zijn cliënt diets te maken dat dat het recht is.

Voor een jurist die zijn categorieën kent, is zulke uitspraak niet onlogisch. Zij is het wel voor iemand aan wie de wetgever een rechtstreekse vordering tegen de verzekeraar van de tegenpartij heeft toegekend en die als "ratio legis" van die bepaling te horen krijgt dat de wetgever de belangen van de slachtoffers heeft willen veilig stellen! Waarvoor hebben de premies door de tegenpartij betaald dan gediend?

Dat die premies gediend hebben om het eigen patrimonium van de tegenpartij veilig te stellen gaat er bij de gewone burger niet in.

En toch is dat de pure waarheid. De aansprakelijkheidsverzekering, ontstaan in het florerend liberalis-

⁷ In een vrije markteconomie mag de oplossing geboden door de verzekeringspools, die een monopolie in het leven roept en dus als een noodzakelijk kwaad voorkomt, slechts van tijdelijke aard zijn. Wanneer na voldoende ervaring een degelijke statistiek kan verkregen worden, heeft de pool zijn reden van bestaan verloren.

me van de XIXe eeuw heeft, had oorspronkelijk geen ander doel. Zij heeft niet de vergoeding van het slachtoffer op het oog. Integendeel, heel de opzet van de verzekeraar bestaat erin de aanspraak van de gelaedeerde te ontzenuwen of te minimaliseren zoals de verzekerde zelf, in wiens plaats de verzekeraar treedt, zou gedaan hebben indien hij niet verzekerd was geweest.

Dat die opvatting niet de meest adequate manier is om de belangen van de slachtoffers van bepaalde risico's te vrijwaren, ligt voor de hand.

Toch is het die traditionele visie die nog door de Wet van 1 juli 1956 op de verplichte verzekering van de aansprakelijkheid voor motorvoertuigen werd gehuldigd. Dat de schuldvraag, hoofdzakelijk, in die opvatting het hinderend element uitmaakt is duidelijk⁸.

In Frankrijk, waar de rechtspraak aan artikel 1384 B.W. i.v.m. aansprakelijkheid voor zaken die men onder zijn hoede heeft een extensieve interpretatie geeft, zou bovenvermelde afwijzende uitspraak, gebaseerd op de schuldvraag, niet mogelijk zijn. De PAGE zegt dat de Franse stelling "n'est que le masque élégant de la thorie du risque"⁹. Maar beantwoordt die theorie niet aan de algemene rechtsopvatting die in onze moderne wereld heerst? De verzekering kan de objectieve aansprakelijkheid voor motorvoertuigen, die reeds in andere landen werd ingevoerd, dekken. Waarom neemt men de regels niet die van die mogelijkheid een werkelijkheid zou maken? Dit is een eerste vraag die men kan stellen.

Maar men kan nog verder gaan en zich afvragen of "überhaupt" de notie van aansprakelijkheid, van gehoudenheid tot schadevergoeding, dient behouden te blijven.

Sinds de Wet van 10 april 1971 op de arbeidsongevallen heeft de patroon, uitgezonderd zijn opzettelijke schuld, geen aansprakelijkheid meer t.o.v. zijn werknemers. Hij heeft wel de wettelijke verplichting zijn werknemers te verzekeren. Bij niet-verzekering wordt de vergoeding van schade ten laste gelegd van het Fonds voor Arbeidsongevallen dat zijn uitgaven op de in gebreke gebleven patroon kan verhalen; maar tegenover het slachtoffer heeft de patroon geen vergoedingsverplichting. De verzekering van arbeidsongevallen is geen aansprakelijkheidsverzekering meer. Kan men deze oplossing aanwenden voor andere vormen van schade?

Men zal inzien dat die kwestie er eigenlijk op neer komt de vraag te stellen: wie moet wie verzekeren? in plaats van: wie moet zijn aansprakelijkheid verzekeren? Die vraag rijst niet op het technische vlak van de verzekering. De verzekering kan alle vormen van schade dekken als deze maar beantwoorden aan de condities gesteld voor de compensatie, o.a. wat be-

treft de frequentie en de specialiteit van de risico's. Maar een prealabel is natuurlijk te weten wie verzekerd moet worden en wie de premies dient te betalen.

Men zou b.v. een verplichte verzekering voor verkeersongevallen met lichamelijke schade kunnen opleggen aan alle burgers vanaf de wieg tot aan het graf. Dan kan men iedere aansprakelijkheid voor die schade afschaffen. Maar daarmee legt men de prijs van de verzekering op de potentiële slachtoffers, wat niet zou stroken met onze opvattingen over de verdelende rechtvaardigheid.

Als men aan iemand anders dan de mogelijke slachtoffers een verzekeringsverplichting wil opleggen, in de vorm dan van een verzekering "ten behoeve van derden", kan men dat alleen door de erkenning, in hoofde van de verzekeringsplichtige, van een materieel element van toerekenbaarheid van de schade. Dit mag dan een zeer algemene relatie zijn zoals de eigendom of het bezit van het gevaarsobject, of een contractuele band zoals inzake arbeidsongevallen (risque ou richesse oblige).

Degene op wie de verzekeringsplicht berust hoeft niet meer aansprakelijk te zijn. Het slachtoffer heeft een verhaal tegen de verzekering, en bij ontstentenis hiervan tegen een staatsfonds of een verzekeringspool gestijfd door bijdragen van de maatschappijen. In die laatste formule verzekert de collectiviteit van de verzekeringsmaatschappijen het mogelijk gebrek aan verzekering van de enkeling¹⁰.

8. Wij hebben het tot hiertoe vooral gehad over de verplichte autoverzekering, maar als men de aansprakelijkheid van het Code Napoleon als element van de risicodekking op een algemene manier ter discussie stelt, constateert men dat andere takken van de verzekering evengoed voor kritiek vatbaar zijn, nl. daar waar naast de verzekering van schade door de eigenaar van het risicoobject genomen, verzekeringen voor de aansprakelijkheid van die zelfde schade door andere personen worden onderschreven.

Neem b.v. de brandverzekering. Waarom moet de huurder hetzelfde gevaarsobject als de eigenaar verzekeren? In sommige gevallen is de aansprakelijkheid van de huurder zelfs praktisch onverzekerbaar: men denke aan de huurder van een appartement in een building van 500 miljoen. Quasi-delictueel kan de huurder voor de totaliteit van de schade worden aangesproken.

En waarom moeten de expediteurs, de vervoerders, de stuwadoors naast de verzekering van de eigenaar van de vervoerde goederen nog hun aansprakelijkheid t.o.v. die goederen verzekeren?

Zou de elegante oplossing van de kanalisering, zoals voor de kernrisico's toegepast, in die gevallen ook niet kunnen aangewend worden?

⁸ Voor een meer uitgebreide kritiek zie men A. TUNC, "La réforme du droit des accidents de la circulation", J.T., 1968, 377.

⁹ De PAGE, II, nr. 936.

¹⁰ Het Belgisch Staatsfonds voor Arbeidsongevallen wordt ook gedeeltelijk gestijfd door bijdragen van de verzekeringsmaatschappijen.

Men zou misschien letterlijk de notie "res perit domino" kunnen laten spelen en de verzekeringsplicht van sommige belangrijke zakenschaden vanaf een bepaald bedrag aan de eigenaar opleggen met afstand van verhaal van de verzekeraar. Aansprakelijkheid zou slechts behouden blijven t.o.v. schaden die onder dat bedrag liggen. Een gelimiteerde aansprakelijkheid dient behouden te blijven om de aansprakelijken, zowel contractuele als buitencontractuele, niet tot zorgeloosheid aan te zetten¹¹.

Voor lichamelijke schaden heeft de cumulatie van vergoedingen reeds stof doen opwaaien. Tegen die vormen van cumulatie is er b.v. de rechtspraak van het Hof van Beroep van Luik die echter regelmatig bij het Hof van Cassatie moet stranden¹².

Het gaat hier niet over de contestatie van het principe van de aansprakelijkheid maar over de omvang van de schade die moet worden vergoed door de aansprakelijke, rekening houdend met de schadeloosstelling die door andere voorzieningsmaatregelen worden verkregen. Daar ook heeft de cumulatie van schadevergoedingen een oneconomisch aspect.

Zoals reeds gezegd kan men echter moeilijk een verzekeringsplicht voor lichamelijke schade opleggen aan iedereen om de aansprakelijkheid af te schaffen. Een verbod van cumulatie t.o.v. bepaalde vormen van vergoedingen kan daar misschien een oplossing bieden¹³.

In Zweden werd onlangs in die zin een wetsvoorstel ingediend¹³.

¹¹ De verplichte verzekering van aansprakelijkheid voor motorvoertuigen is irrationeel daar waar zij vergoedingen voor stoffelijke schaden voorziet vanaf de eerste frank. Wij zouden niet zo hoge premies voor die verzekering hoeven te betalen, indien de wetgever voor blikschade een deelneming in de kosten door de verzekerden had voorgeschreven.

¹² P. GILOT, "De cumulatie van vergoedingen naar aanleiding van onvrijwillige doodslag", *R.W.*, 1969-70, 1323.

¹³ Mededeling prof. Jan HELLNER op het 4e Wereldcongres van Verkeersrecht, Lausanne, april 1974, (*A.I.D.A.*, 1974, "Sujet", I, p. 10).

Conclusie

9. Wij hebben een algemeen overzicht gegeven van wat de verzekering vermag om vergoeding van schade, met uitschakeling van het element aansprakelijkheid, veilig te stellen.

De aansprakelijkheidstheorie, die "quaestio vexata", is zo onzeker en de vormen van aansprakelijkheid worden zo ingewikkeld in de complexe structuren van onze maatschappij, dat die theorie bezwaarlijk nog zeer lang zal kunnen dienen als grond voor een rationeel beleid van schadeherstel.

De verzekeringstechniek heeft een instrument geschapen dat het mogelijk maakt economische verliezen ongedaan te maken zonder een beroep te moeten doen op het begrip aansprakelijkheid, een begrip dat niet alleen hinderlijk is in vele gevallen om tot een billijk herstel te komen maar dat ook op economisch gebied, door de cumulatie van verzekeringen, ondoelmatige gevolgen heeft.

De verzekering is de aanleiding geweest om in het verbintenissenrecht "ein Umwertung aller Werte" in het vooruitzicht te stellen. Wij hebben getracht aan te tonen dat zij de mogelijkheden biedt om, concreet, aan hervormingen van het aansprakelijkheidsrecht gestalte te geven.

Die mogelijkheden zijn niet beperkt tot reeds gekende risico's. Ons economisch en wetenschappelijk apparaat zal wellicht in de toekomst nog moeten zorgen voor de creatie van nieuwe vormen van risico met sociale inslag, misschien met werelddimensies.

De ruimtevaart b.v. zou een risico met sociaal karakter kunnen worden.

De techniek van de verzekeringspools biedt in dat opzicht nog grote mogelijkheden. Door de samenbundeling op wereldvlak van de financiële capaciteiten van de verzekeringsinstellingen kan nog veel gepresteerd worden indien de nood zich voordoet.

P. GILOT

RECHTSPRAAK

HOF VAN CASSATIE

3e KAMER – 24 OKTOBER 1973

Voorzitter : de h. Wauters

Raadsheer-verslaggever : de h. Janssens

Advocaat-generaal : de h. Lenaerts

Advocaten : mrs. Simont en Van Hecke

Werkloosheid—Recht op werkloosheidsuitkering—Aanspraak op ziekengeld.

De werknemer heeft geen aanspraak op werkloosheidsuitkering wegens arbeidsongeschiktheid, hetzij krachtens art. 141 van het K.B. van 20 december 1963, indien bij een uitkering ontvangte ingevolge een ziekte- of in-

validiteitsverzekering, hetzij krachtens art. 142, § 1, van dit besluit, indien hij door de directeur van het gewestelijk bureau van de Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening wordt beschouwd als ongeschikt tot werken in de zin van de wetgeving inzake verplichte ziekte- en invaliditeitsverzekering.

De werknemer verliest zijn recht op werkloosheidsuitkering niet om de enige reden dat hij aanspraak kan maken op een uitkering ingevolge een ziekte- of invaliditeitsverzekering.

R.V.A. t/ Linders

Gelet op het bestreden arrest, op 25 november 1971 gewezen door het Arbeidshof te Luik, afdeling Hasselt ;

Over het middel afgeleid uit de schending van de artikelen 126, 135, 141, 142 van het koninklijk besluit van 20 december 1963 betreffende arbeidsvoorziening en werkloosheid 8, 9, 10, 11, 12 van het koninklijk besluit nr. 40 van 24 oktober 1967 betreffende de vrouwenarbeid, 56, in het bijzonder paragraaf 1, van de wet van 9 augustus 1963 tot instelling en organisatie van een regeling voor verplichte ziekte- en invaliditeitsverzekering zoals dit artikel aangevuld en gewijzigd werd door artikel 1 van de wet van 27 december 1967, 239, in het bijzonder 2°, van het koninklijk besluit van 4 november 1963 tot uitvoering van de genoemde wet van 9 augustus 1963, zoals gewijzigd en aangevuld door artikel 1 van het koninklijk besluit van 6 januari 1969, en 97 van de Grondwet,

doordat, na aangehaald te hebben dat verweerster, die zwanger was, op 20 juli 1970 door de geneesheer van haar werkgever voorlopig medisch ongeschikt werd verklaard hoewel de geneesheer van het ziekenfonds haar beschouwd had als geschikt tot werken vanaf 20 juli 1970 en dat zij geen beroep had ingesteld tegen deze laatste beslissing, het arrest verklaart dat verweerster onvrijwillig werkloos was en verstoken van loon en dat zij bijgevolg recht op werkloosheidsuitkering had, vermits zij enerzijds door haar werkgever niet werd ontslagen en dus geen aanspraak kon maken op een vergoeding wegens ontslag zonder opzegging en zij anderzijds geen beroep had aangetekend tegen de beslissing van het ziekenfonds, zodat zij geen recht meer had op arbeidsongeschiktheidsuitkering en artikel 239, 2°, van het koninklijk besluit van 4 november 1963, gewijzigd bij koninklijk besluit van 6 januari 1969, dus niet van toepassing is,

terwijl, indien verweerster ten gevolge van haar zware toestand ongeschikt was om het even welk werk ook voor haar werkgever te doen, zij nochtans geen aanspraak kon maken op werkloosheidsuitkering, vermits dergelijke arbeidsongeschiktheid recht geeft op uitkeringen ingevolge de ziekte- en invaliditeitsverzekering geregeld door de wet van 9 augustus 1963 bij uitsluiting van werkloosheidsuitkering en het gemis aan beroep tegen de beslissing van het ziekenfonds dat dergelijke uitkering geweigerd heeft, geenszins een omstandigheid onafhankelijk van de wil van verweerster uitmaakt en geenszins de toekenning van werkloosheidsuitkeringen kan rechtvaardigen; hieruit volgt dat het arrest de eis van verweerster inwilligt in strijd met de wettelijke voorwaarden van toekenning van werkloosheidsuitkeringen of dat het tenminste niet wettelijk gemotiveerd is;

Overwegende dat de werknemer geen aanspraak op werkloosheidsuitkering wegens arbeidsongeschiktheid heeft, hetzij krachtens artikel 141 van het koninklijk besluit van 20 december 1963, indien hij een uitkering ontvangt ingevolge een ziekte- of invaliditeitsverzekering, hetzij krachtens artikel 142, paragraaf 1, van dit besluit, indien hij door de directeur van het gewestelijk bureau van de Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening wordt beschouwd als ongeschikt tot werken in de zin van de wetgeving inzake verplichte ziekte- en invaliditeitsverzekering;

Dat het arrest niet vaststelt en eiser niet beweert dat verweerster gedurende de periode dat zij werkloosheidsuitkering genoot, een uitkering ingevolge een ziekte- of invaliditeitsverzekering ontving of dat zij door de directeur als ongeschikt tot werken was beschouwd; dat de

werknemer zijn recht op werkloosheidsuitkering niet verliest om de enige reden dat hij aanspraak kan maken op een uitkering ingevolge een ziekte- of invaliditeitsverzekering;

Overwegende dat, ook indien het arrest met miskenning van de wetgeving op de ziekte- en invaliditeitsverzekering en inzonderheid van artikel 239, 2°, van het koninklijk besluit van 4 november 1963, zoals gewijzigd en aangevuld door artikel 1 van het koninklijk besluit van 6 januari 1969, beslist dat verweerster geen recht op ziekgeld had, de schending van deze wets- en reglementsbepalingen geen invloed op de wettelijkheid van de beslissing tot toekenning van werkloosheidsuitkering kan hebben;

Dat derhalve, in zoverre het middel steunt op de beslissing dat verweerster geen aanspraak op werkloosheidsuitkering heeft omdat zij recht op ziekgeld heeft, het niet ontvankelijk is bij gebrek aan belang;

Overwegende dat luidens artikel 126, 1°, van het koninklijk besluit van 20 december 1963 aanspraak op werkloosheidsuitkering heeft de werknemer die wegens omstandigheden onafhankelijk van zijn wil, werkloze zonder loon wordt;

Dat het arrest beslist dat verweerster "onvrijwillig werkloos was en 'verstoken' van loon", niet omdat zij geen beroep had ingesteld tegen de beslissing van de geneesheer van het ziekenfonds, maar omdat zij ingevolge zwangerschap bij haar werkgever tijdelijk geen arbeid mocht verrichten en zij geen recht op enige vergoeding van wege deze werkgever had; dat in zoverre eiser betoogt dat "het gemis aan beroep tegen de beslissing van het ziekenfonds ... geenszins een omstandigheid onafhankelijk van de wil van verweerster uitmaakt" en hieruit afleidt dat deze geen aanspraak op werkloosheidsuitkering heeft krachtens artikel 126, 1°, het middel uitgaat van een verkeerde lezing van het arrest en derhalve feitelijke grondslag mist;

Dat het middel niet kan worden aangenomen;

Om die redenen,

Verwerpt de voorziening;

HOF VAN CASSATIE

2e KAMER – 11 JUNI 1974

Voorzitter: de h. Wauters

Raadsheer-verslaggever: de h. Châtel

Advocaat-generaal: de h. Lenaerts

Advocaten: mrs. Bayart en van Hecke

Ziekte- en invaliditeitsverzekering—Uitkeringen—Gemeenrechtelijke aansprakelijkheid van een derde—Gedeeltelijke aansprakelijkheid van de gerechtigde—Proportionele uitbetalingsverplichting van het ziekenfonds.

Ingevolge art. 70, § 2, van de wet van 9 augustus 1963 kan de verzekeringsinstelling van de ziekte- en invaliditeitsverzekering ten overstaan van de aansprakelijke derde slechts de vordering van de gerechtigde uitoefenen, en blijven de verzekeringsprestaties ten laste van de verzekering in zoverre voor de door het gemene recht of

een andere wetgeving gedekte schade niet werkelijk schadeloosstelling is verleend.

Daaruit volgt dat de verzekeringsinstelling gehouden blijft tot de uitbetaling van het gedeelte van de uitkering dat evenredig is met het deel aansprakelijkheid dat niet op de derde berust.

Amaury en Belgisch Bureau van Autoverzekeraars t/
Kerkhofs en Landsbond der Christelijke Mutualiteiten

Gelet op het bestreden arrest, op 14 november 1972 door het Hof van beroep te Brussel, afdeling Antwerpen, gewezen ;

I. Over de voorziening van eiser Amaury :

1) in zoverre de voorziening gericht is tegen de beslissing op de civielrechtelijke vordering van verweerder Kerkhofs Ferdinand :

Overwegende dat eiser verklaard heeft afstand te doen van zijn voorziening ;

2) in zoverre de voorziening gericht is tegen de beslissing op de civielrechtelijke vordering van verweerder "De Landsbond der Christelijke Mutualiteiten" :

a) met betrekking tot eisers veroordeling tot de betaling van een som van 93.128 frank wegens geneeskundige verstrekkingen aan verweerders verzekerde :

Overwegende dat eiser geen middel inroept ;

b) met betrekking tot eisers veroordeling tot de betaling van een som van 314.058 frank wegens arbeidsongeschiktheidsuitkeringen aan verweerders verzekerde :

Over het middel afgeleid uit de schending van artikel 70, paragraaf 2, van de wet van 9 augustus 1963 tot instelling en organisatie van een regeling voor verplichte ziekte- en invaliditeitsverzekering,

doordat het arrest, uitspraak doende op de vordering die verweerder liet steunen op de uitkeringen welke hij vanaf 1 januari 1966 aan het slachtoffer had gedaan wegens arbeidsongeschiktheid, constateert dat het arrest van het Hof van beroep te Brussel van 4 april 1964 beslist heeft dat de verwezene eiser en het slachtoffer ieder voor de helft aansprakelijk waren voor de civielrechtelijke gevolgen van het ongeval, en dat de verwezene en de vrijwillige tussengekomen partij voorhielden dat verweerder slechts recht had op de helft van de aldus verrichte uitkeringen, doch beslist dat, krachtens artikel 70, paragraaf 2, van voormelde wet van 9 augustus 1963, verweerder tot terugvordering gerechtigd is voor zover zijn uitkeringen de in gemeen recht door de verwezene vergoedbare schade van het slachtoffer niet overschrijden,

terwijl ten deze, gezien de tussen de verwezene en het slachtoffer verdeelde aansprakelijkheid, verweerder op grond van artikel 70, paragraaf 2, van voormelde wet van 9 augustus 1963, slechts gerechtigd is de helft van de door hem verrichte uitkeringen terug te vorderen :

Overwegende dat het arrest, na vastgesteld te hebben dat de aansprakelijkheid voor het verkeersongeval waarin eiser alsmede verweerder Kerkhofs betrokken waren, tussen hen, bij arrest van hetzelfde hof gedagtekend 4 april 1964, bij helften werd verdeeld, aan verweerder "Landsbond der Christelijke Mutualiteiten", verzekeringsinstelling van Kerkhofs, een schadevergoeding toekent van 158.948 frank en 155.110 frank (samen 314.058 frank) voor de uitkeringen die voornoemde landsbond aan Kerkhofs heeft gedaan ingevolge respectievelijk zijn tijdelijke

volledige arbeidsongeschiktheid en zijn gedeeltelijke blijvende arbeidsongeschiktheid ;

Overwegende dat het arrest deze beslissing grondt op de beschouwing dat de landsbond "tot terugvordering gerechtigd is voor zover de uitkeringen de helft van de door het slachtoffer geleden schade niet overtreffen ; dat enkel voor het excedent de landsbond betaald zou hebben ingevolge zijn eigen verplichtingen" ;

Overwegende echter dat ingevolge de in het middel aangehaalde wetsbepaling, de verzekeringsinstelling ten overstaan van de aansprakelijke derde slechts de vordering van de gerechtigde kan uitoefenen en de verzekeringsprestaties ten laste van de verzekering blijven in zoverre voor de door het gemeen recht of een andere wetgeving gedekte schade niet werkelijk schadeloosstelling is verleend ; dat hieruit volgt dat de verzekeringsinstelling gehouden blijft tot de uitbetaling van het gedeelte van de uitkeringen dat evenredig is met het deel aansprakelijkheid dat niet op de derde berust ;

Overwegende derhalve dat het arrest door te weigeren de hogervernoemde sommen tot de helft te herleiden, de in het middel aangehaalde wetsbepaling schendt ;

Dat het middel gegrond is ;

II. Over de beweerde voorziening van de vereniging zonder winstoogmerk "Belgisch Bureau van Autoverzekeraars", "eiseres in cassatie of voor zoveel als nodig voor het Hof vrijwillig tussenkomende partij" :

Overwegende dat uit de verklaring van voorziening van eiser Amaury blijkt dat het cassatieberoep werd ingesteld "in tegenwoordigheid van de vereniging zonder winstoogmerk, Belgisch Bureau van Autoverzekeraars" ; dat noch uit dit stuk noch uit andere stukken waarop het Hof vermag acht te slaan blijkt dat voornoemde vereniging cassatieberoep heeft ingesteld ;

Overwegende echter dat ingevolge de hierna uitgesproken vernietiging en in de mate ervan, de beslissing waarbij het arrest aan voormelde vereniging gemeen wordt verklaard, zonder voorwerp wordt ;

III. Over de voorziening van eiser Kerkhofs :

Overwegende dat eiser verklaard heeft afstand te doen van zijn voorziening ;

Om die redenen,

en zonder acht te slaan op de overige middelen door eiser Amaury ingeroepen welke middelen tot geen ruime vernietiging aanleiding kunnen geven ;

Decreteert de afstand van de voorziening van eiser Kerkhofs en van de voorziening van eiser Amaury voor zover deze laatste gericht is tegen Kerkhofs ;

Veroordeelt eiser Kerkhofs in de kosten van zijn voorziening en afstand en eiser Amaury in de kosten van zijn afstand ;

Vernietigt het bestreden arrest in zoverre het eiser Amaury veroordeelt tot het betalen van een schadevergoeding van 314.058 frank aan de "Landsbond der Christelijke Mutualiteiten" uit hoofde van de door deze verzekeringsinstelling aan Kerkhofs gedane uitkeringen ; zegt dat tengevolge van deze vernietiging, de beslissing waarbij deze veroordeling aan de vereniging zonder winstoogmerk "Belgisch Bureau van Autoverzekeraars" gemeen wordt verklaard, zonder voorwerp wordt ;

Verwerpt de voorziening van Amaury voor het overige;

Beveelt dat van dit arrest melding zal worden gemaakt op de kant van de gedeeltelijk vernietigde beslissing;

Laat de kosten van de betekening van de voorziening van eiser Amaury aan het openbaar ministerie ten laste van voornoemde eiser;

Voordeelt deze eiser in een derde, en verweerder "Landsbouw der Christelijke Mutualiteiten" in twee derde van de overige kosten;

Verwijst de aldus beperkte zaak naar het Hof van beroep te Gent.

NOOT—Graag had men in bovenstaand arrest een uitvoeriger argumentatie aangetroffen ter ondersteuning van de affirmatie dat het ziekenfonds, van rechtswege gesubrogeerd in de rechten van zijn sociaal verzekerde, gehouden blijft tot uitbetaling van het gedeelte van de uitkering dat evenredig is met het deel aansprakelijkheid dat niet bij de derde berust.

Een eerste vaststelling die kan gemaakt worden is, dat het eerste onderdeel van de gestelde premisse, m.n. dat het in de plaats gestelde ziekenfonds "slechts de rechten van de gerechtigde kan uitoefenen", de toepassing van enige proportionaliteit m.b.t. de last van het ziekengeld of de vordering van het ziekenfonds als gesubrogeerde partij, niet steunt.

Door de indeplaatsstelling verdwijnt de oorspronkelijke schuld-eiser (hier sociaal verzekerde) en neemt de gesubrogeerde (hier het ziekenfonds) diens vordering over; geheel diens vordering, niet meer maar ook niet minder. Het is niet omdat de gemeenrechtelijke vordering "x" van de gerechtigde (wegens verdeling van aansprakelijkheid) slechts de helft van zijn totale schade "z" bedraagt, of $x = z/2$, dat de vordering van het ziekenfonds, dat aan de sociaal verzekerde de som x of zelfs meer, bv. $x + y$, betaalde, tegenover de aansprakelijke derde zou dienen herleid te worden tot $x/2$ of $(x + y)/2$, omwille van $z/2$. Een dergelijke overdracht van prorata is vreemd aan de subrogatie en vergt een uitdrukkelijke tekst.

Zulke tekst was te vinden in lid 6 van artikel 19 van de in 1931 gecoördineerde arbeidsongevallenwetten: "In geval van gedeeltelijke aansprakelijkheid van de derde blijft het ondernemingshoofd gehouden tot betaling: 1° van het deel der wettelijke vergoedingen dat overeenstemt met het aandeel aansprakelijkheid dat niet ten laste van de derde wordt gelegd en 2° in de mate van de insolventie van de derde, van de rest der wettelijke vergoedingen." In art. 70, § 2, van de Ziekte- en invaliditeitswet van 6 augustus 1963 komt een dergelijke formulering niet voor.

De oplossing die het arrest aankleeft berust derhalve uitsluitend op het navolgende zinsonderdeel van § 2 van voormeld artikel 70: "Ze (de verzekeringsprestaties) zijn ten laste van de verzekering in zoverre voor de door die (andere) wetgeving gedekte schade niet werkelijk schadeloosstelling is verleend". De voor de hand liggende en zekere interpretatie van deze tekst is dat de sociale prestaties van de ziekteverzekering ten laste van die verzekering blijven wanneer de gerechtigde wel over een vordering jegens een derde beschikt, maar die vordering, b.v. wegens insolventie, niet kan effectueren.

Houdt de geciteerde zinsnede ook de in het arrest toegepaste fractionering van de betaalplicht van het ziekenfonds en dienvolgens ook van zijn regresrecht in? Tot een affirmatie kan men slechts komen indien onder de termen "de door de andere wetgeving gedekte schade", niet verstaan wordt de concrete schade-aanspraak die de gerechtigde in de andere wetgeving (hier het gemeen recht) kan doen gelden; maar de schade in haar generieke betekenis: de lichamelijke schade, de materiële schade. In die optiek is bij gelijke verdeling van de aansprakelijkheid tussen de gerechtigde en een derde de volledige lichamelijke schade "de gedekte schade" en niet slechts de helft van die volledige schade. Ten aanzien van de arbeidsongevallenverzekering

wordt dan de gedekte schade, bij gehele tijdelijke werkongeschiktheid b.v., niet gevormd door 90 t.h. van het gemiddelde dagloon (art. 22 AOW), maar door het volledige gemiddelde dagloon, enz... Een dergelijke interpretatie lijkt erg betwistbaar temeer omdat zij rechtstreeks in botsing komt met het eerste beginsel dat artikel 70, § 2, van de Z.I.V.- wet met betrekking tot de samenloop van wettelijke dekkingen vestigt, m.n. het verbod het ziekengeld en de overige ziektewetprestaties te cumuleren met andere wettelijke vergoedingen. Dit cumulatieve verbod drukt de wil van de wetgever uit te vermijden dat wegens werkongeschiktheid waarvoor ziekengeld verschuldigd is een combinatie van wettelijke vergoedingen zou ontstaan ten gevolge waarvan de sociaal verzekerde uiteindelijk sommen zou ontvangen die hoger liggen dan de meest gunstige vergoeding die hij in elk der elkaar overlappende wetgevingen zou kunnen bekomen.

Een voorbeeld ter illustratie: wanneer de Arbeidsongevallenwet bij tijdelijke algehele arbeidsongeschiktheid een vergoeding naar rata van 90 pct. van het verloren dagloon toekent, dan voorkomt het cumulatieve verbod dat de ziekteverzekering daaraan nog 10 t.h. van haar dagvergoeding zou moeten toevoegen. Het bovenstaand arrest komt evenwel tot de tegenovergestelde conclusie. In het concrete cassatiegeval ontvangt de gerechtigde inderdaad uiteindelijk meer dan wat hij respectief in het gemeen recht of in de ziekteverzekering kon bekomen, m.n. de helft van zijn gemeenrechtelijke schade plus de helft van het ziekengeld. Hij cumuleert partieel beide vergoedingen zonder dat daarbij als limiet de hoogste van beide vergoedingen gesteld wordt. (E. CHAPPELLE, *Le cumul des prestations d'assurance maladie-invalidité avec d'autres prestations*, licentiaatsmemorie U.L.B., 1971-72, p. 39).

De vraag rijst in welke mate bovenstaand arrest verenigbaar is met andere recente cassatiearresten waarin gesteld werd "dat cumulatie van gemeenrechtelijke schadevergoedingen verboden is, wanneer beide voor een zelfde schade of gedeelte van schade worden toegekend, met dien verstande dat de rechthebbende in elk geval een som moet ontvangen die ten minste gelijk is aan de prestaties van de ziekte- en invaliditeitsverzekering" (Cass., 15 maart 1971, *Arr. Cass.*, 1971, 675) en "dat de verzekeringsinstelling van rechtswege in de plaats treedt van de rechthebbende binnen de grens van de lasten die zij heeft gedragen ten gevolge van een schade waarvoor, met het oog op de oorzaak ervan, vergoeding verschuldigd is krachtens een andere wetgeving" (Cass., 16 maart 1970, *Arr. Cass.*, 1970, 672).

V. Lumay

HOF VAN BEROEP TE GENT

3e KAMER — 1 OKTOBER 1971

Voorzitter: de h. Van Malleghem

Raadsheren: de hh. Verhegge en Dujardin (verslaggever)

Advocaat-generaal: de h. Bonte

Advocaten: mrs. L. Martens, H. Muylaert, P. Blomme, J. Van Assche en J. Devroe

Onopzettelijke letsels—Lichte fout—Dagvaarding.

Inzake de misdrijven bestraft door art. 418 en volg. Sw. is het essentieel element van gebrek aan vooruitzicht of voorzorg zo omvattend, dat de lichtste fout daarin begrepen is. De rechtbank is hierin niet gebonden aan de eventuele concrete omschrijving van de fout in de dagvaarding.

De Leenheer e.a. t/ Boone e.a.

Overwegende dat tijdig en in rechtsgeldige vorm hoger beroep werd ingesteld (tegen vonnis van 11 mei 1970 van de Correctionele Rechtbank te Dendermonde) door :

1. tweede beklaagde, De Ridder Marcel,
2. derde beklaagde, Van Holsbeeck Albert,
3. het Openbaar Ministerie tegen de drie beklaagden,
4. de hogervermelde vrijwillig tussenkomende partijen ;

dat het incidenteel beroep ingesteld door de burgerlijke partijen De Leenheer-Van den Bogaert, ontvankelijk is in zover het gericht is tegen de tweede en derde beklaagde en tegen de vrijwillig tussenkomende partijen ; en niet ontvankelijk is in zover het gericht is tegen de eerste beklaagde ;

Op penaal gebied :

Overwegende dat beklaagde De Ridder, vooraleer iedere verdediging ten gronde, voorhoudt dat de publieke vordering behelzende het hem ten laste gelegde feit, faalt aan duidelijkheid, omdat in de dagvaarding geen vermelding voorkomt van het op het misdrijf toepasselijk artikel van het Strafwetboek, de erin vervatte vermelding van het woord "verkeersongeval" ter zake zonder voorwerp is, en de aangetijgde onvoorzichtigheid of het gebrek aan vooruitzicht of voorzorg niet concreet wordt omschreven, zodat bij gemis aan kennis nopens de mogelijke fout in zijnen hoofde, zijn recht van verdediging wordt geschonden ;

Overwegende dat de blijkbaar ingeroepen "exceptio obscuri libelli" ter zake noch in rechte, noch in feite stand houdt ;

Overwegende dat, - het ongeval zich voldoende op een *privaat* terrein -, de gebruikte term "verkeersongeval" verkeerdelijk werd ingelast in de kwalificatie van het voorziene misdrijf, wat evenwel niets wijzigt aan de inhoud zelf van het ten laste gelegde feit ; dat trouwens de omschrijving van het misdrijf voldoende duidelijk is, en letterlijk verwijst naar de bepalingen van de artt. 418-420 van het Strafwetboek, zonder dat de vermelding van de corresponderende artikelen vereist is ; dat anderdeels deze letterlijke omschrijving aan beklaagde toelaat zijn verdediging ten gronde uit te werken, wat hij trouwens niet nalaat te doen in zijn verdere conclusies ;

dat inzake de misdrijven, voorzien onder art. 418 en volgende van het Strafwetboek, het essentieel element van gebrek aan vooruitzicht of voorzorg zo omvattend is, dat de lichtste fout erin kan worden begrepen ; dat het aan de rechtbanken zelf behoort de gebeurlijke fout soeverein te beoordelen, zodat zij niet eens zouden gebonden zijn aan een eventuele concrete omschrijving ervan in de dagvaarding zelf, en het ganse terrein van appreciatiemogelijkheden dienen te onderzoeken, wat ook aan de verdediging toelaat haar verdedigingssysteem zo ruim mogelijk te ontwikkelen ;

Overwegende dat uit de gegevens van de strafbundel en door het onderzoek en de behandeling ervan vóór het Hof, het feit ten laste gelegd van eerste beklaagde, *Boone Basilius*, bewezen is gebleven, zoals vóór de eerste rechter ;

Overwegende inderdaad dat de schuldigheid van beklaagde reeds kan worden afgeleid uit zijn eigen verkla-

ring zelf (cfr. st. 1 verso), waar hij toegeeft "dat de wagen 24 defect stond op de piste. Ik reed rechts achteraan tegen dit voertuig aan, met het gevolg dat ik de controle over het stuur verloor. Mijn voertuig zwenkte naar rechts weg, de piste uit, en reed de toeschouwers in. Deze toeschouwers konden wegspringen, doch een kind dat (tegen een boom gezeten was) kon niet meer bijtijds wegspringen en werd geplet tussen mijn wagen en de boom."

Overwegende dat deze verklaring nog dient beperkt te worden, in die zin dat het slachtoffer, De Leenheer Edmond, zelfs niet gezeten was tegen een boom, doch zich rechtstaande bevond op degelijke afstand achter de afsluiting ;

Overwegende dat aldus bewezen is dat beklaagde Boone de zich vóór hem bevindende hindernis (= defect voertuig) uiterst rechts van de piste tijdig heeft kunnen zien en trouwens gezien heeft, doch niettegenstaande en zonder dat hij ook maar enigermate belemmerd was in zijn beweging, tegen dit voertuig is aangereden ;

dat vaststaat dat beklaagde roekeloos en onbehendig heeft gereden door zijn rijwijze en snelheid niet eens aan te passen aan de plaatsomstandigheden van de piste, wat dan ook verklaart dat hij de controle over zijn stuur heeft verloren, zijn bocht niet meer heeft kunnen nemen, buiten het circuit is geslingerd geworden, en nog een 30tal meter heeft afgelegd vooraleer het slachtoffer aan te rijden ;

Overwegende dat wat *tweede* en *derde* beklaagde betreft, - nl. De Ridder Marcel en Van Holsbeeck Albert -, bezwaarlijk kan worden ingezien hoe deze beiden, als inrichters van de rodeo-wedstrijd, enige fout zouden begaan hebben (element van het voorziene gebrek aan vooruitzicht of voorzorg) dat in oorzakelijk verband zou staan met het ongeval ;

Overwegende dat, in het *algemeen* gezien, weliswaar kan worden gezegd dat de door hen te treffen beveiligingsmaatregelen voor het publiek, aan betere organisatievormen of middelen hadden kunnen voldoen, - bv. door de afbakening steviger of doeltreffender aan te passen aan de normale risico's van de wedstrijd ;

Overwegende nochtans, dat in het *concrete* geval, en rekening gehouden met de onbedachte en onverantwoorde gedrag van beklaagde Boone (cfr. supra), toch dient ingezien dat zelfs een meer aangepaste afsluiting niet van aard zou kunnen geweest zijn, de roekeloze vaart van Boone tegen te houden, zodat dient besloten dat de aard en de staat van de afsluiting zonder oorzaak of beïnvloeding is geweest op het eigenlijk gebeurde ;

dat, - zelfs in de veronderstelling dat de afstand tussen de buitenrand van de piste en de draad die de toeschouwers op afstand moest houden minder bedroeg dan deze door de verzekeringspolis voorgeschreven -, dan nog deze toestand zonder invloed is geweest op het ongeval, vermits ook deze omstandigheid er niet heeft toe bijgedragen tot het veroorzaken van het ten laste gelegde feit en van de schadelijke gevolgen ;

Op burgerrechtelijk gebied :

Overwegende dat uit hetgeen voorafgaat, reeds voldoende uitgemaakt dat eerste beklaagde, Boone Basilius, uitsluitend aansprakelijk is voor het ongeval, en de eruit voortvloeiende schade ;

Overwegende dat aan het slachtoffer zelf, geen enkele fout kan worden ten laste gelegd ;

dat immers het slachtoffer geenszins moest verwachten, — zich bevindende op een reglementaire plaats, en zich als toeschouwer volledig normaal en voorzichtig gedragend —, aangereden te worden in de hierboven geschetste omstandigheden ;

Overwegende dat, nu de tweede en de derde beklagde, nl. Ridder Marcel en Van Holsbeeck Albert, dienen vrijgesproken te worden, het Hof niet bevoegd is om te statuëren op de eisen van de burgerlijke partijen gericht tegen voornoemde beklagden, alsmede tegen de vrijwillig tussenkomst der partijen ;

(...)

NOOT—Het gaat schijnbaar om een typisch geval van "wilful misconduct" of "témérité délibérée" (G. VINEY, *Le déclin de la responsabilité individuelle*, p. 315, n° 368).

Betreffende de lichte fout, zie ook : Cass., 11 oktober 1971, *Pas.*, 1972, I, 149. Betreffende het toebrengen van letsels aan toeschouwers bij sportmanifestaties, zie ook : Hof Brussel, 25 april 1962, *R.W.*, 1962-63, 269.

Het cassatieberoep tegen vorenstaand arrest werd verworpen door Cass., 29 februari 1972, *Arr. Cass.*, 1972, 598, *Pas.*, 1972, I, 594.

ARBEIDSHOF TE BRUSSEL AFDELING ANTWERPEN

9^e KAMER — 19 DECEMBER 1973

Voorzitter : de h. J. Wellens

Substituut-generaal : de h. Smits

Advocaten : mrs. E. Vervaeke en Ph. Stiers

1. Termijnen—Kennisgeving van administratieve beslissing—Vervaltermijnen voor beroep—2. Werkloosheid—Recht op uitkeringen—Passende dienstbetrekking—Criteria.

1. De vervaltermijn van één maand voor het instellen van beroep tegen een administratieve beslissing gaat in de dag van de datum waarop het stuk wordt aangeboden aan de geadresseerde en door hem in ontvangst wordt genomen. Wanneer de datum van het aangetekend schrijven, dat geldt als verzoekschrift — datum, die vaststaat door de aantekening ter post en door de poststempel — binnen de termijn van beroep valt, is het verzoek ontvankelijk.

2. Uit de feitelijke omstandigheden dat betrokkene alleenstaande is met vijf kinderen ten laste, dat het aangeboden werk in haar situatie een te grote verplaatsing vroeg en dat ze vier weken nadien dicht bij huis werk heeft gevonden, volgt dat betrokkene met recht de haar aangeboden betrekking als niet passende arbeid weigerde (art. 134, K.B. 20 december 1963, en art. 46, M.B. 4 juni 1964).

Bock A.M. t/ R.V.A.

(...)

Luidens artikel 7, § 11, lid 2, van de Besluitwet van 28 december 1944 betreffende de maatschappelijke zekerheid der arbeiders moeten de beslissingen van de directeur van het gewestelijk bureau van de Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening, op straffe van verval, binnen een maand na de kennisgeving of bij gebreke aan kennis-

geving binnen een maand te rekenen vanaf de dag waarop betrokkene er kennis van gehad heeft, aan de bevoegde arbeidsrechtbank voorgelegd worden.

De eerste rechter interpreteert ten onrechte het begrip "kennisgeving" in het raam van artikel 32, 2°, van het Gerechtelijk Wetboek, dat enkel de akten van rechtspleging beoogt voor de hoven en rechtbanken.

Ter zake gaat het niet om de kennisgeving van een akte van rechtspleging, maar wel van een administratieve beslissing, zodat dit begrip dient onderzocht volgens de maatstaven van het administratief recht.

Niet alleen de administratieve rechtspraak, maar ook die van de arbeidsgerechten alsmede de rechtsleer nemen vrij algemeen aan dat door "kennisgeving" zoals bedoeld in het aangehaalde artikel 7, dient verstaan niet de datum van verzending van de administratieve beslissing, maar wel de datum waarop het stuk wordt aangeboden aan de geadresseerde en door deze in ontvangst wordt genomen, met dien verstande dat alleen de datum van aanbidding van het aangetekend schrijven aan de woonplaats van de geadresseerde wordt in aanmerking genomen, indien de niet-in-ontvangstneming of de niet-kennismening van het schrijven niet aan overmacht is te wijten (R.v.St., 14 oktober 1971, arrest nr. 14.949 ; Arbh. Brussel, afd. Bergen, 20 april 1973, A.R. nr. 1608, P. t/ Landsb. Christ. Mut., onuitg. ; Arbrb. Leuven, 3 mei 1971, *Oriëntatie*, 1973, 21 ; Arbrb. Antwerpen, 12 april 1972, *ibidem* ; Arbrb. Charleroi, 13 april 1973, A.R. nr. 6305, P. t/ R.V.A., onuitg. ; J. VAN BOECKHOUT, "De beroepstermijn inzake tegemoetkomingen voor minder-validen", *J.T.T.*, 1973, 133 ; H. Pas, "Geschillen inzake rust- en overlevingspensioenen. Verhaal voor de arbeidsrechtbank — Termijn", *Oriëntatie*, 1973, 18 ; anders : Arbrb. Doornik, 15 december 1971, *J.T.T.*, 1972, 269, met noot GILLES-DE LEUZE, die de in onderhavig arrest verdedigde stelling bijtreedt) ;

De dag van de akte of van de gebeurtenis die de termijn doet ingaan, wordt in de termijn niet inbegrepen.

In onderhavig geval dient, zoals reeds gezegd, de termijn berekend vanaf 2 februari 1973, aangezien de gebeurtenis die de termijn doet lopen die is van de effectieve overhandiging van de kennisgeving van de administratieve beslissing op 1 februari 1973.

Artikel 704 van het Gerechtelijk Wetboek bepaalt dat in materies zoals de onderhavige, de vordering ingeleid wordt bij verzoekschrift, neergelegd ter griffie van de arbeidsrechtbank of bij aangetekende brief gezonden aan die griffie.

Er dient aangenomen dat, wanneer de datum van het aangetekend schrijven dat geldt als verzoekschrift en die vaststaat door de aantekening ter post en door de poststempel binnen de termijn van beroep valt, het verzoekschrift ontvankelijk is.

Aanvaarden dat de datum van ontvangst van het aangetekend schrijven op de griffie van de arbeidsrechtbank dient in aanmerking genomen, komt erop neer de ontvankelijkheid van het verzoekschrift o.m. afhankelijk te stellen van het al dan niet behoorlijk functioneren van de postdiensten.

Bock heeft de administratieve beslissing ontvangen op 1 februari 1973.

Het verzoekschrift werd ingediend bij aangetekend schrijven met poststempel 1 maart 1973.

Derhalve werd het geschil aan de arbeidsrechtbank

voorgelegd binnen de voorgeschreven vervalttermijn van één maand lopende vanaf 2 februari 1973 tot en met 1 maart 1973.

Bock moest zich op 16 januari 1973 aanbieden voor een betrekking van werkvrouw bij de N.V. Ahrend te Wilrijk.

Die zelfde dag verklaarde zij dat zij zich bij die firma niet wenste aan te bieden, omdat zij wegens kinderlast (alleenstaande met vijf kinderen) pas om 8 u. 30 kon beginnen.

Zij bevestigde deze verklaring op 24 januari 1973, eraan toevoegend :

- dat zij zelf uitzag naar passend werk, maar er tot dan nog geen had kunnen vinden ;
- dat zij elk werk zou aannemen dat zij kon, rekening houdend met het feit dat zij haar kinderen vanaf 7 u. naar school kon doen.

Zij werd bij beslissing van de directeur tot de werkloosheidsuitkeringen niet toegelaten gedurende een periode van vier weken ingaande op 22 januari 1973.

Bock zegt dat zij de aangeboden betrekking niet kon aanvaarden wegens zwaarwichtige familiale redenen.

De Rijksdienst is van oordeel dat Bock een dusdanig voorbehoud gemaakt heeft voor de hervatting van de arbeid, dat zij onbeschikbaar is voor de algemene arbeidsmarkt en dat derhalve het passend karakter van de aangeboden dienstbetrekking voor de toepassing van artikel 133 niet in aanmerking komt.

Er dient vooreerst vastgesteld dat de bestreden administratieve beslissing niet genomen is met toepassing van artikel 133 van het Koninklijk Besluit van 20 december 1963 (onbeschikbaarheid voor de algemene arbeidsmarkt), maar wel met toepassing van artikel 134 (weigering van een behoorlijke betrekking).

Rekening houdend met de woonplaats van Bock (Hoboken) en de plaats waar Bock het aangeboden werk moest verrichten (Wilrijk), met het feit dat zij alleenstaande is met vijf kinderen ten laste, respectievelijk geboren in mei 1966, juni 1967, april 1969, mei 1970 en september 1972, kinderen die hetzij naar school, hetzij naar een crèche dienen gebracht te worden en ten slotte met haar verklaring door de Rijksdienst niet tegengesproken, luidens welke zij sinds 12 februari 1973, hetzij amper een viertal weken na de werkaanbieding van 16 januari 1973, werkzaam is bij de Commissie van Openbare Onderstand te Hoboken, vlak bij haar woonplaats, dient aanvaard dat zij terecht artikel 46 van het Ministerieel Besluit van 4 juni 1964 inroept (overwegingen van familiale aard die een zwaar beletsel vormen, zodat de bij Ahrend aangeboden betrekking haar passend karakter verloor voor haar).

(...)

JEUGDRECHTBANK TE KORTRIJK

15 JANUARI 1974

Jeugdrechter : de h. J. Vanden Bussche

Openbaar ministerie : de h. H. Vergote

Advocaten : mrs. R. Desrumeaux en B. Van Dorpe

Adoptie en wettiging door adoptie—Stadia van de adoptieprocedure—Willige rechtspraak van de homologatierechter—Taalgebruik.

Bij een rechtbank van het Nederlands taalgebied is een verzoek ingediend tot homologatie van een wettiging door adoptie, waarvan de akte door een notaris te Moeskroen in het Frans opgemaakt is.

In elke adoptieprocedure moeten drie stadia onderscheiden worden, met name de wederzijdse wilsuitdrukking van partijen, de rechtsprocedure tot homologatie van deze overeenkomst en de overschrijving in de akten van de burgerlijke stand. Deze drie pleegvormen staan onafhankelijk van elkaar.

Bij het opmaken van de akte van wederzijdse wil oefent de vrederechter — en a fortiori de notaris — geen rechtsmacht uit. Het opmaken van deze akte dient niet beschouwd te worden als behorende tot de willige rechtspraak van de homologatie, maar houdt een onafhankelijke pleegvorm in.

Ten deze is geen inbreuk gemaakt op art. 9 van de Wet van 15 juni 1935, dat het taalgebruik bij akten van de willige rechtspraak regelt.

Vannieuwenhuysse

Overwegende dat aan het verzoekschrift tot homologatie één in de Franse taal gestelde akte van wettiging door adoptie gehecht is ; dat het Openbaar Ministerie het bijvoegen van een Nederlandse vertaling onvoldoende acht en de nietigheid van de procedure inroept op basis van art. 9 en 40 van de Wet van 15 juni 1935 inzake het taalgebruik in rechtszaken ; nietigheid waarnopens ambts-halve uitspraak dient gedaan te worden ;

Overwegende dat de wetgever van 1935 enerzijds de vrijheid van taal tussen partijen wenst te eerbiedigen en anderzijds voorziet dat de rechtspleging en dit "vanaf de dagvaarding tot en met de tenuitvoerlegging van de gerechtelijke beslissing" in dezelfde taal dient te verlopen ;

Overwegende bijgevolg dat dient uitgemaakt te worden of een akte van wettiging door adoptie een akte van (willige) rechtspraak uitmaakt ;

Overwegende dat de Wet van 21 maart 1969 duidelijk in de adoptieprocedure drie stadia onderscheidt :

1° de wederzijdse wilsuitdrukking van partijen (tot adopteren)

2° de rechtsprocedure tot homologatie van deze overeenkomst

3° de overschrijving in de akten van de burgerlijke stand ;

dat deze drie pleegvormen onafhankelijk staan van elkaar (Van Malderen — A.P.R. 1970 nr. 328) ;

Overwegende dat de betekenis en draagwijdte van art. 349, 1° alinea van voornoemde wet klaarblijkelijk hierin gelegen is dat zij de wilsovereenstemming tussen adoptant en te adopteren persoon, op authentieke wijze wenst vastgelegd te zien ; dat hierom nog geen sprake van rechtspleging dient te zijn ; dat terecht voorgehouden wordt dat b.v. de Vrederechter (en a fortiori een notaris) aangeduid om de authenticiteit te verzekeren in dergelijke aangelegenheid geen rechtsmacht uitoefent, doch eerder als openbare ambtenaar handelt (Zie Lindemans, A.P.R. 24-25) ;

Overwegende dat een uitgifte van de adoptieakte, samen met de akten of beslissingen waarbij de vereiste toestemmingen zijn gegeven dient gevoegd te worden bij het verzoekschrift tot homologatie (art. 349 § 2 BWB) ;

Overwegende dat deze uitdrukkelijke wetsbepaling er

duidelijk op wijst dat de rechtspleging tot homologatie ingeleid wordt door het verzoekschrift, en niet door de stukken die er aangehecht zijn ;

Overwegende ten andere dat de adoptieakte als het ware opgeslorpt wordt door het homologatievonnis (Van Malderen nr. 332) daar bij de burgerlijke stand het beschikkend gedeelte van het vonnis en niet de adoptieakte dient overgeschreven te worden ;

Overwegende bijgevolg dat het voorafgaandelijk opmaken van de adoptieakte niet dient beschouwd te worden als behorende tot de willige rechtspraak van de homologatie, maar een onafhankelijke administratieve pleegvorm inhoudt ;

Overwegende dat per analogie kan verwezen worden naar gelijkaardige oplossing gegeven b.v. inzake de pleegvormen die de inleiding van het geding tot echtscheiding bij onderlinge toestemming voorafgaan ;

Overwegende dat eveneens op te merken valt dat art. 9 van de Wet van 15 juni 1935 zelf uitdrukkelijk bepaalt dat de processen-verbaal van een familieraad — die toch ook soms aanleiding kunnen geven tot homologatie van de er in vervatte beslissingen — in de bestuurstaal dienen gehouden te worden van de gemeente waar de voogdij opengevallen is ;

Overwegende dat een notariële akte niet onderworpen is aan de bepalingen van de wet op het taalgebruik in gerechtszaken ; dat de partijen de taal kiezen waarin de akte zal opgesteld worden bij art. 83 van de Grondwet (Lindemans A.P.R. nr 34) ;

Overwegende dat anders redeneren tot onmogelijke toestanden kan leiden, gezien de procedure tot homologatie door partijen in te leiden niet aan een termijn gebonden is, en dat de partijen die ondertussen een andere verblijfplaats in een andere taalstreek zouden ingenomen hebben, zich voor de absurde noodzakelijkheid zouden geplaatst zien alle pleegvormen ab initio te herbeginnen ;

Overwegende bijgevolg dat de rechtbank van oordeel is dat geen inbreuk gemaakt werd op de Wet van 15 juni 1935 ;

Overwegende dat de wettiging door adoptie waartoe werd verzocht, zoals blijkt uit de gegevens ter zake ingewonnen, steunt op wettige redenen en de betrokken door wettiging geadopteerde tot voordeelt strekt ;

Overwegende dat de minderjarige door wettiging geadopteerde sinds meer dan zes maanden wordt opgevoed door adoptanten ; dat niets er zich dan ook tegen verzet dat de rechtbank nu reeds uitspraak doet over de homologatie van de wettiging door adoptie zonder de termijn van zes maanden af te wachten voorzien bij art. 350, § 4, al. 2 BWB ;

Overwegende dat, zoals in de akte van wettiging door adoptie werd bepaald, de door wettiging geadopteerde de naam van adoptant Vannieuwenhuysse zal dragen zonder zijn eigen naam te behouden en zonder dat zijn voornamen worden gewijzigd ;

(...)

BESLAGRECHTER TE GENT

9 DECEMBER 1974

Rechter : de h. Top

Advocaat : mr. D. Le Fevere de Ten Hove

Evenredige verdeling en rangregeling—1. Wettelijke indeplaatsstelling van art. 1251, 2°, B.W.—Afstand

—2. Doorhaling van inschrijvingen—Artt. 1651 en 1653 Ger.W.

1. *Uit het feit dat kopers van in beslag genomen onroerende goederen de doorhaling van de inschrijvingen verzoeken blijkt dat zij afzien van de wettelijke indeplaatsstelling van art. 1251, 2°, B.W.*

2. *De gedeeltelijke successieve doorhalingen die bedoeld zijn in art. 1651 Ger.W., hebben betrekking zowel op de ambtshalve inschrijving ten laste van de koper, als op de conventionele individuele inschrijvingen van de schuldeisers. Ze zijn uiteraard alleen denkbaar op grond van een kwijting die de schuldeisers geven met bewilliging in de doorhaling.*

Art. 1653 Ger.W. behandelt het geval waarin de ambtshalve ten laste van de koper genomen inschrijving volledig wordt doorgehaald na volledige uitvoering van de rangregeling. De doorhaling is dan gebaseerd op de zuivering van het goed ingevolge de uitbetaling van de prijs overeenkomstig de verdelingstabel. Deze betaling wettigt tevens de ambtshalve doorhaling van alle inschrijvingen en overschrijvingen die ten laste van de persoon tegen wie het beslag is gedaan, op het toegewezen goed bestaan. Om alle doorhalingen te bekomen is het in art. 1653, lid 2, Ger.W. bedoelde getuigenschrift van de notaris voldoende.

Hebbrecht e.a. t/ Hypotheekbewaarder te Gent

Overwegende dat de eis strekt tot de veroordeling van de verweerder om, binnen 24 uren na de betekening van het vonnis, over te gaan tot de ambtshalve doorhaling van alle inschrijvingen, randmeldingen en overschrijvingen die ten laste van de gefailleerde beslagene enerzijds en ten laste van de eisers als kopers anderzijds genomen werden op de aan deze laatsten bij processen-verbaal van 7 september 1967, 7 december 1967, en 25 september 1968 — 9 januari 1969 toegewezen en in de dagvaarding nader aangeduide onroerende goederen, met verwijzing van de verweerder in de kosten ;

Overwegende dat het geschil de uitvoering betreft van de drie rangregelingen opgemaakt door notaris C. Le Fevere de Ten Hove te Ertvelde in dato van 18 juli 1972 als gevolg van voornoemde openbare verkopen, waarvan de eerste twee gehouden werden bij dadelijke uitwinning na onroerend beslag en de laatste op verzoek van de curatoren van het faillissement N.V. "Immobiliere Mou-dexi" te Gent ; dat niets de kennisneming door ons van dit geschil in de weg staat ;

Overwegende dat deze rangregelingen geen aanleiding hebben gegeven tot enige betwisting of tegenspraak ; dat uit de overgelegde bescheiden blijkt dat de kopers de prijs hebben betaald en dat deze prijs telkens aan de schuldeiser in eerste rang integraal werd toegewezen en uitbetaald ;

Overwegende dat de eisers uiteenzetten dat de verweerder, ondanks voorlegging van de getuigenschriften die overeenkomstig art. 1653 van het Gerechtelijk Wetboek door voornoemde notaris werden afgeleverd, weigert tot de gevraagde doorhalingen over te gaan ; dat de verweerder dit niet ontkent, doch van oordeel is geen doorhaling te kunnen doen zonder 1) kwijting en handlich-

ting vanwege de batig gerangschikte schuldeisers overeenkomstig art. 1651 van het Gerechtelijk Wetboek ; 2) verzaking van de wettelijke indeplaatsstelling van art. 1251, 2° van het Burgerlijk Wetboek door alle kopers ;

I. Over de vereiste handlichting

Overwegende dat de verweerder verduidelijkt dat hij de handlichting alleen eist vanwege de volledig batig gerangschikte schuldeiser, wiens hypothecaire schuldvoordering geheel betaald werd, terwijl hij voor de niet gerangschikte of slechts ten dele batig gerangschikte schuldeisers genoeg kan nemen met de door de notaris afgeleverde getuigsschriften (Lorphèvre, *Le code judiciaire et la loi hypothécaire*, nr. 77/c, p. 120-121) ;

Overwegende dat deze opwerping ter zake slechts relevant is ten aanzien van de N.V. Antwerpse Hypotheekkas, eerst ingeschreven schuldeiseres, die ingevolge de rangregeling en dank zij een betaling met subrogatie vanwege derden, blijkbaar volledig is betaald geworden, hoewel dit niet blijkt uit het notarieel getuigsschrift van 25 januari 1973 betreffende de toewijzing van 7 september 1967 en de daaropvolgende rangregeling van 18 juli 1972 ;

Dat het echter onmiddellijk opvalt dat deze schuldeiseres slechts ten dele handlichting had kunnen geven, nu haar hypothecaire schuldvoordering, ingevolge en in de mate van de bedoelde betaling met subrogatie, op derden is overgegaan en deze derden, die zijn tussengekomen in de twee andere rangregelingen, als schuldeisers in eerste rang telkens slechts ten dele zijn gerangschikt ;

Overwegende dat het geschil in feite te herleiden is tot de principiële vraag of doorhaling mogelijk is zonder de bewilliging van de schuldeiser die het hem toegewezen bedrag heeft ontvangen ;

Overwegende dat de oplossing moet gezocht worden in de zinvolle interpretatie van de schijnbaar tegenstrijdige bepalingen van artt. 1651, lid 1, en 1653, lid 3, van het Gerechtelijk Wetboek, die de oude artt. 772 en 774 Rv. vervangen ;

Overwegende dat art. 1651 moet gezien worden in samenhang met art. 1652, dat de hypotheekbewaarder oplegt, tegen overhandiging van de uitgifte van de akte van kwijting, ambtshalve de inschrijving te verminderen met het bedrag van de gekweten som "naarmate van de uitbetaling van de toegewezen bedragen aan de schuldeisers" ;

Dat deze vermindering niet alleen slaat op de inschrijving genomen ten laste van de kopers (de zogenaamde ambtshalve inschrijving) maar evenzeer op de individuele inschrijvingen van de reeds uitbetaalde schuldeisers in de zin van een successieve doorhaling van deze conventionele inschrijvingen, hetgeen ook door het vroegere art. 773 Rv. beoogd werd (Beltjens, *Procédure civile*, sub artt. 772-773-774, nrs. 4 en 5) ;

Dat een dergelijke vermindering en successieve doorhaling uiteraard alleen denkbaar is op grond van een kwijting met handlichting voorgeschreven door artikel 1651, lid 1, van het Gerechtelijk Wetboek ; dat deze bewilliging in de doorhaling echter moeilijk verkregen kan worden van een schuldeiser die niet volledig betaald wordt ;

Overwegende dat art. 1653 daarentegen het geval behandelt waarin de inschrijving ten laste van de kopers op hun verzoek volledig kan worden doorgehaald na volledige uitvoering van de rangregeling ; dat deze doorhaling

gebaseerd is op de zuivering van het goed, ingevolge de uitbetaling van de prijs overeenkomstig de verdelingstabel ;

Dat deze uitbetaling (met gebeurlijke consignatie waarvan sprake in artikel 1628 van het Gerechtelijk Wetboek) door de notaris wordt vastgesteld en luidens art. 1653, lid 3, tevens de ambtshalve doorhaling wettigt van "alle inschrijvingen en overschrijvingen die ten laste van de persoon tegen wie het beslag is gedaan, op het toegewezen goed bestaan", zulks volledig in afwijking van het vroegere art. 774 Rv., dat alleen betrekking had op de ambtshalve inschrijving (Beltjens, *ibid.*, nr. 6) ;

Dat de wet dienaangaande geen onderscheid maakt tussen inschrijvingen van batig en van niet batig gerangschikte schuldeisers, zodat ten aanzien van de eersten geen instemming en ten aanzien van de laatsten geen bevelschrift meer vereist is, zoals vroeger onder de gelding van de artt. 772-774 Rv. wel het geval was ;

Overwegende dat derhalve mag aangenomen dat het de bedoeling van de wetgever van 1967 geweest is dat het getuigsschrift van de notaris voortaan zal volstaan om de kopers toe te laten alle gewenste doorhalingen te bekomen, ongeacht of er onder de uitbetaalde schuldeisers personen zijn die volledig werden betaald en derhalve handlichting hadden kunnen geven (cfr. model van akte, *Rev. Not. Belge*, 1970, 268-270) ;

Dat deze oplossing volledig in de lijn ligt van de door de gerechtelijke hervorming beoogde vereenvoudiging en bespoediging van de procedure van rangregeling, waarin overigens de notaris de vroegere rechter-commissaris vervangt en derhalve goed geplaatst is om te oordelen of een toegewezen goed, na betaling van de prijs aan de schuldeisers en op verzoek van de koper, van alle inschrijvingen en overschrijvingen mag bevrijd worden (Verslag van Reepinghen, p. 588) ;

Dat er aldus inzake rangregeling door de wet thans drie wijzen van doorhaling voorzien zijn : 1) vóór elke uitbetaling aan de schuldeisers : krachtens een bevel van de beslagrechter (art. 1647, lid 2) ; 2) naar mate van de uitbetaling : krachtens kwijting en handlichting bij notariële akte (artt. 1651 en 1652) ; 3) na uitvoering van de rangregeling door volledige uitbetaling : op voorlegging van het notarieel getuigsschrift (art. 1653) (Van Steen, *Het uitvoerend beslag op onroerend goed en de rangregeling*, p. 109 en 121) ;

Overwegende dat uit wat voorafgaat volgt dat de verweerder ten onrechte de gevraagde doorhalingen weigert wegens afwezigheid van handlichting vanwege de N.V. Antwerpse Hypotheekkas ;

II. Over de verzaking van indeplaatsstelling

Overwegende dat dit geschilpunt alleen relevant is voor de toewijzing van 25 september 1968 - 9 januari 1969 en de daarop volgende rangregeling van 18 juli 1972 ; dat van de 16 kopers er 11 verzaakt hebben blijkens het getuigsschrift van 1 maart 1973 en nog 2 blijkens het getuigsschrift van 16 november 1973 ;

Overwegende dat voor zover de kopers enig reëel belang hebben bij de wettelijke indeplaatsstelling die art. 1251, 2°, van het Burgerlijk Wetboek in hun voordeel voorziet (zie hieromtrent : Donnay, *Rec. gén. Enr. Not.*, 1969, nr. 21280, p. 264, sub nr. 24), de verzaking van deze indeplaatsstelling voldoende blijkt uit hun verzoek tot doorhaling ;

Overwegende dat de verweerder verder niet betwist dat de eisers de bevoegdheid en de vereiste hoedanigheid bezitten om, ieder wat het door hem bedoelde goed of goederen betreft, de indeplaatsstelling te verzaken en de doorhaling te vragen ;
(...)

ARBEIDSRECHTBANK TE ANTWERPEN

10e KAMER – 7 FEBRUARI 1973

Voorzitter : de h. A. Van den Bosch

Openbaar ministerie : de h. K. Girardin

Advocaat : mr. Impens loco Erdman

Uitlegging en verbetering van vonnis—Arbeidsrecht—Inleiding bij verzoekschrift.

Een vordering tot verbetering van een vonnis mag in dezelfde vorm als de hoofdvordering ingeleid worden.

Ontvankelijk is derhalve de bij verzoekschrift ingeleide vordering tot verbetering van een vonnis dat op een overeenkomstig art. 704 Ger.W. bij verzoekschrift ingeleide vordering gewezen werd.

Coens t/ Ministerie van Sociale Voorzorg

Overwegende dat de vordering ertoe strekt een materiële fout in het vonnis door deze kamer op tegenspraak gewezen op 8 november 1972 tussen verzoeker en de Belgische Staat, in de persoon van de Minister van Sociale Voorzorg, te doen rechtzetten, meer bepaald de ingang van het recht op een gewone tegemoetkoming berekend op een arbeidsongeschiktheid van 35 procent vast te stellen op 1 augustus 1971, daar waar het vonnis 1 augustus 1972 bepaalt ;

1. Wat de ontvankelijkheid betreft

Overwegende dat de vordering tot verbetering van een materiële typefout ingeleid werd bij verzoekschrift ter post aangetekend verstuurd aan de griffier dezer rechtbank op 24 november 1972 en aldaar ingeschreven onder nummer 19.325 van de algemene rol ;

Overwegende dat naar luid van artikel 796 van het Gerechtelijk Wetboek de vorderingen tot uitlegging of verbetering, ingeval de partijen het eens zijn, ingeleid worden volgens de regels van de vrijwillige verschijning, of anders in de gewone vorm van de dagvaarding ;

Overwegende dat een strikte toepassing van de laatste zinsnede van genoemd artikel 796 wel erg streng aan doet voor de partij die het slachtoffer is van een verschrijving of materiële typefout ;

Overwegende dat, waar de dagvaarding de gewone vorm is waarin een vordering voor de rechter moet gebracht worden, het dan ook normaal is dat een vordering tot verbetering, behoudens de vrijwillige verschijning van de partijen, bij dagvaarding moet ingeleid worden ;

Overwegende dat anderzijds artikel 704 van het Gerechtelijk Wetboek in bepaalde sociale zaken de inleiding van de hoofdvordering bij verzoekschrift, neergelegd ter griffie van de arbeidsrechtbank of bij ter post aangetekende brief verzonden aan die griffie, voorziet ;

Overwegende dat het bij vergelijking van de artikelen 700 en 704 logisch en billijk schijnt dat een vordering tot verbetering in dezelfde vorm als de hoofdvordering mag ingeleid worden, zodat zoals dhr. Verougstraete schrijft in "De Rechtspleging voor de nieuwe Arbeidsrechten", Socec, 1969, 9, Brussel, p. 7, nummer 71, in artikel 796 de woorden "in de gewone vorm van de dagvaardingen" moeten begrepen worden in de betekenis "in de vorm waarin de hoofdvordering wordt ingeleid" ;

Overwegende dat krachtens artikel 704 van het Gerechtelijk Wetboek de beroepen tegen de beslissingen van de Minister ten aanzien van tegemoetkomingen voor minder-validen ingeleid worden bij verzoekschrift, neergelegd ter griffie van de arbeidsrechtbank of bij aangetekende brief verzonden aan die griffie ;

Overwegende dat het verzoekschrift tot verbetering van een materiële typefout ter post aangetekend verzonden werd aan de griffie van deze rechtbank ; dat het verzoek tot verbetering derhalve op dezelfde wijze als de hoofdvordering werd ingeleid zodat het als regelmatig naar de vorm kan beschouwd worden.

Overwegende dat uit het debat ter zitting gebleken is dat het te verbeteren vonnis niet is bestreden, zoals vereist door artikel 799 van het Gerechtelijk Wetboek ;

Overwegende dat de vordering derhalve ontvankelijk is ;

2. Ten gronde – verbetering

Overwegende dat bij vonnis op tegenspraak gewezen door de 10e kamer van de Arbeidsrechtbank van Antwerpen op 8 november 1972 inzake A.R. nr. 7736 tussen Coens Guillaume, eisende partij, en Belgische Staat in de persoon van de Minister van Sociale Voorzorg, verwerende partij, de uitspraak in het beschikkend gedeelte luidt als volgt : "zegt voor recht dat eiser recht heeft op een gewone tegemoetkoming, berekend op een arbeidsongeschiktheid van vijf en dertig procent, ingaande op 1 augustus 1972" ;

Overwegende dat bij het typen van de ingangsdatum een klaarblijkelijke typefout begaan werd aangezien het recht op de gewone tegemoetkoming manifest moet ingaan op 1 augustus 1971 ;

Overwegende dat inderdaad de bestreden administratieve beslissing van 22 juli 1971 van de Minister van Sociale Voorzorg – dienst voor tegemoetkomingen aan minder-validen, de gewone tegemoetkoming voor eiser afschafte met ingang van 1 augustus 1971, zodat het duidelijk is dat het recht op de gewone tegemoetkoming moest ingaan vanaf die datum en niet vanaf 1 augustus 1972 ;

Overwegende dat eisende partij in verbetering van vonnis toepassing wenst te maken van artikel 793 en volgende van het Gerechtelijk Wetboek ten einde de verbetering van het verleende vonnis te bekomen zodat in het beschikkend gedeelte zal gelezen worden "1 augustus 1971" in plaats van 1 augustus 1972 ;

Overwegende dat verwerende partij in verbetering vonnis verklaart geen opmerkingen te maken betreffende de verbetering van de datum 1 augustus 1972 in 1 augustus 1971 ;

Overwegende dat de rechtbank ingaat op de vraag van eiser 1 augustus 1972 te vervangen door 1 augustus 1971 ;

Om die redenen,

De rechtbank,

Gehoord dhr. Girardin, substituut-arbeidsauditeur, in zijn eensluidend mondeling advies, gegeven in de Nederlandse taal ter openbare zitting van 3 januari 1973,

Rechtdoende bij tegenspraak,

Na erover beraadslaagd te hebben,

Alle andere en verder strekkende middelen en gezegden verwerpende,

Verklaart de vordering in verbetering van het vonnis dezer rechtbank en kamer van 8 november 1972 ontvanke-lijk en gegrond (...)

VREDEGERECHT TE BRASSCHAAT 16 OKTOBER 1974

Rechter : de h. A. De Bièvre

Advocaten : mrs. L. Verhoeven en M. Imler

Verjaring—Art. 2272 B.W.—Dierenarts—Omzetting in verjaring van dertig jaar.

De eenjarige verjaring van art. 2272, lid 1, B.W. is ook op de zorgen van een dierenarts toepasselijk.

Deze verjaring wordt door de dertigjarige vervangen zodra er geschriften werden opgemaakt of er een bekentenis van schuld is.

Het schriftelijk betwisten van het bedrag van een schuld houdt een bekentenis van het bestaan der schuld in.

Distave t/ Joosens

Aangezien verweerster haar kat wegens oogkwetsuren in behandeling plaatste bij aanlegger, dierenarts, zulks van 5 februari 1972 tot 18 maart 1972 ;

Aangezien, volgens de zich in het dossier van verweerster bevindende tarieven, de hospitalisatie 75 fr. en de routine-medische verzorging 125 fr. per dag kost, tezamen 8.400 fr. voor 42 dagen ;

Dat aanlegger bovendien op 7, 8 en 9 februari nog de behandelingen nrs. 291094 -96 en -97 toepaste plus behandeling nr. 291118 ;

Dat hij in totaal 8.650 fr. in rekening bracht ;

Aangezien de zoon van verweerster, in haar opdracht, de kat op 18 maart 1972 ging terughalen en zich er schriftelijk toe verbond gezegde som binnen acht dagen te zullen vereffenen ;

Aangezien nochtans geen betaling volgde zodat aanlegger zijn rekening in mei 1972 aan verweerster toezond ;

Aangezien verweerster op 23 mei 1972 schriftelijk antwoordde dat zij zich in principe niet bereid verklaarde te betalen, om tal van redenen doch hoofdzakelijk omdat de kat (geen rasdier) te lang was gehospitaliseerd en desniettemin toch blind was gebleven, en aanlegger ze maar vroeger had moeten doden... ;

Aangezien het natuurlijk niet de dierenarts toekomt te oordelen over de sentimentele waarde die een huisdier voor zijn eigenares kan hebben noch over de hoegrootheid van de financiële offers die zij zich daarvoor wil getroosten ;

Aangezien de argumenten ten gronde van verweerster derhalve moeten worden afgewezen ;

Verjaring :

Aangezien verweerster de eenjarige verjaring van artikel 2272, lid 1, B.W. inroept, dat inderdaad ook van toepassing is op zorgen van een dierenarts (*R.P.D.B.*, *V° Prescription*, nr. 672) ;

Aangezien zij echter uit het oog verliest dat deze verjaring gebaseerd is op een vermoeden van betaling en derhalve is ingesteld voor schuldvorderingen waarvoor nagenoeg nooit een schrift wordt opgesteld en, daaruit volgend, bij betaling ook geen kwijting wordt verlangd of afgeleverd ;

Dat om die reden, deze verjaring vervangen wordt door die van gemeen recht (30 jaar) zodra er geschriften werden opgemaakt of er een bekentenis van schuld is (art. 2274, lid 2, B.W.) ;

Dat enkel reeds een schriftelijk betwisten van het bedrag ener schuld bekentenis inhoudt van het bestaan ervan (Cass. fr., 7 juli 1910, *J.J.P.*, 1911, 560) ;

Dat ook de door haar mandataris onderschreven belofte tot betaling van 8.650 fr. de toepassing van artikel 2272 uitsluit ;

Dat verweerster ten slotte niet eens beweert betaald te hebben, zodat, luidens artikel 2275 B.W., aanlegger de toepassing van artikel 2272 gemakkelijk zou kunnen uitschakelen door haar de gedingbeslissende eed op te dragen in volgende termen "Ik zweer de geëiste 8.650 fr. betaald te hebben" (zie betreffende dit alles ook *DE PAGE*, VII, nrs. 1344 en 1347 tot 1355) ;

Aangezien geen vergoedende interesten verschuldigd zijn bij gebrek aan sommatie ;
(...)

RECHTSPRAAK IN KORT BESTEK

Arbh. Brussel, afd. Antwerpen (7e Kamer), 6 december 1973

Arbeidsongeval—Weg naar en van het werk—Normaal traject—Omweg voor privé-veplaatsing.

Mevr. A.V. gaat dagelijks, na haar werk, haar kinderen per fiets van school afhalen. De school is gelegen voorbij de straat waar ze woont. Op 10 november 1971 komt ze binnen de omheining van de school zelf wegens oneffenheden van de grond ten val. De verzekeringsmaatschappij is van oordeel dat dit niet meer behoort tot de normale arbeidsweg. De Arbeidsrechtbank te Antwerpen beslist echter dat het om een gewettigde omweg gaat. Ook het Arbeidshof is die mening toegedaan :

"Onder de weg van het werk verstaat de wet het normaal traject dat de werknemer dient af te leggen om zich van de plaats waar hij werkt naar zijn verblijfplaats te begeven. Het traject eindigt zodra de werknemer de drempel van zijn hoofd- of tweede verblijf terug overschrijdt (art. 8 AOW).

"Het normaal traject is niet noodzakelijk het kortste traject. Voldoende is dat de gemaakte omweg wettig verantwoord is.

"Het afhalen van een kind van de school is voor een werknemer een bij uitstek wettig motief voor een omweg. Het heeft daarbij geen belang of de gemaakte omweg de getroffen voert tot op het punt dat geografisch voorbij haar verblijfplaats gelegen is, gezien vanuit de arbeidsplaats die zij verlaten heeft.

"Op het ogenblik van het ongeval op 10 november 1972 was mevrouw Verbeeck nog niet in het privé-leven teruggekeerd.

"Ook uit de plaats zelf van het ongeval volgt niet dat de getroffene zich niet op de weg van het werk bevond. Uit de wettelijke definitie van de weg van en naar het werk, alsmede uit de wetsgeschiedenis, blijkt immers afdoende dat het ongeval zich niet noodzakelijk op de openbare weg moet voordoen (art. 8 AOW, Senaat, 1969-70, Memorie van toelichting, stuk nr. 328, p. 11).

"In casu behoorde het traject dat mevrouw Verbeeck binnen de omheining van het Altenadomein diende af te leggen tot de weg van het werk.

"De argumentatie van appellante dat de getroffene eerst haar woning had behoren binnen te gaan of dat zij geen twee kinderen op haar bromfiets mocht vervoeren is, afgezien van het feit dat niet bewezen is dat mevrouw Verbeeck twee kinderen vervoerd heeft, volstrekt niet ter zake dienend."

(Voorzitter : de h. J. Rauws—Advocaten : mrs. V. De Doncker en L. Rotty—In de zaak : De Vaderlandsche N.V. t/ L.C.M.).

NOOT—Zie ook Arbh. Brussel, 28 maart 1974, en Arbh. Brussel, 11 april 1974 (in dit nummer).

Arbh. Brussel, afd. Antwerpen (7e Kamer), 28 maart 1974

Arbeidsongeval—Weg naar en van het werk—Normaal traject—Omweg voor privé-verplaatsingen.

J.B. reed dagelijks van zijn werk per bromfiets naar de werkplaats van zijn vrouw, vanwaar ze samen met de wagen de kinderen gingen ophalen bij de grootouders, alvorens naar huis te rijden. Op 7 september 1971, kort na het verlaten van zijn werkplaats, kwam J.B. ten val. De Arbeidsrechtbank te Turnhout besliste dat het slachtoffer, ondanks de omwegen en onderbrekingen in de arbeidsweg, zich toch op de normale arbeidsweg bevond. In hoger beroep wordt deze beslissing bekrachtigd.

"Als weg van het werk wordt door de wet onder meer aangemerkt de normale weg die de werknemer aflegt om zich van zijn werk naar zijn verblijf te begeven. Het normaal traject is niet noodzakelijk het kortste of het ononderbroken traject. Voldoende is dat een gemaakte omweg of onderbreking wettig verantwoord is.

"Ten aanzien van de feitelijke bestanddelen van de zaak blijkt dat de heer Bates op 7 september 1971 te 17.20 u. een verkeersongeval had toen hij per bromfiets in Herentals een omweg maakte om aan de fabriek waar zijn vrouw werkt de gestalde auto te halen waarmede hij voornemens was zijn kinderen, die in de Glasstraat bij hun grootmoeder vertoeven, naar huis te voeren. Bates maakt deze omweg dagelijks.

"In het gezin Bates werken beide echtgenoten op verschillende plaatsen en uren, terwijl de kinderen inmiddels bij hun grootmoeder ondergebracht worden. De regeling die de echtgenoten getroffen hebben, en die erin bestaat dat de heer Bates na het werk bij zijn aankomst te Herentals eerst de auto ophaalt aan de fabriek waar zijn vrouw werkt om er vervolgens zijn kinderen van bij hun oma naar huis mede te voeren, behoort dan ook als een door de gezinsnoodwendigheden gerechtvaardigde regeling beschouwd te worden, te meer daar de gemaakte omweg relatief niet zo belangrijk is.

"Derhalve vormde het traject dat de heer Bates op de bewuste dag te Herentals volgde een wettig verantwoorde omweg, en maakte de afgelegde weg de normale weg van het werk naar de verblijfplaats uit.

"Het argument van appellante dat een dagelijks afgelegde

weg niet per se de normale weg is, dient als correct, maar tevens als in casu niet dienend betiteld te worden.

"Tenslotte is het ook evident dat een eventueel vergroot risico dat het gevolg is van een gewettigde omweg, geen risico vormt dat vreemd is aan het met de normale weg inherent verbonden risico. Het argument dat appellant desbetreffend bezigt is derhalve evenmin relevant."

(Voorzitter : de h. J. Rauws—Advocaten : mrs. K. Willekens, G. Bervoets loco L. Wouters en L. Van de Velde—In de zaak : Belgische Staat t/ J.B.).

NOOT—Zie ook Arbh. Brussel, 6 december 1973, en Arbh. Brussel, 11 april 1974 (in dit nummer).

Arbh. Brussel, afd. Antwerpen (7e Kamer), 11 april 1974

Arbeidsongeval—Weg naar en van het werk—Verlaten van het werk wegens privé-aangelegenheid.

N.S. was tewerkgesteld in de shift van 8 u. tot 14 u. Tussen 9 u. en 10 u. verliet hij het werk, ging zich in zijn verblijfplaats verkleden en begaf zich naar het gerechtsgebouw te Antwerpen, waar hij samen met zijn echtgenote verscheen in een procedure inzake echtscheiding door onderlinge toestemming. Daarna begaf hij zich opnieuw naar zijn verblijfplaats en vandaar reed hij met de wagen terug naar zijn werk. Rond 11.30 u. werd hij het slachtoffer van een auto-ongeval. De arbeidsrechtbank besliste dat het hier gaat om een arbeidsongeval op de weg naar het werk. In hoger beroep echter wordt de tegenovergestelde stelling aangenomen :

"Allereerst dient gezegd te worden dat het verschijnen in een procedure van echtscheiding door onderlinge toestemming, niet kan aangemerkt worden als de vervulling van een burgerlijke opdracht of van een uit de wet voortvloeiende burgerplicht. De wetsbepalingen betreffende het kort verzuim der werklieden gelden in casu dan ook niet (artikel 11, laatste lid, en artikel 28sexies, W. 10 maart 1900 ; K.B. 28 augustus 1963 betreffende het behoud van het normaal loon van de werklieden ; STEYAERT, *Arbeidsovereenkomst - Handarbeiders en Bedienden*, nr. 305).

"Derhalve heeft Steenhuyse zijn werk - al of niet met verlof - verlaten en de vorgeschetste trajecten afgelegd om een belang dat louter tot zijn privé-leven behoort te gaan behartigen.

"Daarenboven moet geconstateerd worden dat zo Steenhuyse, na zijn verschijning in het gerechtsgebouw te Antwerpen, terug naar zijn verblijfplaats bij mevrouw Horemans te Zandvliet en niet rechtstreeks naar zijn werk reed, dit uitsluitend gemakshalve en zonder dwingende noodzaak gebeurde. Alleen door deze niet noodzakelijke tocht naar Zandvliet, bevond geïntimeerde zich rond 11.30 uur opnieuw op de geografische route tussen zijn verblijfplaats en de plaats waar hij werkte.

"De route, afgelegd onder de voormelde omstandigheden en omwille van de aangegeven beweegredenen, kan niet als de normaal af te leggen weg naar het werk beschouwd worden.

"Weshalve het ongeval dat geïntimeerde op 15 juni 1971 rond 11.30 uur overkwam, niet valt binnen de werkingssfeer van het Wetsbesluit van 13 december 1945 betreffende de vergoeding der schade voortspruitende uit ongevallen die zich op de weg naar of van het werk voordoen."

(Voorzitter : de h. J. Rauws—Advocaten : mrs. V. De Doncker en D. De Bock loco D. Wostijn—In de zaak De Vaderlandsche t/ N.S.).

NOOT—Zie ook Arbh. Brussel, 6 december 1973, en Arbh. Brussel, 28 maart 1974 (in dit nummer).

Arbh. Brussel, afd. Antwerpen (11e Kamer), 3 mei 1974

Sociaal statuut zelfstandigen—Toepassingsgebied—Beheerder van een rechtspersoon—Bijdragen.

Het Rijksinstituut voor de sociale verzekeringen der zelfstandigen vordert, krachtens de bepalingen van K.B. nr. 38 van 27 juli 1967 inzake het sociaal statuut der zelfstandigen, achterstallige bijdragen van een beheerder en zijn vennootschap. Het geschil betreft (o.m.) de interpretatie van het toepassingsgebied (art. 3):

"Overwegende dat voormeld artikel 3 tot norm stelt dat het volstaat voor de onderwerping aan de verplichtingen van het sociaal statuut, dat bedoelde persoon een zelfstandige beroepsbezigheid uitoefent die inkomsten 'kan' opleveren als bedoeld in artikel 20, 1°, 2°, b, of 3° van het Wetboek van de inkomstenbelastingen, tenzij het bewijs van het tegendeel geleverd wordt;

"Overwegende dat voor wat betreft het mandaat van beheerder in een naamloze vennootschap indien beweerd wordt, zoals het in casu het geval is, dat de uitoefening van dit mandaat kosteloos geschiedde, de bewijsoverlevering van deze kosteloosheid niet alleen dient te slaan op de feitelijkheid dat geen inkomsten bij de uitoefening van dit mandaat genoten werden, doch bovendien dat er een juridische onmogelijkheid bestaat dat dergelijke uitoefening enig recht op vergoeding zou kunnen scheppen in hoofde van de titularis van het mandaat;

"dat inderdaad slechts in het laatste geval voldaan wordt aan het wettelijk bewijsvoorschrift dat dergelijke beroepsactiviteit het bedoeld inkomen niet 'kan' opleveren;

"Overwegende aldus dat, al mag aangenomen worden, zoals blijkt uit de gegevens der zaak, dat eerste geïntimeerde in feite zijn mandaat van beheerder kosteloos heeft uitgeoefend in de betrokken periode, zulks als zodanig echter nog geen afdoende bewijs uitmaakt in de zin van artikel 3 voormeld, dat dergelijk mandaat geen beroepsinkomen zou kunnen opleveren hebben, daar geen enkele statutaire bepaling of beslissing van de algemene vergadering van tweede geïntimeerde dit uitdrukkelijk voorzag in de gestelde periode;

"Overwegende dat in onderhavige aangelegenheid geïntimeerden inderdaad in gebreke gebleven zijn dergelijk bewijs te leveren;

"Overwegende dat het bewijs van de kosteloosheid van het mandaat slechts geleverd werd, voor de eerste maal, bij de statutenwijziging van tweede geïntimeerde op 8 februari 1971, zoals gepubliceerd in de bijlagen van het Belgisch Staatsblad van 25 februari 1971, waarin artikel 20 gewijzigd werd en bepaalt dat het mandaat van beheerder niet bezoldigd is;

"dat appellant terecht doet gelden dat deze statutenwijziging enkel betrekking kan hebben op de toekomst en eerste geïntimeerde aldus rechtens inkomsten kon ontvangen uit hoofde van gezegd mandaat tot en met het eerste kwartaal 1971, derwijze dat hij tot en met dit kwartaal onderworpen was aan het sociaal statuut en hij slechts vanaf het tweede kwartaal 1971 niet meer bijdrageplichtig is, in overeenstemming met de bepalingen van artikel 15, § 2, 1° van het Koninklijk Besluit nr. 38;

"Overwegende dat, ofschoon 1e geïntimeerde geen inkomsten genoten heeft uit dit mandaat, hij nochtans krachtens de bepalingen van artikel 12 van hetzelfde besluit gehouden is tot de minimumbijdrage."

(Voorzitter: de h. P. Geysen—Substituut-generaal: de h. Keereman—Advocaten: mrs. Vervroegen loco Vanstaen en Callens loco Van Doosselaere—In de zaak: RISVZ, t/ W. en N.V. S.).

Arbh. Brussel (3e Kamer), 6 september 1974

Arbeidsovereenkomst bedienden—Langdurige ziekte—Beëindiging der overeenkomst door werkgever—Vermindering van de opzeggingsvergoeding—Voorwaarden.

De werkgever beriep zich op de sluiting van zijn bedrijf en op een arbeidsongeschiktheid van meer dan zes maanden om de vermindering van de normale opzeggingsvergoeding zoals bepaald bij het tweede lid van art. 12 van de Bediendencontractwet te bekomen.

Het arbeidshof wijst het verzoek af.

"De bewijslast ligt bij de werkgever, ter zake de eiseres in hoger beroep.

"Art. 12 stelt twee voorwaarden: de aard van het werk en de gezondheidstoestand van de werknemer.

"Wat de eerste voorwaarde betreft: Zich baserend op de parlementaire handelingen, waaruit blijkt dat de bepaling van artikel 12, tweede lid, toepasselijk is wanneer o.m. de goede werking van de onderneming het vereist, zoals reorganisatie van de diensten zodat de bediende niet meer kan tewerkgesteld worden in hetzelfde kader noch geplaatst worden in een andere sector, heeft de eerste rechter zeer juist geoordeeld dat er in dit geval geen sprake was van reorganisatie of goede werking van de onderneming aangezien de sluiting reeds doorgevoerd was op 30 september 1971.

"Wat de tweede voorwaarde betreft: De eiseres in hoger beroep zou moeten aantonen, wat zij niet doet, dat op 2 februari 1972, op welke datum zij onmiddellijk een einde maakte aan het contract, de vooruitzichten van hervatting binnen afzienbare tijd van dezelfde werkzaamheden, als vroeger door gedaagde in hoger beroep uitgevoerd, ongunstig waren. Gedaagde in hoger beroep, die bediende was vooral belast met het opmaken van inventarissen, is arbeidsgeschikt sedert 15 maart 1972. Niets wijst erop dat hij van die datum af ongeschikt was om alle of een gedeelte van zijn vroegere diensttaken uit te voeren.

"Aldus blijkt niet dat aan de overeenkomst een einde gemaakt moest worden én wegens de aard van de onderneming én wegens de gezondheidstoestand van gedaagde in hoger beroep, en is er dus geen toepassing van artikel 12, tweede lid, van de Wet op het bediendencontract."

(Voorzitter: de h. Mommens—Substituut-generaal: de h. Keereman—Advocaten: mrs. De Luyck loco Boccart en Libouton—In de zaak: N.V. Grand Magasins de la Bourse t/ Mangelschots).

BOEKBESPREKING

H. BEKAERT en N. LEMPEREUR-GUILMOT, *Les fluctuations de la criminalité en Belgique*, d. I, 1964-66, publikatie van het Nationaal Centrum voor de Criminologie, Brussel, Bruylant, 1974, 362 blz.

De verschijning van deze monografie beantwoordt aan één van de doeleinden van het in 1965 opgerichte *Nationaal Centrum voor de Criminologie*, nl. de Wetgevende Kamers inlichten betreffende de ontwikkeling van de misdadigheid. De late verschijning van dit werk is te wijten aan de omstandigheid dat de officiële statistieken over de criminaliteit met drie of vier jaar vertraging bekendgemaakt werden, dat de meest elementaire en onontbeerlijke sociologische gegevens ter zake ontbreken, dat de demografische en gerechtelijke statistieken niet op dezelfde leest geschoeid zijn en dat het om de eerste studie van dergelijke omvang in België gaat.

Dank zij de medewerking van de procureurs-generaal en

van de procureurs des Konings, is dit boek uitgegroeid tot een wetenschappelijk werk van grote betekenis voor de criminologen.

Het eerste deel behandelt de omvang en de aard van de misdadigheid. De auteurs bespreken het aantal strafzaken waarvan de parketten gedurende de periode 1964-66 hebben kennis gehad, het eraan gegeven gevolg en de beslissingen van de vonnisgerechten. Deze periode wordt vervolgens in de bredere context van de ontwikkeling van de criminaliteit van 1900 tot 1966 geplaatst. De studie van het kwalitatief en structureel aspect van de misdadigheid omvat zowel de misdrijven omschreven in het Strafwetboek als in de bijzondere wetten; waarbij ook aandacht besteed wordt aan de belangrijkheid van de onbestrafte criminaliteit. Aan de hand van de studie van de omvang en de aard van de misdrijven per gerechtelijk arrondissement wordt tenslotte naar het verband gezocht tussen de misdadigheid en de graad van verstedelijking, de bevolkingsdichtheid, de godsdienst, de grensstreek en de maatschappelijke samenhang.

Het tweede deel is gewijd aan de studie van de delinquent. Hierin zijn verwerkt de gegevens betreffende het aantal en de redenen van de veroordelingen naargelang van het geslacht, de leeftijd, de burgerlijke stand, de familiale toestand, het beroep en de maatschappelijke plaats van de delinquent.

De auteurs behandelen tevens de bijzonder grote praktische waarde van de ingezamelde gegevens voor de uitwerking van de onontbeerlijke hervormingen ter bestrijding van de misdadigheid. De kloof tussen de bestrafte, de vastgestelde en de ogenschijnlijke criminaliteit wijst duidelijk zowel op een tekort aan politie-eenheden, als vooral op hun gebrek aan samenwerking, opleiding en uitrusting. De stijging van de zware criminaliteit bewijst hoe noodzakelijk een herziening van de wapenwetgeving is. Het hoger aantal veroordelingen voor misdrijven uit onvoorzichtigheid doet het algemeen probleem van de verkeersveiligheid rijzen terwijl het steeds groter aantal geseponeerde zaken aantoonst dat de grenzen van de afdoening buiten proces moeten veruimd worden.

Twee wensen kunnen slechts uitgedrukt worden: het is te hopen dat deze waardevolle aanwinst voor de studie van de strafwetenschappen – waarin de zwaardere misdadigheid als kenmerk van de ontwikkeling der criminaliteit naar voren komt – ook in het Nederlands gepubliceerd wordt en dat de volgende driejaarlijkse studie spoedig zal verschijnen o.m. ten einde de invloed van de wetten van 29 juni 1964 op de opschorting, het uitstel en de probatie en van 8 april 1965 op de jeugdbescherming op de omvang en de aard der misdrijven te kunnen toetsen.

D.

RECHTERLIJK LEVEN

Plechtige openbare vergadering van het Hof van Beroep te Brussel op 30 december 1974 – Afscheid van de in de nieuwe hoven benoemde magistraten

Op 30 december 1974 hield het Hof van Beroep te Brussel een plechtige openbare vergadering, die in de geschiedenis van de rechterlijke organisatie van België niet zonder betekenis is.

Het was immers – op de vooravond van de inwerkingtreding van de nieuwe hoven van beroep te Antwerpen en Bergen – dat het Hof van Beroep als zodanig voor de laatste maal voor de rechtsgebieden van de provincies Antwerpen, Brabant en Henegouwen in plechtige openbare vergadering bijeenkwam.

Na de eedaflegging en installatie van de heren de le Court als advocaat-generaal, Kebers en Verdoodt als raadsheren, Vanosmael en Geyskens als substituten-procureur-generaal,

werd – niet zonder ontroering – afscheid genomen van de magistraten, die voortaan hun ambt in de nieuwe hoven zullen uitoefenen.

Zij werden beurtelings in het Frans en in het Nederlands toegesproken door de eerste voorzitter van het Hof, de heer A. Maréchal, de procureur-generaal, de heer V. Van Honsté, en de stafhouder van de Orde van Advocaten te Brussel, mr. Humblet.

"Mijn beste collega's, aldus de eerste voorzitter van het Hof tot de scheidende Antwerpse magistraten, U zijt er zich zeker van bewust, dat een stuk van mijn hart met U naar Antwerpen vertrekt.

Onlangs had ik immers de gelegenheid in deze zelfde zaal te getuigen hoezeer het mij steeds verheugd heeft in dit Hof te hebben mogen zetelen met Antwerpse magistraten waarvan ik veel geleerd heb en die mijn verkleefde vrienden zijn geworden.

Het Hof van Beroep te Antwerpen zal in moeilijke omstandigheden moeten starten daar de gebouwen, die voor zijn werkzaamheden bestemd zijn, ver van klaar zijn. Wij kennen U echter voldoende om te weten, dat U met goed humeur over deze hindernis zult weten heen te stappen.

Ik wens U alleszins veel geluk. Ik durf hopen, dat uw aanstaande eerste voorzitter het niet kwalijk zal nemen, indien ik hier openhartig verklaar, dat ik bezwaarlijk zal kunnen vermijden, mij nog steeds – doch wel te verstaan een stap achter hem – ook als uw eerste voorzitter te blijven beschouwen, al is het nog slechts "in partibus" en dat deze beslissing die ik zomaar bij mezelf heb getroffen en niet in het Staatsblad liet verschijnen, mij toch zeer blijmoedig stemt!"

Van zijn kant richtte de heer procureur-generaal Van Honsté zich in de volgende bewoordingen tot de magistraten die 's anderdaags in het Hof van Beroep te Antwerpen zouden worden geïnstalleerd:

"Aan onze Antwerpse collega's en vrienden zeg ik beslist niet vaarwel, maar tot weerziens.

Gedurende bijna twee jaar ben ik persoonlijk nauw betrokken geweest, eerst bij de oprichting en later bij de werking van de afdeling Antwerpen, en vervolgens bij de planning waaruit het nieuwe hof moest groeien.

Die groei is wel niet zo harmonisch verlopen en tijdens de eerste maanden van het nieuwe jaar zullen de moeilijkheden van praktische en materiële aard voorzeker niet gering zijn.

Dat ze overwonnen zullen worden betwijfelt echter niemand.

Met mijn collega's van het parket-generaal sluit ik mij dan ook volmondig aan bij de wensen die de heer eerste voorzitter heeft uitgedrukt zowel voor de toekomst van de nieuwe hoven als voor het behoud en het nauwer toehalen van de vriendschapsbanden onder de magistraten die, samen, in de schoot van het Hof van Beroep te Brussel, het gerecht hebben gediend."

Uit de toespraak van de stafhouder van de Brusselse balie lichten wij het volgende:

"Morgen zullen drie nieuwe Hoven van Beroep de plaats innemen van de vroegere instelling. Sommige hoge magistraten van dit Hof zullen aan het hoofd staan van de pas geboren nieuwe instanties. Zo zullen de hoge tradities van de Alma Mater aan goede handen toevertrouwd worden. De Brusselse balie feliciteert met eerbied en hart de nieuwe pioniers van het gerechtelijk leven."

Benoemingen

Bij Koninklijk Besluit van 23 juli 1974 (*Staatsblad*, 10 december 1974), dat uitwerking heeft op 11 december 1974, is aan de heer E.E.F. Cuisenier ontslag verleend uit zijn ambt van rechter in de Rechtbank van Eerste Aanleg te Bergen. Hij mag zijn aanspraak op pensioen doen gelden en is gemachtigd tot het voeren van de eretitel van zijn ambt.

Bij Koninklijke Besluiten van 5 december 1974 (*Staatsblad*, 12 december 1974):

- is aan de heer Fr.J.Th. Wijnant op zijn verzoek ontslag verleend uit zijn ambt van plaatsvervangend rechter in het Vredegerecht van het kanton Sint-Kwintens-Lennik;
- is de heer R.M.M.D.C. De Puydt, advocaat te Sint-Jans-Molenbeek, benoemd tot plaatsvervangend rechter in het Vredegerecht van het kanton Halle;
- is de heer J. Dinneweth, rechter in de Rechtbank van Eerste Aanleg te Brugge, aangewezen tot het ambt van beslagrechter in deze rechtbank voor een termijn van drie jaar met ingang van 12 december 1974.

Bij Koninklijk Besluit van 6 december 1974 (*Staatsblad*, 12 december 1974) is de heer J.M.V. Verstraete, advocaat te Borgerhout, benoemd tot plaatsvervangend rechter in het Vredegerecht van het kanton Borgerhout.

Bij Koninklijk Besluit van 26 september 1974 (*Staatsblad*, 13 december 1974), is benoemd voor een nieuwe termijn van zes maanden, met ingang van 14 december 1974, tot plaatsvervangend burgerlijk lid van de Krijgsraad te velde A en B bij de Belgische Strijdkrachten in de Bondsrepubliek Duitsland, de heer J.G. Cortois, rechter in de Rechtbank van Eerste Aanleg te Brussel.

Bij Koninklijke Besluiten van 11 december 1974 (*Staatsblad*, 17 december 1974):

- is aan de heer A.L.J.J. Verhofstede ontslag verleend uit zijn ambt van plaatsvervangend rechter in het Vredegerecht van het kanton Borgerhout; hij is gemachtigd tot het voeren van de eretitel van zijn ambt;
- is de heer P.M.A. Libbrecht, stagiair bij het parket van de Rechtbank van Eerste Aanleg te Brugge, benoemd tot substituut-procureur des Konings bij deze rechtbank;
- is de heer D.A.M.D. Debruyne, stagiair bij het arbeidsauditoraat te Brugge, benoemd tot substituut-procureur des Konings bij de Rechtbank van Eerste Aanleg te Brugge.

Bij Koninklijk Besluit van 11 december 1974 (*Staatsblad*, 19 december 1974) is de heer A.Fr.A.M. Podevyn, advocaat te Namen benoemd tot vrederechter van het eerste kanton Namen.

Bij Koninklijk Besluit van 12 december 1974 (*Staatsblad*, 19 december 1974) is de heer H. Vanderpoorten, onderzoeksrechter in de Rechtbank van Eerste Aanleg te Antwerpen, benoemd tot procureur des Konings bij de Rechtbank van Eerste Aanleg te Mechelen.

Bij Koninklijke Besluiten van 18 december 1974 (*Staatsblad*, 19 december 1974), die uitwerking hebben vanaf 31 december 1974, zijn benoemd:

- tot raadsheer in het Hof van Beroep te Antwerpen: de heren
K.M.Cl. Caenepeel, rechter in de Rechtbank van Koophandel te Antwerpen;
- G.A.M. Marinus, rechter in de Rechtbank van Koophandel te Antwerpen, eresubstituut-krijgsauditeur te velde;
- J.A.H.R. De Peuter, eerste substituut-procureur des Konings bij de Rechtbank van Eerste Aanleg te Turnhout;
- H.K.I. Craeybeckx, rechter in de Rechtbank van Eerste Aanleg te Antwerpen;
- A.J.M. Van Gelder, rechter in de Rechtbank van Koophandel te Antwerpen;
- L.H.P.J. Raymaekers, ondervoorzitter in de Rechtbank van Eerste Aanleg te Tongeren;
- tot raadsheer in het Hof van Beroep te Bergen: de heren
J.M.G.R. Wéry, onderzoeksrechter in de Rechtbank van Eerste Aanleg te Charleroi;
- Ch.L.E.L.G. Resteau, rechter in de Rechtbank van Eerste Aanleg te Bergen;

J.V.Ch.Gh. Brogniez, rechter in de Rechtbank van Koophandel te Charleroi;

F.Ph. Bleeckx, onderzoeksrechter in de Rechtbank van Eerste Aanleg te Bergen;

- tot substituut-procureur-generaal bij het Hof van Beroep te Bergen:

de heren
P.E.M. Misonne, eerste substituut-procureur des Konings bij de Rechtbank van Eerste Aanleg te Bergen;

C.M.J.Gh. Briquet, substituut-procureur des Konings bij de Rechtbank van Eerste Aanleg te Charleroi.

Bij Koninklijk Besluit van 16 december 1974 (*Staatsblad*, 20 december 1974) is de heer L.R.R. De Vos, doctor in de rechten, rechter in sociale zaken bij de Arbeidsrechtbank te Oudenaarde, benoemd tot substituut-procureur des Konings bij de Rechtbank van Eerste Aanleg te Gent.

Bij Koninklijk Besluit van 16 december 1974 (*Staatsblad*, 24 december 1974) is de heer P.H.L.M. Gh. Delbove, advocaat te Charleroi, benoemd tot plaatsvervangend rechter in het Vredegerecht van het eerste kanton Charleroi.

Bij Koninklijke Besluiten van 17 december 1974 (*Staatsblad*, 24 december 1974):

- is de heer Cl.A.M.Gh. Wilmet, advocaat te Andenne, benoemd tot plaatsvervangend rechter in de Rechtbank van Eerste Aanleg te Namen;
- is de heer H.V.J. Van den Berghe, advocaat te Mechelen, benoemd tot plaatsvervangend rechter in de Rechtbank van Koophandel te Mechelen;
- is de heer G.J.E.J. Denis, advocaat te Beye-Heusay, benoemd tot plaatsvervangend rechter in het Vredegerecht van het kanton Fléron.

Bij Koninklijke Besluiten van 20 december 1974 (*Staatsblad*, 24 december 1974):

- is de heer A.J.J.L. Kebers, rechter in de Rechtbank van Eerste Aanleg te Brussel, benoemd tot raadsheer in het Hof van Beroep te Brussel;
- is de heer J. Verdoodt, rechter in de Rechtbank van Koophandel te Brussel, benoemd tot raadsheer in het Hof van Beroep te Brussel;
- is de heer L.A.M. Vanosmael, eerste substituut-procureur des Konings bij de Rechtbank van Eerste Aanleg te Leuven, benoemd tot substituut-procureur-generaal bij het Hof van Beroep te Brussel.

Bij Koninklijk Besluit van 23 december 1974 (*Staatsblad*, 24 december 1974) is de heer J.P.M.J.Gh. Geyskens, vrederechter van het kanton Diest, benoemd tot substituut-procureur-generaal bij het Hof van Beroep te Brussel.

Bij Koninklijke Besluiten van 19 december 1974 (*Staatsblad*, 25 december 1974):

- is de heer J.A.R. Logie, advocaat, plaatsvervangend rechter in het Vredegerecht van het kanton Nijvel, benoemd tot rechter in de Rechtbank van Koophandel te Brussel; hij is gelijktijdig benoemd tot rechter in de Rechtbank van Koophandel te Nijvel;
- is mej. N.Cl.J. Maquet, advocaat te Elsene, benoemd tot rechter in de Rechtbank van Koophandel te Brussel.

Bij Koninklijk Besluit van 20 december 1974 (*Staatsblad*, 25 december 1974) is de heer J.P.Gh. Gillard, advocaat te Charleroi, benoemd tot plaatsvervangend rechter in het Vredegerecht van het eerste kanton Charleroi.

Bij Koninklijke Besluiten van 24 december 1974 (*Staatsblad*, 28 december 1974), die uitwerking hebben vanaf 31 december 1974, zijn benoemd:

- tot kamervoorzitter in het Arbeidshof te Antwerpen: de heren
M.M. Loos, raadsheer in het Arbeidshof te Luik;

J.R. Rauws, raadsheer in het Arbeidshof te Brussel ;
 - tot kamervoorzitter in het Arbeidshof te Bergen :
 de heren
 M.G.A.G. Adant, raadsheer in het Arbeidshof te Brussel ;
 J.A.F. Gillain, raadsheer in het Arbeidshof te Brussel ;
 - tot raadsheer in het Arbeidshof te Antwerpen :
 de heren
 P. Romain, substituut-arbeidsauditeur bij de Arbeidsrechtbank te Hasselt ;
 E.A.H. Marcellis, ondervoorzitter in de Arbeidsrechtbank te Brussel ;
 P.A.C. Naudts, rechter in de Arbeidsrechtbank te Antwerpen ;
 J.L.G.M. Lannie, rechter in de Rechtbank van Eerste Aanleg te Antwerpen ;
 P.J.M. Verbruggen, rechter in de Arbeidsrechtbank te Antwerpen ;
 - tot raadsheer in het Arbeidshof te Bergen :
 de heren
 M.J.C.B.G. Gouy, raadsheer in het Arbeidshof te Brussel ;
 P.U.J. Cordier, rechter in de Arbeidsrechtbank te Bergen ;
 M.C.J. Bron, vrederechter van het kanton Quevaucamps ;
 T.A.G. Verheyden, rechter in de Arbeidsrechtbank te Doornik ;
 - tot advocaat-generaal bij het Arbeidshof te Antwerpen, de heer E.H.A. Wildiers, substituut-generaal bij het Arbeidshof te Brussel ;
 - tot advocaat-generaal bij het Arbeidshof te Bergen, de heer J.J.A.A. Mallie, substituut-generaal bij het Arbeidshof te Brussel ;
 - tot substituut-generaal bij het Arbeidshof te Antwerpen :
 de heren
 M.P.M. Smits, substituut-generaal bij het Arbeidshof te Brussel ;
 H.M.A. Van Nuffel, rechter in de Arbeidsrechtbank te Hasselt ;
 - tot substituut-generaal bij het Arbeidshof te Bergen :
 de heren
 J.G.H.G. Vannès, eerste substituut-arbeidsauditeur bij de Arbeidsrechtbank te Charleroi ;
 P.P. Gosseries, eerste substituut-arbeidsauditeur bij de Arbeidsrechtbank te Brussel.

BALIELEVEN

Vlaamse Conferentie van de Balie te Gent

Plechtige openingszitting op zaterdag 16 november 1974.

De talrijke aanwezigen op de openingszitting, onder wie de heer Minister van Justitie, en de hoogste magistraten van het rechtsgebied, werden door de voorzitter mr. Geert Baert verwelkomd.

Het is de gewoonte dat de voorzitter daarbij de buitenlandse gasten in hun eigen taal toespreekt ; dit jaar gebeurde dit niet alleen in het Frans, in het Duits en het Engels maar ook, tot verrassing van de aanwezigen, in het Luxemburgs.

Na de verwelkoming verleende de voorzitter het woord aan de openingsredenaar, mr. G. Martens-Bos, die als thema had gekozen : "Een vrije mens in een vrije wereld, mythe of realiteit ?".

Hoewel niet gemakkelijk, werd dit onderwerp op een zeer duidelijke en bevattelijke manier naar voren gebracht en dat in een perfecte taal ; aan dit laatste zal de Nederlandse origine van de openingsredenaar wel niet vreemd zijn geweest.

Het onderwerp werd gesitueerd in de inleiding. Het begrip vrijheid moet omschreven worden in relatie met de collectiviteit waarin iedere mens leeft, wat onder meer met zich meebrengt dat de vrijheid van de één, een belemmering is voor de vrijheid van de ander.

Vrijheid kan slechts betekenen het recht om, binnen de maatschappij waarin men leeft, te zijn wat men zijn kan, te worden wat men worden kan zonder dat zelfde recht aan een ander te ontfangen of te ontnemen.

Dit vereist een zekere organisatie van de maatschappij en hieruit kunnen dan conflictsituaties ontstaan.

Velen immers ervaren de bestaande vormen van samenleving als niet aanvaardbaar, als niet conform met het door hen vooropgezette idee van vrijheid.

In deze controverse moeten gezag en macht hun plaats vinden.

Na deze algemeen-theoretische inleiding ging mr. G. Martens-Bos dan over tot de ontleding van enkele theorieën inzake gezag en macht.

Aldus werd onder meer de theorie van Weber naar voren gebracht, die drie vormen van gezag onderscheidt : het rationeel wettig gezag, het traditioneel gezag en het charismatisch gezag.

Deze vormen van gezag staan onderling in relatie en beïnvloeden elkaar.

Vanuit deze theoretische benadering toetste de openingsredenaar dan deze begrippen aan de concrete realiteit.

Het is vanzelfsprekend dat niet alleen wat theoretisch onder gezag dient te worden verstaan belangrijk is, maar al evenzeer de wijze waarop het gezag wordt uitgeoefend.

Rechtvaardige gezagsuitoefening dient te geschieden door de dragers van het rationeel wettig gezag zonder uitsluiting of discriminatie en zonder te leiden tot machtsmisbruik.

Machtsmisbruik kan tegengegaan worden door sociale controlemiddelen zoals zijn parlement, pers, wetgeving en rechtspraak.

Aansluiten bij de situering van de theoretische begrippen in de praktische dagelijkse realiteit werd ook de codificatie van de vrijheid in de laatste eeuw behandeld.

In 1948 wordt de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens aangenomen door de Verenigde Naties.

De Universele Verklaring geeft een vrijwel totale opsomming van de vrijheid van het individu zo op politiek, economisch, sociaal als cultureel vlak, en vraagt daar bescherming voor.

Meer regionaal komt in 1950 het Europees Verdrag tot bescherming van de Rechten van de Mens en de fundamentele vrijheden tot stand.

Analoge initiatieven vinden wij bij de inter-Amerikaanse conventie van de rechten van de mens (1969) en de permanente commissie voor de rechten van de mens van de Arabische liga (1968).

Het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden heeft een veel belangrijker impact dan de Universele Verklaring, omdat het de opgesomde rechten en vrijheden concreter stelt en meteen beperkt, omdat de lid-staten het self executing karakter ervan hebben aanvaard en omdat het individu er een supra-nationale bescherming in vindt.

Het Europees Verdrag moge een belangrijke stap zijn in de goede richting, het blijft in zijn gelding niettemin vrij beperkt, terwijl het uiteraard slechts betrekking heeft op een vrij kleine regio van onze wereld.

Het langdurig en nadrukkelijk applaus na de uiteenzetting bewees dat de rede van mr. G. Martens-Bos ten eerste werd geapprecieerd.

In zijn zeer goede repliek vestigde stafhouder mr. P. Blomme eerst op een spitse manier de aandacht op de Nederlandse afkomst van de openingsredenaar, om zich daarna op

zijn beurt in theoretische en filosofische beschouwingen te verdiepen.

Hij kwam daarbij tot het besluit dat, wanneer het geluk van de mens erin bestaat zichzelf waar te maken, de vrijheid de weg naar het geluk is.

Zoals gebruikelijk richtte de heer stafhouder zich tenslotte in het bijzonder tot de jonge confraters.

Na de openingszitting werd door de voorzitter en mevrouw G. Baert een zeer goed geslaagde receptie aangeboden in de Baudeloozaal van het Bijlokemuseum, te Gent.

's Avonds volgde dan het banket in het restaurant Sanderling te De Pinte waarna nog de revue op het programma stond.

De nieuwe ploeg van revuïsten slaagde erin op een wonderbaar goede manier de taak van zijn voorgangers over te nemen.

MEDEDELINGEN EN BERICHTEN

Minderjarige - Bekwaamheid

In zijn antwoord op een vraag van Senator Goffart (*Vragen en Antwoorden, Senaat, 1974-75, 374-375*) wijst de minister van Justitie erop dat in het ontwerp van wet betreffende het beheer van effectendeposito's, boekjes en andere rekeningen op naam van minderjarigen (*Parl. Besch., Kamer, 1969-70, nr. 603/1*) onder meer bepaald wordt, dat de niet-ontvoegde minderjarige die volle zestien jaar oud is, alleen kan opvragen uit een zonder toedoen van zijn wettelijke vertegenwoordiger geopende rekening of boekje, behoudens voorafgaand verzet van deze laatste. Het ontwerp is van verval ontheven bij de Wetten van 3 mei 1972 en 20 juni 1974.

De vrije beschikking over een postrekening kan slechts uitgeoefend worden vanaf de leeftijd van de burgerlijke meerderjarigheid, die in België op 21 jaar is vastgesteld. Vooralsnog wordt op dit stuk geen enkele maatregel overwogen tot verlaging van de leeftijd van meerderjarigheid.

Vestigingswet - Hotelhouder

Op een vraag van senator Goffart antwoordt de minister van Middenstand, staatssecretaris voor Bossen, Jacht en Visvangst, toegevoegd aan de minister van Waalse Aangelegenheden (*Vragen en Antwoorden, Senaat, 1974-75, 298-299*) dat de beroepswerkzaamheid van hotelier niet behoort tot de groothandel of de kleinhandel, en de uitoefening van deze werkzaamheid bijgevolg niet van ambtswege door de Koning, na raadpleging van de Hoge Raad voor de Middenstand, onderworpen kan worden aan de kennis van het bedrijfsbeheer krachtens art. 4 van de Wet van 15 december 1970.

Deze beroepswerkzaamheid kan slechts onderworpen worden aan de vestigingseisen krachtens art. 2 van de voormelde wet, d.w.z. op aanvraag van een of meer belanghebbende beroepsverbonden die de desbetreffende sector vertegenwoordigen en op gunstig advies van de Hoge Raad voor de Middenstand.

Bij toepassing van de bepalingen van deze wet is geen enkel verzoekschrift tot reglementering van de werkzaamheden van hotelhouder officieel ingediend.

Een dergelijk verzoekschrift is slechts ontvankelijk voor zover het uitgaat van een beroepsvereniging die de in art. 5 van de Wet van 6 maart 1964 tot organisatie van de middenstand en de in de uitvoeringsbesluiten van die wet bepaalde voorwaarden vervult.

Lombrosiana

Colloquium « Het slachtoffer »

Lombrosiana, faculteitskring van de School voor Criminologie der Rijksuniversiteit Gent, heeft een colloquium georganiseerd, waarop het slachtoffer met zijn zeer complexe problematiek vanuit zeer diverse hoeken zal worden benaderd.

Aan dit colloquium, dat plaatsheeft op 6, 7 en 8 februari 1975 in de academieraadzaal van de R.U.G., Volderstraat 9, 9000 Gent, verlenen hun medewerking: prof. H. BIANCHI (Vrije Universiteit Amsterdam), rechter S.C. VERSELE (V.U. B.), mevr. REMOUCHARD (Nationaal Centrum voor Criminologie), prof. C.J. VANHOUDT (R.U.G.), prof. S. DE BATSELIER (K.U.L.), prof. L. VAN OUTRIVE (K.U.L.), prof. W. CALEWAERT (R.U.G.), prof. W.H. NAGEL (Universiteit van Leiden), prof. J. D'HAENENS (R.U.G.) en prof. G.P. HOEFNAGELS (Erasmusuniversiteit Rotterdam). De besluitende toespraak wordt gehouden door rector A. DEVREKER.

De inschrijvingsprijs bedraagt 150 fr. voor studenten en 250 fr. voor niet-studenten. Er kan ingeschreven worden bij mr. Cnudde, secretaris van de School voor Criminologie, Universiteitstraat 8, 9000 Gent, telefoon 091/25.76.51, toestel 311.

XVIIe Congres van het Vlaams Rechtsgenootschap

De juridische organisatie van het vrij beroep

Het Vlaams Rechtsgenootschap, vereniging van de verschillende kringen der juridische studenten in de nederlandse Belgische universiteiten, richt elk jaar een wetenschappelijk congres in.

Dit jaar neemt voor de eerste keer het Vlaams Rechtsgenootschap aan de Universitaire Instelling Antwerpen de inrichting op zich.

De studenten meenden het interdisciplinaire karakter van onderzoek van het recht te moeten voorstaan en kozen daarom de juridische organisatie van het vrij beroep als studieonderwerp. De resultaten van dit onderzoek werden neergelegd in een boekwerk dat als inleidend verslag voor het congres aan de deelnemers wordt aangeboden.

Het congres vindt plaats op 5, 6 en 7 februari 1975; op 5 en 7 februari in de Aula van de U.I.A., Universiteitsplein te Wilrijk, en op 6 februari in de Aula van de U.F.S.I.A., Prinsstraat te Antwerpen.

De inschrijvingsprijs bedraagt 150 fr., waarin begrepen de prijs van het congresboek. Inlichtingen en inschrijvingsformulieren kunnen verkregen worden op het adres: Secretariaat Rechten, Universiteitsplein 1, 2610 Wilrijk, telefoon 031/28.25.28, toestel 110.

Universitaire Faculteiten Sint-Ignatius te Antwerpen

Franco-leerstoel 1974-1975

In het kader van de Franco-leerstoel 1974-1975 geeft prof. dr. WILLY DELVA, gewoon hoogleraar aan de Rijksuniversiteit te Gent, decaan van de Rechtsgeleerdheid aldaar en titularis van de Franco-leerstoel 1974-1975 voor Antwerpen, een reeks van acht colleges aan de Faculteit Sint-Ignatius te Antwerpen, met de volgende onderwerpen:

21 januari te 9.30 u.

"Recht en Privacy"

28 januari te 9.30 u.

"Teleologische interpretatie van het recht"

4 februari te 9.30 u.

"Kenmerken van het burgerlijk recht van morgen"

18 februari te 9.30 u.

"Evolutie van maritale macht naar geassocieerd levenpatroon"

25 februari te 9.30 u.

"Evolutie van vaderlijke macht naar ouderlijk dienstbetoon"

7 maart te 17.30 u.

"Van familiaal geïnspireerde vermogensverhoudingen naar gezinspatrimonium"

11 maart te 9.30 u.

"Groeï van biologisch ouderschap naar socio-affectieve filiatiebanden"

21 maart te 17.30 u.

"Moet er een nieuw B.W. komen?"

De lessen hebben plaats in het UFSIA-auditorium R.001, Rodestraat 20, Antwerpen.

Belgische Vereniging voor Arbeidsverhoudingen

Studiereis naar Tokio

De Belgische Vereniging voor Arbeidsverhoudingen organiseert een studiereis met het oog op deelname aan "the 1975 Asian Regional Conference on Industrial Relations" die te Tokio plaatsheeft van 17 tot 20 maart 1975 en gewijd is aan "foreign investment and labor in Asian countries".

De studiereis zou aanvangen op 9 maart 1975 en eindigen op 29 maart.

Op de heenreis wordt een verblijf voorzien te New Dehli en Bangkok. Ook in Japan zijn er uitstappen; op de terugweg worden Hong Kong en Israël aangedaan. In verscheidene plaatsen (speciaal in Israël en New Dehli) zullen contacten gelegd worden met universiteiten, researchcentra, vakorganisaties e.a. met het oog op de studie van de arbeidsverhoudingen aldaar.

Voor nadere inlichtingen en inschrijving kunt U zich wenden tot prof. R. Blanpain, voorzitter van de Belgische Vereniging voor Arbeidsverhoudingen, Tiensestraat 41, 3000 Leuven, tel. 016/23.23.15.

TIJDSCHRIFTEN

Vennootschappen, verenigingen en stichtingen.—jg 1974
Supplement 25

Journal des tribunaux.—jg 1974
nr. 4887

J. Closset-Coppin, Circulation routière.—Jean-J. Evrard, A propos de la loi du 14 juillet 1971 sur les pratiques du commerce.—Jurisprudence.—Chroniques judiciaires.

nr. 4888

Pierre Wigny, La loi du 1er août 1974, créant des institutions régionales à titre préparatoire à l'application de l'article 107quater de la Constitution.—J.P. Masson, La loi du 2 juillet 1974 complétant, pour les changements de prénoms, la loi du 11 germinal au XI relative aux prénoms et changements de noms.—Jurisprudence.—Notes de jurisprudence.—Chronique judiciaire.

Revue générale des assurances et des responsabilités.—jg 1974
nr. 8

Transport.—Force majeure.—Aide bénévole.—Locataire.—Entrepreneur.—Dépassement.—Changement de direction.—Ayants droit.—Lésion matérielle.—Lésion physique.—Solidarité.—Chose jugée au pénal.—Assurance obligatoire de la responsabilité.—Assurance obligatoire.—Décès.—Anthracosilicose.

rité.—Chose jugée au pénal.—Assurance obligatoire de la responsabilité.—Assurance obligatoire.—Décès.—Anthracosilicose.

Répertoire fiscal.—jg 1974
nr. 4-5

L'unification des droits d'accise au sein du Benelux. Exposé présenté par M. Roger Vandamme.—Législation et réglementation.—Bibliographie.—Documents et références.

Mouvement communal.—jg 1974
nr. 10

Editorial.—La vie de l'Union.—Conférence de presse du ministre de l'Intérieur, lundi 9 septembre 1974, sur la fusion des communes.—Association des Villes historiques de Belgique.—L'application de l'article 13 de la loi sur les hôpitaux.—Législation—Jurisprudence (annotées).—Chronique "Assistance publique".

Revue internationale des Sciences Administratives.—jg 1974
nr. 3

L. Vogel, La réforme de la procédure administrative suédoise.—P. Hansen, Planification et coordination du programme interorganisation des Nations Unies.—G. Thuillier & J. Tulard, Pour une histoire des directeurs de ministère en France au XIXe et au début du XXe siècle.—J.L. Bodiguel, Sociologie des élèves de l'Ecole nationale d'administration.—M.J. Balogun, Typologie de l'amélioration de gestion.—J.M.W. Kooijman, L'autorité du Port de New York et de New Jersey.—N. Islam, L'élaboration des politiques de développement et la participation sociale au Pakistan.—Résumés des articles publiés en langue anglaise.—Ecoles et instituts d'administration publique.—Bibliographie sélectionnée.—Coopération technique, Nouvelles.—Chronique de l'Institut.

Northwestern University Law Review.—jg 1974
nr. 2

Eric L. Cummings, The Intrastate Exemption and the Shallow Harbor of Rule 147.—Ruth Mc Gaffey, A Realistic Look at Expert Witnesses in Obscenity Case.—Comments.

Tijdschrift voor Notarissen—jg 1974
nr. 11

M. Van Quickenborne, De speciale invorderingsactie van art. 1079 B.W.—Rechtspraak—Wetgeving—Parlementaire kroniek.

Tijdschrift voor Gemeenterecht—jg 1974
nr. 10

Aanbestedingen—Burgerlijke stand—Financiën—Openbare onderstand—Personeel—Politie—Raad—Raadsleden—Reglement—Secretaris—Stedebouw—Tombola—Wegen.

De Gemeente—jg 1974
nr. 11

Van de redactie—G. Blanquart, Kabels! Waartoe?—J.M. Berger, De gemeenten en de ontwikkelingssamenwerking—Actualiteit—Wetgeving—Rechtspraak—J. Verhasselt, Verzorg uw taal—Bibliografische kroniek—Kroniek "Openbare Onderstand".

Bulletin van de Europese Gemeenschappen—jg 1974
nr. 7/8

Documenten, feiten en studies—Gemeenschapsactiviteiten in juli-augustus 1974—Publikaties.

nr. 9

Documenten, feiten en studies—Gemeenschapsactiviteiten in september 1974—Publikaties.